

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת וארא תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

לזב וגבעון (וכו') קדשים קלים ומעשר שני בכל ערי ישראל. בריש פירוקן
במתניתין (דף קיב:) פירש בקונטרס דלעיל בבאו לגלגל לא להוחר מעשר שני
לפי שלא נהגו מעשרות עד לאחר ירושה וישיבה ותימה דהא פריך דהא בגמרא
דמעשר שני נמי נסקה להםם בנוב וגבעון ומדמינו ר' שמעון דהא דאמר
חובות שאין קבוע להם זמן לא קרבו והיינו
בבכור ומעשר בהמה ובין דמעשר בהמה לא
היה התם מעשר דגן לא בעי לאיתויי התם
דאיתקש לעיל דהשתא הוהא טעמא דאיתקש
למעשר לא יהא נאכל כלל כמו מעשר בהמה
בנוב וגבעון למידי לא קרבו חובות והיו צריקין
לחתמן בבכור ומעשר עד שיומא ונאכלין
במומן דאיתקש מעשר שני לא היה לו תקנה
אלא בפדיון ויש פסרים ולא גרסי במתניתין
מעשר שני כלל יבני נוב וגבעון ונהא לפש
דלענין דהתם הוא שייך להקיש דאי היא טעון
הבאת מקום עם זה אי טעון הבאת מקום
כדקאמר לר' יהודה דאמר חובות קרבו דבנוב
וגבעון נאכל גם מעשר שני נאכל שם אבל מה
שאר מעשר בהמה קרב להבי שמתן משום
דחובות לא קרבו לענין זה אין שייך להקיש
מעשר שני שלא נאכל בכל מקום דהא
דאין מעשר בהמה נאכל משום דבעי מתן
דמים ואימורים ולא אפשר אבל מעשר שני
שר ומזוהו קשה דלעיל בפרק קדשי קדשים (דף
ס) ילפינן מעשר מבכור דאין נאכל בזמן הזה
ויש גיוסות בספרים ושם פירשתי ועוד קשה
אי משכחת מעשר דנאכל בכל ערי ישראל
איכ"א דאמר פברק כל שעה (פסחים דף לו)
מבהני אני מעשר שיש לו היתר בכל מושבות
דאמר ר' אלעזר מנין למעשר שנטמא בו למה
לא דריב אלעזר אי כיון דבנוב (נאכל) וגבעון
נאכל בכל ערי ישראל אי כיון דלמדי בהיותו
מושבות דאמר (דף לח) לקמייה בהיותו
פירקא גבי חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב
וגבעון ויל' דאיצטרך התם דריב אלעזר משום
רבי יהודה דאמר בשמעתין שלש בירות הן
של שילה וגם בנוב וגבעון ושל בית עולמים
לאבילת מעשר שני ואליבא דרבי יהודה ואי'
והיכי קאמר התם ומוציא אני בכורים שאין
להם היתר בעל מושבות והלא נאכלין בנוב
וגבעון בכל ערי ישראל ונאכלין בכל
דבכורים לא אפשר משום דבעי הנחה אצל
המוזב וגנוב וגבעון ממטו לזו התם כדאמרין
לעיל בפרק קדשי (דף ס) ובפרק תרוא
דמכות (דף טז) ובהמורה בפרק אלו קדשים
(דף כא.) דבכורים אינם שלא בפני הבית
משום דבעי הנחה ועוד מידי דהוה אחוה ושוק
ותרומת לחמי תודה דאמר' לעיל (דף קז)
מצינו

באור לזב וגבעון (וכו') קדשים קלים ומעשר שני בכל ערי ישראל. בריש פירוקן
במתניתין (דף קיב:) פירש בקונטרס דלעיל בבאו לגלגל לא להוחר מעשר שני
לפי שלא נהגו מעשרות עד לאחר ירושה וישיבה ותימה דהא פריך דהא בגמרא
דמעשר שני נמי נסקה להםם בנוב וגבעון ומדמינו ר' שמעון דהא דאמר
חובות שאין קבוע להם זמן לא קרבו והיינו
בבכור ומעשר בהמה ובין דמעשר בהמה לא
היה התם מעשר דגן לא בעי לאיתויי התם
דאיתקש לעיל דהשתא הוהא טעמא דאיתקש
למעשר לא יהא נאכל כלל כמו מעשר בהמה
בנוב וגבעון למידי לא קרבו חובות והיו צריקין
לחתמן בבכור ומעשר עד שיומא ונאכלין
במומן דאיתקש מעשר שני לא היה לו תקנה
אלא בפדיון ויש פסרים ולא גרסי במתניתין
מעשר שני כלל יבני נוב וגבעון ונהא לפש
דלענין דהתם הוא שייך להקיש דאי היא טעון
הבאת מקום עם זה אי טעון הבאת מקום
כדקאמר לר' יהודה דאמר חובות קרבו דבנוב
וגבעון נאכל גם מעשר שני נאכל שם אבל מה
שאר מעשר בהמה קרב להבי שמתן משום
דחובות לא קרבו לענין זה אין שייך להקיש
מעשר שני שלא נאכל בכל מקום דהא
דאין מעשר בהמה נאכל משום דבעי מתן
דמים ואימורים ולא אפשר אבל מעשר שני
שר ומזוהו קשה דלעיל בפרק קדשי קדשים (דף
ס) ילפינן מעשר מבכור דאין נאכל בזמן הזה
ויש גיוסות בספרים ושם פירשתי ועוד קשה
אי משכחת מעשר דנאכל בכל ערי ישראל
איכ"א דאמר פברק כל שעה (פסחים דף לו)
מבהני אני מעשר שיש לו היתר בכל מושבות
דאמר ר' אלעזר מנין למעשר שנטמא בו למה
לא דריב אלעזר אי כיון דבנוב (נאכל) וגבעון
נאכל בכל ערי ישראל אי כיון דלמדי בהיותו
מושבות דאמר (דף לח) לקמייה בהיותו
פירקא גבי חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב
וגבעון ויל' דאיצטרך התם דריב אלעזר משום
רבי יהודה דאמר בשמעתין שלש בירות הן
של שילה וגם בנוב וגבעון ושל בית עולמים
לאבילת מעשר שני ואליבא דרבי יהודה ואי'
והיכי קאמר התם ומוציא אני בכורים שאין
להם היתר בעל מושבות והלא נאכלין בנוב
וגבעון בכל ערי ישראל ונאכלין בכל
דבכורים לא אפשר משום דבעי הנחה אצל
המוזב וגנוב וגבעון ממטו לזו התם כדאמרין
לעיל בפרק קדשי (דף ס) ובפרק תרוא
דמכות (דף טז) ובהמורה בפרק אלו קדשים
(דף כא.) דבכורים אינם שלא בפני הבית
משום דבעי הנחה ועוד מידי דהוה אחוה ושוק
ותרומת לחמי תודה דאמר' לעיל (דף קז)
מצינו

נחגין בבמה גדולה ואין נחגין בבמה קטנה משום דבעי תנופה ובכורים נמי בעי תנופה דלא דמי לתנופה דקרבה בבמה בלא תנופה לרובין דפליגי עליה דר' יהודה במתניתין
בפירוקן כדפרישתי לעיל דמנחה עיקר מצותה (סמיכה) ודקטורה הלכך משום תנופה לא בטלה אבל הני דעיקר מצותן תנופה בטלה תנופה בטלי אינה: **הא** מני רבי שמעון היא.
הכי נמי מצי למימר רבנן דהא דאמרין חובות ליחיד לא קרבו בשעת היתר הבמות אף בבמת צבור וכן רבי מאיר אלא נקט ר' שמעון משום דעביד דך דרשא עשר תעשר בשני
מעשרות הכתוב מדבר: הגי' **ואיתקש** (מעשרן) דגן למעשר בהמה. לעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס) נקט דיקשא דמעשר לבכור והבא והתם סגי בחדא: **ו'** זו שילה. פירש
בקונטרס ואפילו הכי הוי היתר בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתא ולא קדשה לעתיד לבא ובקדושת ירושלים גופא סבירא ליה דיש אחריה היתר כדאמרין במגילה
(דף י) שמעתי שמקריבין בבית חוניי בזמן הזה ואוקמנא כרבי ישמעאל עביל ולא דק דהתם רבי ישמעאל ב"ר יוסי דהוא בתראה בימי רבי הובא רבי ישמעאל בן אלישע
בר מלוגתיה דר' עקיבא רבו של ר' שמעון בן יחיז והואו אסיקנא לעיל לפום דר' גיטא דבולי עלמא קדשה ומיהו אי אפשר למור לדרידה שלא היה היתר אחר שילה דהא

נחגין בבמה גדולה ואין נחגין בבמה קטנה משום דבעי תנופה ובכורים נמי בעי תנופה דלא דמי לתנופה דקרבה בבמה בלא תנופה לרובין דפליגי עליה דר' יהודה במתניתין
בפירוקן כדפרישתי לעיל דמנחה עיקר מצותה (סמיכה) ודקטורה הלכך משום תנופה לא בטלה אבל הני דעיקר מצותן תנופה בטלה תנופה בטלי אינה: **הא** מני רבי שמעון היא.
הכי נמי מצי למימר רבנן דהא דאמרין חובות ליחיד לא קרבו בשעת היתר הבמות אף בבמת צבור וכן רבי מאיר אלא נקט ר' שמעון משום דעביד דך דרשא עשר תעשר בשני
מעשרות הכתוב מדבר: הגי' **ואיתקש** (מעשרן) דגן למעשר בהמה. לעיל בפרק קדשי קדשים (דף ס) נקט דיקשא דמעשר לבכור והבא והתם סגי בחדא: **ו'** זו שילה. פירש
בקונטרס ואפילו הכי הוי היתר בתרה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתא ולא קדשה לעתיד לבא ובקדושת ירושלים גופא סבירא ליה דיש אחריה היתר כדאמרין במגילה
(דף י) שמעתי שמקריבין בבית חוניי בזמן הזה ואוקמנא כרבי ישמעאל עביל ולא דק דהתם רבי ישמעאל ב"ר יוסי דהוא בתראה בימי רבי הובא רבי ישמעאל בן אלישע
בר מלוגתיה דר' עקיבא רבו של ר' שמעון בן יחיז והואו אסיקנא לעיל לפום דר' גיטא דבולי עלמא קדשה ומיהו אי אפשר למור לדרידה שלא היה היתר אחר שילה דהא

זכבים. רחבי עשר – פרת חטאת דף קב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) – ריון רש"י

שהבניס, גרס בדרכי אלעזר שהבניסה לאחר ששחטה בחוץ קלטוה מחציתו לכל דבר גרס במסכת מעילה (דף ג.) אלמא אף קדשים שנשחטו בבמה קטנה שהקריב בגדולה כל דין במה גדולה נוהג בהן ושמועין מינה נמי דבשעת היתור במה נמי לא נשנתה דין גדולה מהלכתא ותחתיה להשנות דרמי בר חמא פליגי אדרכי אלעזר: שהבניס לא פגים.

אחר ששחטה בחוץ וחזר והוציאה: מהו. מי נהוג בה דין קדשי במה גדולה לטעון בתרומת חזר ושוק וצריך להחזירה לפנים או לא: ה"ג ר' דתנן קדשים ב' ו' ולא גרסינן דאיתמר ולא גרס אם עלו לא ירדו ומשנה היא במסכת מעילה: מועלין בהן, ולא אמרינן במאן דהקטנו? דמי דהוה קדשים שמתו דינאז מדיד מעילה כדחניא במסכת מעילה ה"ג בבמסכת מעילה וזכבי נמי גרסינן לה לאו היינו דרבה ורב יוסף דתנן קדשי קדשים ששחטו בדרום מועלין בהם ואיבעיא להו עלו מהו שירדו רבה אמר ירדו רב יוסף אמר לא עלו לא ירדו רבה אמר ירדו דלא דמו לשאר פסולין שפסולין בקשר אלא במאן דהקטנו דמי אלמא לרבה לא אמרינן קטול לרב יוסף ואמרינן קטול: דלא חוי לא פקדש. הניחא ב' המזבח ומקדש (לעיל פג.) מתוך שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאני ראוי ת"ל עולה חזני לא ראוי נניחה דלרבה במאן דהקטנו דמי. הדין פקוס אלא, שחרי בעורה נשחטו דכעי רבי ינאי אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח מהו שירדו. ה"ג ובמעילה (דף ג.) נמי הכי גרס לה אבל לא ברבי ינאי גרס לא הותם: אברי עולת שנשחטה בבמת יחיד, שלא במקומה הוא לגבי במה גדולה בקדשי קדשים ששחטו בדרום: ה"ג איתמר עולת במת יחיד ששחטה בלילה רב אמר כשר ושמואל אמר שחטה וקומפליה באת דרבי אלעזר רמי כתיב גזלו וכל חיות אמר להו חזני אלא בעד שחטא יום אלמא דלילה פסולה בבמה קטנה והתם במה קטנה הואי שחרי במלמחה דיו ורודים אחרי פשליטתו כתיב סיפא דקאי ויגישו כל העם איש שורו דתני חלילה ר' משני כן בקדשי במה גדולה. שהוקדשו לקרב בבמה גדולה ואע"ג דאקריבינו בבמה קטנה בעינן יום: כן אמר גרסינן כהם קטנה. קרבו בלילה ושמואל משני את דכתיב יום אקדשם: ולא ואפילו בקדשי במה קטנה בעינן יום את דכתיב לילה בחולת: בסדרה. סינ: מאהל מועד ואיך. ששם נאמר בדיקרא: קרן וכבש ויסוד ויובע. לפיכך דין בפרק קדשי קדשים (לעיל סב.) ובמזבח של משכן כתיב כיוור וכן בין אהל מועד וכן המזבח כתיב ביה (שמות לא) חזר ושוק. תנופה לפני ה' כתיב בהו (ויקרא ז) שחיטת הפשט וניתוח כו'. ולא אשכחון בהו מיעוטא: דם. לזריקה מתיר את הכשר בדיקרא ומקמי זריקה אסירא: ומפגל. פיגול נוהג בהן כדילפי לקמן: ומומין. דלא אשכחן דשרינהו

אבל בספרים ישנים גרסינן קדשי קדשים ששחטו בדרום מועלין בהן אם עלו לא ירדו ואיבעיא להו ירדו מהו שיעלו רבה אמר לא יעלו רב יוסף אמר יעלו תיבעי לרבה ב' ומיירי במשלה בהן האור להכי לביע' אם עלו לא ירדו ובריש מעילה (דף ב.) דאמר רבה אם עלו ירדו מיירי בלא משלה בהן האור ותדע בלא הדיא דמעילה צריך לאוקמא הכא במשלה בהן

האור דאי בלא משלה אמאי אמר רב יוסף אם ירדו יעלו הא אמרינן פרק ב'ש (לעיל מג.) כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכל שכן בשחטת דרום וגרזתו משאר פסולין וזכבא מיירי בהבניסה חיה וקלטוה כדן במה גדולה להצריך כיתור וחיזוי דיימ ורגלים מן הכיור ואם היא שלמים בעי תנופת חזר ושוק ולפי גירסא זו גרסינן בסמוך אברי עולת במת פקדש למזבח לה במה גדולה וירדו מהו שיעלו פירוש כדיון דשחט בחוץ שזאז היו נמו שחטן בדרום וגם שזאז היו ששחטה בחיזר בחוץ בבמת יחיד שלכן הקדשיה תחילה לכולי עלמא וזכבא דמשלה האור יעלה אבל ללשון ראשון דמכביעא ליה בלא משלה ומדמי ליה לשחיטת דרום הלא פשיטא שאר פסולין דלא גרעי כמו שחיטת דרום אם עלו וירדו לא יעלו דאמור עלא פרק ב'ש (שם) אם משלה בהן האור כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וצריך לומר הא דקאמר מלתא דפשיטא לרבה ורב יוסף מביעיא ליה לרבי ינאי היינו לאיכא דאמרי:

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זכבים

איתמר, שחיטת לילה בבמת יחיד. רב ושמאאל חד אמר כשרה, וחד אמר פסולה. וקא מיפליג בדרבי אלעזר, דרבי אלעזר רמי קרא אהרדי. פתיב 'ויאמר בגדרם, גלו אלי היום אכן גדולה, וכתיב 'ויאמר שאול פצו בעם, ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש שהו, וישחטתם בהו ואכלתם ולא תחטאו לה' לאכל אל הים. ויגישו כל העם איש שורו בירו חלילה, וישחטו שם'. מר משני, פאן בחילין, פאן בקדשים. ומר משני, פאן בקדשי במה גדולה, פאן בקדשי במה קטנה. איתמר, עולת במת יחיד, רב אמר, אין מעונה הפשט וניתוח. ורבי יוחנן אמר, מעונה הפשט וניתוח. וקא מיפליג בדרבי יוסי הגלילי, דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר, עולה שהקריבו ישראל במדבר, אין מעונה הפשט וניתוח, שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואיך. מר סבר, מאהל מועד ואיך, לא שגא במה גדולה, ולא שגא במה קטנה. ומר סבר, בבמה גדולה אין, בבמה קטנה לא. תניא פתיה דרבי יוחנן, דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה. קרן וכבש ויסוד וריבוע, בבמה גדולה. ואין קרן ויסוד וכבש וריבוע, בבמה קטנה. פיור וכנו בבמה גדולה, ואין פיור וכנו בבמה קטנה. חזר ושוק בבמה גדולה, ואין חזר ושוק בבמה קטנה. דברים ששוחטת במה גדולה לבמה קטנה. שחיטה, בבמה גדולה קטנה. הפשט וניתוח, בבמה גדולה קטנה. דם מתיר ומפגל, בגדולה קטנה. מומין וזמן, בגדולה קטנה. אכל נותר והזמן והטמא, שזין בזה ובהו: תנו רבנן, מפני לעשות 'ומן' בבמה קטנה, בבמה גדולה. (אמרה תורה, ה' ישרה, ופיגול ישרה. מה (פיגול) [לן] פסול בבמה, אף [לן] [פיגול] פסול בבמה. או פלך לדרך זו), דהא אמרה תורה, לן ישרה, ויוצא ישרה. מה יוצא, כשר בבמה. אף לן, כשר בבמה. ולאו קל וחומר הוא מעופות.

מה בקטנה: וזמן. לאבילה: אבל חזון והנותר והטמא כו'. סיפא דמתני' היא ולא בבירייתא הוא: מפני לעשות זמן. להיות נפסל בנותר: חלן. היינו נותר: והיוצא ישרה. נפקא אל בפסחים (דף פב.) מזה לא הובא את דמא אל הקדש פנימה היתה לפיכך אבל תאכלו אותה הא אם לא היתה פנימה ראוייה היא לישרף: מה יוצא כשר בבמה. קטנה שחרי כשריה בלא מחיצות אף לן כשר ומעתה לא יזא חזון פוסל דהא אתאי מהאי דינא דאמרי: וזין הוא. מדרך אחרת שיהא חזון פוסל בה:

ומה עופות שאין המום פוסל בהן. דאמר מר (תמורה דף יד.) אין תמות וחכרות בעופות: זמן פוסל בהן. דהא רבינא ליה גבי פיגול בפ' בית שמאי (לעיל מ"ד.) אלמא פסול בהו זמן: תורת זבח השלמים. תורה אחת לכל השלמים ואפילו לשלמי במה קטנה למה שאמור בענין ומה אמור באותו ענין זמן לתורה וזמן לשלמים ומחשבת פיגול ודא דאיצטריך לרביינא משום דאיתי מבנין אב דדהלן ישרף והוצא ישרף ולא יפסול בה זמן לפיכך הוצרך לרבותא: לעשות זמן במה קטנה בזמן במה גדולה. לתורה יום ולילה ולשלמים שני ימים ולילה אחד ונותר נמי מפיגול יליף (שם) מג"ש דעין עון וטמא נמי בהדיא פרשתא כתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל וגו':

מה עופות שאין המום פוסל בהן, זמן' פוסל בהן. קדשי במה קטנה, שהמום פוסל בהן, אינו דין ש'זמן' פוסל בהן. מה לעופות, שכן אין היר כשר בהן. תאמר בבמה קטנה, שהיר כשר בה, לא יהא זמן' פסול בה. תלמוד לומר וזאת תורת זבח השלמים, לעשות זמן במה קטנה, בזמן במה גדולה:

הדרן עלך פרת חטאת וסליקא לה מסכת זבחים

שחיטה אחת לכולן - לקמן פריך דחילוקי בשחיטתו, דיש בצפון ויש בדרום, והא דלא קטני "החלה את לכולן" - משום דאירי הכא אליבא דרבי שמעון דלא חייל בחולה בפרק שמעון דרבי חייא, דמשום דהויא עובדה בשחיטה, ורבי שמעון דפליג אהילוקי בובא לא אינטריך לפלוגי בחילוקי דמנחות (במנחות יב, א), אבל חימה קצת אמאי לא פליג בקבלה דמנחות? דאיפשר נמי לנטלה

לרבי שמעון, כדלפני פרק "הקומץ רבה" (כו, א), מאי טעמא דרבי שמעון? אלא עובדה ביד -
 עובדה בימין כחטאת, אם כן אל בעו קבלתו
וזרקו אחת לכולן - ואף על גב דרש במתנה
 אחת ויש במתן ארבע, ופרש בגיטות, דתנן אם
 ניתנו כולן במתנה אחת - כיפר. ומדור קשה
 הדינתינן במתן ארבע שנתן לשם ניתנין במתנה
 אחת לזרעו, דמעשרתו מוכיחין בשיתן השעירים
 ויש לומר: דמעשה שנתן הראשונה שלא לשמו
 עדיין אין בשחיטתו מוכיחין עד שיתן האחרון.
 ובשניה אין מחשבה פוסלת, כדדנן בפרק "בית
 שמוא" (שבת פ"ג, ב) דבמתנה אחת כיפר. אבל
 קשה מחמת שם עולה, דחטאת למעלה
 בקרבתו ובאבצו, ועלה מלפני סידור ובזריקתו
 הכלוי ועוד קשה מקבלה, דאשם קבלתו אף
 בשמאל, וחסא דמינן, ואף לרבי שמעון בפרק
 שני דבחים (ט, א) ולקמן בפרקין (י, א) ונראה
 דרבי יהי יכול לחקשון כן לקמן.

מנחת חטאת היא דהיא חטאת - אין זה דבר
 חלמ דביקש לצורח ומלמד דביקש, דאף
 על גב דחטאת למעלה מצורח משלמים בפרק קמא
 דבחים (ח, א), מכל מקום לא חריב ביד "היא"
 לפניה לעכב, אבל קשה הא דילף מנחת נדבה
 מאשם דאניו מרצה, וקשה גופה משלמים דילפין
 בפרק קמא דבחים (שם) ושא נמי דרך דרש
 דהכא אסמכתא בעלמא, כדמפרש בובחים דעיקר
 קרא לכדידיה יהודה בריה דרבי חיאי (ואתי,
 וילפין מנחת משלמים דחטאת דזאת התורה,
מכרי מחשבה דפסל דרמנא הקישא הוא -
 דאף על גב דדחקשא דכחטאת וכאשם
 לא עיקר, מכל מקום אחיא דביקשא דזאת
 התורה, וכיון דדחקשא הוא - לי שניו קודש
 מה לי שניו בעלים, אמר האמר: מה מקמי אש
 לרבה? תיקשי ברייתא גופה דמוכחא שיש חילוק,
 דמפרש טעמא - משום דמעשיה מוכיחין ויש
 לומר: דיכול ליישב בהרייתא כהני אמוראי
 דלקמן, אי נמי, דקסב אבני דבין דשינוי קודש לא
 פסול משום דמעשיה מוכיחין - הוא הדין שניו
 בעלים, דילפין משלמים כי דאי גונא, דמה
 שלמים לא חלקת לפסול - אף מנחת לא תחלוק
 להכשיר, דכי דאי גונא אדריש תנא דבי חזקיה
 בפרק "אלו נעירות" (כתובות לה, א) גבי מכה אדם
 ומכה בהמה, דין סביר דלא חלק אשכחן בפרק
 קמא דבחים (ו, א) גבי שלמים. **עולת** העוף
 שמולתה למעלה - אף סלקא עתקין: אף על גב
 דכשריה כחטאת, מכל מקום אין דרך לעשות
 למעלה שלא יפול חום לארץ קודם שיבא למטה
 למעלה.

מציצה

ונרבה מי שרי לשניו בה? לויא, מתינתין דלא פרבי
 שמעון? דתנאי, רבי שמעון אומר: כל המנחות שנקמנו
 שלא לשמן - פשויות ועלו לפעלים לשם חובה. שאין
 המנחות דומות לזבחים, שהקומץ מחבת לשום מרחשת -
 מעשיה מוכיחין עליה לשום מחבת, הריבה לשום בלולה
 - מעשיה מוכיחין עליה לשום חריבה; אבל בזבחים אינו
 כן, שהיטה אחת לכולן, וזרקת אחת לכולן, וקבלה אחת
 לכולן. הניחא לרב אשי, דאמר: כאן בקומץ מחבת לשום
 מרחשת, כאן בקומץ מנחת מחבת לשום מרחשת,
 מתינתין - מנחה לשום מנחה היא. אלא לרבה ורבא מאי
 איכא למימר? וכי חיקא, דקרא משני רבה: כאן בשניו
 קדש, כאן בשניו פעלים; הא מתינתין שניו קודש הוא,
 דקתני: כיצד לשמן ושלא לשמן - לשום מנחת חטאת
 ולשום מנחת נדבה? ואי נמי דקרא משני רבא: כאן בקומץ
 מנחה לשום מנחה, כאן בקומץ מנחה לשום זבח; הא
 מתינתין מנחה לשום מנחה היא, דקתני: שלא לשמן ולשמן
 - לשם מנחת נדבה לשם מנחת חטאת! אלא לרבה ורבא
 מחזירינא, מתינתין דלא פרבי שמעון. ורמי דרבי שמעון
 אדרבי שמעון. תנאי, רבי שמעון אומר: "קדש קדשים
 היא כחטאת וכאשם" - יש מין כחטאת ויש מין כאשם,
 מנחת חטאת הרי היא כחטאת, לפיכך קמצה שלא לשמן
 - פסולה כחטאת, מנחת נדבה הרי היא כאשם, לפיכך
 קמצה שלא לשמן - פשויה; וכאשם, מה אשם כשר ואינו
 כרצה - אף מנחת נדבה פשויה ואינו מרצה! אמר רבה,
 לא קשיא: כאן בשניו קודש, כאן בשניו פעלים. אמר
 ליה אבוי: מוכרי מחשבה דפסל דחמנא הקישא היא, מה
 לי שניו קודש מה לי שניו פעלים? אמר ליה: "מעשיה
 מוכיחין" דקאמר רבי שמעון - סבירא היא, דרבי שמעון
 דרש טעמא דקרא: מחשבה דלא מינבא - פסל דחמנא,
 מחשבה דמינבא - לא פסל דחמנא. (סוּמין: עולה עולה
 מולק ומציצה חטאת העוף קדשי קדשים קדשים קלים). -
 אלא מעתה, עולת העוף שמוקלה למעלה משום חטאת
 העוף תרצה; מעשיה מוכיחין עליה דעולת העוף היא, דאי
 חטאת העוף היא - למפה הוי עבדי לה! - אפוא חטאת
 העוף למעלה מי ליתא? האמר מר: מליקה בכל מקום
 במזבח פשויה! - עולת העוף שמוקלה למעלה לשם
 חטאת העוף תרצה; מעשיה מוכיחין עליה דעולת העוף
 היא, דאי חטאת העוף היא - למפה הוי עבדי לה האוא!
 אמרי:

ונביח מי שרי לשניו בה - והכתיב: "ואם זבח שלמים קרבנו" (ויקרא א) - שהוא זביחה
 ששם שלמים רבי שמעון אומר כל המנחות בו - ואפילו מנחת חטאת, שאין המנחות
 דומות לזבחים - דבובחים מורגא דלא עלו, מעשיה מוכיחין, שהוא מכובד, דמנחת
 עמוקה ומעשיה דחשים רבין, מחבת צפה ומעשיה קשין, בפרק "כל המנחות באות מצדה"
 (מנחות סו, א), אבל בובחים אינו כן - אין להם

מעשה חובה, הילכך מצינו בהו שנינו דלא עלו
 לשם מנחת, מנחת חריבה - שדמינו חטאת
 (ויקרא ה) מנחת קנאות, דכתיב בהו (במדבר
 ה): "לא ישים עליה שומן", כלולה - שאר
 מנחות, והשתא פליגא מנחתין עליה דרבי
 שמעון. מנחת חריבה: דאין - דמנחתין קטני
 המנחות דלא עלו, ודא - דקא פסיל תנא דידן
 מנחת חטאת לגמרי, הניחא לרב אשי - דמנחתין
 לקמן, כי רמינן דרבי שמעון דאמר: מנחתין
 אחריני (במנחותין) אדריב שמעון דהכא,
 ומתריך להו רב אשי, דהא דאמר רבי שמעון עלו
 באומר: "הריני קומץ מחבת לשם מרחשת",
 דכיון דלא עלו אדכר מנחתין לשם מרחשת,
 דמנא - דרבי חזק בעלמא נמינה, ודא דקאמר
 רבי שמעון בעלמא דלא עלו - בגון דאדכר
 שמה דמנחת, איכא אקומא מנחתין כרבי
 שמעון, דמנחתין אדכר שמה דמנחת,
 כדמפרש, שלא לשמן ולשמו - שיש מנחת
 נדבה לשם מנחת חטאת, אלא לרבה ולרבא -
 דמשנו לא בשמינא אחריני כדמפרש לקמן, מאי
 איכא למימר? וכו' תנא - מתינתין מתינתין
 רבי שמעון, כדמשני רבה לקמן לטעמיה דרבי
 שמעון: כאן בשניו קדש וכאן בשניו בעלים,
 דאמר רבי שמעון עלו - בשניו קדש, בגון
 מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת, דמעשיה
 מוכיחין שהוא מכובד, והא דאמר לא עלו -
 בשניו בעלים, בגון שהביאה ראבון וקמצה כון
 לשם שמעון, דליכא מעשה מוכחי אי ראבון
 הוא אי דשמעון, ואף מתינתין בשניו קדש -
 מיירי, וקתני דלא עלו, דקתני: כיצד לשמן ושלא
 לשמן - בגון שקמץ מנחת חטאת לשם מנחת
 חטאת ולשם נדבה? ואי נמי כדמשני רבא -
 לטעמיה דרבי שמעון, ולתן דאמר עלו - בקומץ
 מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת, משום דכתיב:
 "זאת תורת המנחה" (ויקרא ו) - תורה אחת
 לכל המנחות, והא דקתני לא עלו - בגון
 מנחת לשם זבח, ולקמן פריך: בקומץ לשם זבח
 לחבשר נמי, דהא מעשיה מוכיחין עליה קאמרו
 ומשני לה לקמן (ג, א), והא דנקט לאקשיו
 במתינתין משלל לשמן, הוא דחין דמצי
 לאקשיו משני ושלא לשמן, דכאקשיו לרבה,
 אלא כי סידרא דמתינתין נקט ואולי, קדש
 קדשים היא וני - במנחתה כתיב, וקרי לה חטאת
 ואשם, הוא כיצד? מנחת חטאת הרי היא
 כחטאת, דקמינא (בזבחים ב, א) כל הזבחים
 שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו
 בלעלים לשם זובה, חזק מן פסח וחטאת
 שפסולין לגמרי, ובפרק קמא דבחים מפרש
 טעמא דפסח, ולתן מפרש טעמא דחטאת.

ואינו מרצה - לא עלו לשם זובה, דבובחים רבי שמעון מודה בדקתני לעיל, אף מנחת בו - וקשיא דרבי שמעון אדריב שמעון, בין במנחת חטאת ובין במנחת נדבה: כאן בשניו קדש
 כדפרשיתיה לרבה, מכרי מחשבה דפסל דחמנא מנחת חטאת הוא - דאיתקש דרמנא מנחת לזבחים, דכתיב (ויקרא ו) "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם", מה זבחים פסלה בה
 מחשבה דכתיב (שם): "המקריב אותו לא יחשב", אף מנחת נמי מה לי שניו קדש ומה לי שניו בעלים? מחשבה אלא מינבא - אמר מר, אפסל דחמנא, דחשיב לה
 מחשבה, אבל מחשבה דמינבא - לכל שהוא מכובד, לא הוי מחשבה, דחמשה דקדשים ודחמשה דבזבחי פשה הוא, דאמרינן בבבא מציעא (נא, א) "על כל דבר פשע" - לחשיב על
 ההמשכה במעשה, יאי לאו מוציא פשה - מחשבתו למאי נתייל לזר עולת תעוף - געשית למעלה מחוט השניקא, כדתיבא בתורת חכמים: "ומכלל חקשיתו ונמנצה", מה הוקטרה בראש
 של מלח - אף מליקה בראש של מנחה, מצינו נמי בהאי קרא כתיב, ודחמשה העוף למטה, ודכי מפרש בשחיטת קדשים בפרק קמא דבחים (א, א) ואי הכי - כיון דדמשהח
 הגולה לכל לא פסלה, ועוד תעוף בו, תרצה - ועלתי לשם זובה, חלמתי נחן בשחיטת קדשים בפרק קמא דבחים (א, ב) עלתי: מליקה - לא חטאת, ונמנצה בכל מקום
 במזבח כשריה, בפרק "קדשי קדשים" (זבחים סו, א), והויא לא מחשבה דלא מינבא, משום הכי תנן דלא עלתה, עולת תעוף - הכשריה במציא, דכתיב (ויקרא א) "ואמנצה דמו על
 קיר המזבח", וזאת תעוף הוא תחילה אחר כך מיצה, דכתיב: "זוהו מדם החטאת וני' והנשא בדם ימצא" וני' (ויקרא ה), למפה הוי עבדי לה - דכתיב (ויקרא ה): "על קדש",
 ומפרש בתורת חכמים: קדש הוי תחתון, הוא - אחוה בגוף העוף ומעלה ומוידי בכב, ודרם ניתו מעצמו, מיצו - סוחט כן אצבעותיו ונוקד ודרם הולך למרחוק.

מנחות, פרק ראשון – כל המנחות דף ג עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזולץ) קעט רש"י

מִצֵּה דמה בכל מקום במובח כשירה – אף על גב דכתיב בה יסוד, בדכתיב (ויקרא ה): "ימצה אל יסוד המזבח", האמרין בפרק "חטאת העוף" (תובים סה, ב) ומצינו לא מעבב אפילו אל מיצה כלל, ופלוטא דהא בפרק שני דמעילה (א, ב). **הַטָּהֵל** העוף שהזהר דמה – לפי שהתחיל להקשות ממיצו ודחאו, מקשה במוזן כן, עתה, בל כמון קן מליק. **דָּא** קדשים קלים בדרום חוה עביד לזו – סלקא דעתין: משום דלא חילי למטעי ולומר שהם קדשי דשיתין.

ומיעבר הוא דעבר דשיתינו בדרום – הא דלא משני הכי לעיל גבי קושיא דחטאת העוף שהזהר דמה למטה לשם עלות העוף, פירש בקונטרס: משום דליכא חרתא, ולא טעי שיעשה חטאת ולמטה לשם עלות העוף, ודעבד חתוי כחשק לו מחטאת בחמה לשם עלות, דאיכא חתוי שנינו בדפרישנא לעיל ונראה דהחטאת חזר בו משינויא דלעיל דלחובים ולא לעפות, דאבולחו אביא לשנינו דאמרין דמיעבר עבר.

אלמא קביעתא דמנא לאו כלום הוא – ובפרק בתרא (מנחות קד, ב) תנן: "פירשתי ואני ירד מה פירשתי" – יביא משחקן, ומוקי לה בגמרא דאמר רבי שמעון, דעבר ונעבד בוחיה דרבי שמואל ודא חתוי שיעשה אפילו פירש מחבת דהביא מדרשת יצאו ושמואל חתם בבא לצאת ידי שמים. ואז נמי, כגון דאיכא דחא, דמייתי וקאמר: וזו נדרתי – תתא נדרתי, ואם לאו – תתא נדבה.

לא שנת אמר עלי ולא שנת אמר זו – הקשה הרב רבי יצחק בן הרב רבינו מאיר: תיבת מחבת לשם מדרשת, אלא חריבה בלא בלחא – אמרי: חל בלולא חיא, ומיעבר אמר דעבר ונעבד לה חריבה. וכן בלולא לשם חריבה ויש לומר: ברהא לא טעי אינש, שיעשה חריבה בלולא ובלולא חריבה. ועוד יש לומר: דנחא בלא חיא, בין למנא דאמר מנחה קדושה בלא שמו, בין למנא דאמר אין מנחה קדושה בלא שמו לקמן, צריך עיון. **כיון** דאיכא שעיר נשיא – ואם עליו ז' איל – אמרי: שעיר נשיא הוא, כדאמרין בסמוך: אמרי דאיכא אוכמא הוא.

אמר לשם אשם גזילות לשם אשם מעילות – מאי איכא למימר – ואם תנא: אבתי אמרי דאי עבר עבד ומייתי ליה בן שנה. דהאמר בתמורה בפרק "אל קדשים" (יט, א) בן שנה בן חריבה בן שנים, בן שנים והביאו בן שנה – כשירה. אלא שלא עלו לשם חובתו ויש לומר: דרבי שמעון דשטמיה, דאמר חתם: בל עצמה אינה קדושה. **דהא** דעבר והאי שיער – צמר לכן, בדכתיב (ישעיה א): "אם יאדימו בתולע בצמר דהיו". שיער שחור, כדמשמע ברש "המוציא יין" (שבת עו, ב): מאי טעמא עידי מסגי ברישא והדר אמרי: כבדיתו של עלעם, ברישא חשוכא והדר נהורא. והיינו דקאמר הכא: אמרי דירכא אוכמא הוא. ובקונטרס לא פירש כן, כאן

אמר – אינש? ודאי חטאת היא, והך מיצוי דבתר חזאה הוא. והאי דקעביד לה למעלה – הא קאמר וכו'. הכי נמי – דדאי מודה רבי שמעון בה דכשירה. ולא לקויות – דהדיא לעפות דומין, דעפות על חובה, כגון חטאת העוף שהזהר דמה למטה לשם עלות העוף. **אימר דאמר הרמנא אין בדרום** – דלא קבע לזו צפון כדקבע לחטאת ואשם ועולה,

דכתיב בעולה: "על ידו המזבח צפונה" (ויקרא א), וכתיב בתחתא: "במקום אשר תשחט העולה" (שם ו), וכן באשם, והא דקא קמין לה במרחשת – כלומר, לשם מרחשת. מחבת היא – ומידע ידיע דמזבח. הכי גרסינן: ויולימא זו **אמר** – כלומר, אבתי לא מניכרא. דסברי: קושטא קאמר דלדשם מרחשת נדר, ומיעבר עבר דאיתיה במחבת, דקאמר: כיון דאיתיה במחבת מחבת היא – איכא למימר: לא היא, דלימא "מנחה זו אבתי במרחשת" אמר, דתו לא מצי לשנויא מחבת, לרבנן – דאמרי: הרי זה פסול, הכי נמי דאיכא למימר ולמישרן הכי, ואנן כרבי שמעון קמיידי, ורבי שמעון אומר חתם: האומר "הרי עלי במחבת" והביא במרחשת – אף ידי נדרו יצא, אלמא קביעתא דמנא לאו כלום היא, **אמר** שנת אמר עלי ולא שנת אמר חרי זה – דילכך, כי תאמר במחבת – מחבת היא, וכי קמין לה לשם מרחשת – משחבת ומניכרא הוא. אבל גזי וזכים איכא למימר: מיעבר עבר ושחיתוהו בדרום, ואי קשיא: גבי חטאת העוף לישיני ליה הכי, דסברי עלות העוף הוא ומיעבר עברו הא ליכא למיפרך, דחרי איסורי לא מחזקין ליה, דחא – דעביד ליה חזאה, ועוד – דקא עביד ליה למטה. עולה זכר, וחטאת נקבה. **אמר** חריני שוחטה לשם יחיד מאי איכא למימר? – הא דחא דענין דחטאת יחיד נקבה היא, כשבה או שעירה ותו דחטאת יחיד – נקבה היא, והביא נקבה לעורה ושחטת לשם עולה, מאי איכא למימר? מיכסיא – נקבות דרחל באליה בונבה, ולא ידיעה, שיעיר – דאין לה זנב, מאי איכא למימר? אשם גזילות – דכתיב בויקרא: "ואישב את הגזילות אשר גזל וגו' ואלא אשמו יביא" וגו' (ויקרא א) ואשם מעילות – בני שתי שנים ניתה, דכתיב ברו "איל" (שם). אשם נזיר ומצורע – כתיב ברו "כבש" וכל כבש בן שנה הוא ומסכת פרה (פרק א שם ב) וכו'. ותו אשם גזילות – מעילות – דאיתנהו בדיניהו בני שתי שנים, ושחטן לשם פסח דירכא אשם אינו בא אלא מן הכבשים. דהאי צמר – אשם בבשים של צמר, ושעיר אין לו צמר ולא שיער בעלמא, דרבי בלוי כלל הוא. אמרי דירכא אוכמא הוא – סברי: איל שחור הוא. ולחכיב נקט אוכמא, דחסם שעירים שחורים הן. עגל ופר – חטאת, כגון פר כהן משיח שחור, אשם פסח ואשם, שאין באין אלא מן הצאן לירצו.

מנחה

לירצא, דהאי בן שנה והאי בן שנים! – פיון דאיכא אשם נזיר ואשם מצורע, לא פסיקא ליה. – **אמר** "לשום אשם גזילות ולשום אשם מעילות", מאי איכא למימר? ותו, אשם גזילות ואשם מעילות ששחטן לשום פסח לירצו, דפסח בן שנה והני בן שתי שנים! – אלא, בין בן שנה לבין בן שתי שנים לאו אדעתיהו דאניש, דאיכא בן שנה דמחיו בן שנים, ואיכא בן שנים דמחיו בן שנה. – שיער ששחטו לשום אשם לירצא, דהאי צמר והאי שיער! – אמרי: דירכא אוכמא הוא. – עגל ופר ששחטן לשום פסח ואשם לירצו, דעגל ופר בפסח ואשם ליכא! – אין הכי נמי, ומאי

מנחם פראק ראשון - כל המנחות דף ד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזילץ) קה"ק רש"י

מה לי שנינו קודש ב' - ושנינו דשני ליה לא מסתבר להו, דכל המנחב דמיבאר פסל דרמנא, שלא אימרו מותר להטות. **הטאת** קרייה רחמנא - "לא ישע עליה לבונה כי חטאת הוה" (ויקרא ד), וקראי להו חטאת פסולה שלא לשמן - אף היא פסולה שלא לשמה. מותרה נדב - הפריש מעות למנחת סוטה, והוה המעות יותר מן השעורים -

הטאת קרייה רחמנא - לפי טעם זה לא היה צריך ללמוד בפרק קמא דובחים (ח, ב) דשמיעת הקול במה הצד, ובמסכתא דשמיעתא לא קאי, אלא "הוא" (ויקרא ד), ופרק "הוא" **מא** - נפקא מינה הוה דבי רבי ישמעאל - "ביבסיה דא"ל וליקח פה, אף, ופרק "דמפלה" (נדה בב, ב) משנן מדמדי ליה לפינן, לפי שהגדרות שוות מבחישות זו את זו. אבל

יפלו לגדבה, דהיינו שלשל עשרה שפורות שחיו במקדש ויהיו נותנין בהן אותן מעות, וכשהיה מנחב בהו היה קוץ נותן בכשיש לעלות, והבשר לשם והעדרות לכהנים, וקרי להו נדבת ציבור. עון כתיב בה - "ומרת עון", ובחטאת נמי כתיב: "ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה". מה הטאת מותרה נדב - כדאמר בשבילי יולד **חטאת** - במסכת תמורה (כג, ב), זו מדרש דרש יודיעה הבקן: "כסף אשם וכסף חטאות לכהנים ידיו", דבר דבא מעות חטאת וממנו אשם - הבשר של מותרות לכהנים, באשם כתיב: "ולא ידע ואשם ונשא עונו" ויקרא ו. זו היא שביב זו היא ביאה - מפרש בתורת כהנים: מה ביאה חולץ קוצהו וטח ונתן לו שבעי. אלמא גמירין גורדו שר כהאי גוונא, ואף על גב דלא דמו החיבות, הואיל עשרה לשון ביאת הבית הן, ויש לשנות אחרים אבל זה עיקר. מעינו דשפיעת קול - דשמיעת קול חטאת היא. מנל - הואיל ולא גמר מחטאת. דכתיב בה - בחטאת הואי: "חטאת היא" ויקרא ד. ולא שבא שלא לשמו. אשם נאמר בו הוא לאחר הקשרת אימורין - בפרשת יצ' את אחריו: "והקטיר אותה הבקח המנחב את שפלה" אשם הוא" ויקרא ו. והליכא נא לא איפסול בשלא לשמו, דהא בהקטרה כתיב, והקטרה לאו עיקר הוא. וליכא למיפך הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו, דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו בשר, כדאמרין בפרק "תמיד נשחט" במסכת פסחים (נט, ב) דנשמוטו אימוריו או אשבויר - לא מעבכ כפרה, ונאכל הבשר. אבל פסח חטאת כתיב "הוא" בשחיטתו: "זבח פסח הוא" ושמות יב, בזבח נשיא כתיב: "ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא" ויקרא ד. ואלי הוא - דאשם, למה לי חטאת? שניתק לרעייה - שנחבפרו בעלי באחר, ובחטאת אולא למיתה. וקיימא לה כל שבחטאת מנתח - באשם רועה, ולבשחטתא מיכר ופלו דמיו לגדבה, ואם כבר ניתק לרעייה, שסמדרוהו לרועה ושלחו סחם - כשר לעולה, דהא סחמו לעולה ואין שם אשם עליו, ושפורות נדבה (לעולה) כדפרישתי לעיל. אלי נחת - לא משרוהו לרועה, ושחטו (לשם) סחם - לא מתבשר לרועה, דעדיין שם אשם עליו ובני עקידה דלשחיטה בהדיא לשם עולה, דכל כמה דלא עקר מיניה שם אשם לא מתבשר. דאמר קרא הוא בהיייתו יחא - פסול הוא. מהקשרי, ושיריה אין נאכלין, החתיר - חדש, אשם נזיר - נזיר טמא מביא אלו להכשיר למנחן גיורתו סתרה, דכתיב: "והביא בכש בן שנתו לאשם והדמים הראשונים יפלו" וגו' (במדבר ו).

מה לי אמר רבי שמעון? טעמא דרבי שמעון משום מחשבה דמינפרא לא פסלה, והא מחשבה דמינפרא הוא, או דילמא טעמא דרבי שמעון משום דכתיב: "וזאת תורת חמנחה", וזכר לא כתיב? אמר ליה: כלום הגענו לסוף דעתו של רבי שמעון? דברב לא משני ליה - משום קשיא דאבין, דברב לא משני ליה - משום קשיא "וזאת תורת חמנחה", דברב אש לא משני ליה - משום קשיא דרב אחא בריה דרבא. "הוין ממנחת חומא ומנחת קנאות" בשלמא מנחת חומא - הטאת קרייה רחמנא: "לא ישע עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי הטאת היא" וגו', אלא מנחת קנאות מנל? - דתני תנא קמיה דרב נחמן: מנחת קנאות מותרה נדבה. אמר ליה: שפיר קאמר, "מזכרת עון" כתיב בה, ובחטאת כתיב: "ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה", מה הטאת מותרה נדבה - אף מנחת קנאות מותרה נדבה; ובחטאת, מה הטאת פסולה שלא לשמה - אף מנחת קנאות פסולה שלא לשמה. אלא מעתה, אשם הוא פסול שלא לשמו, דמר "עון" "עון" מחטאת! - דנין "עון" מ"עון" ואין דנין "עונו" מ"עון". - מאי נפקא מיניה? והא תנא דבי רבי ישמעאל: "ישב כהן" "זבא כהן" - זו היא שביב, זו היא ביאה! ועוה, ליגמר "עונו" "עונו" - עונו דשמיעת קול, דכתיב: "אם לא יגיד ונשא עונו!" אלא כי גמרי גזירה שוה - למותר נדבה הוא דגמרי, וכי תימא: אין גזירה שוה למחצה - גלי רחמנא גבי הטאת: ה' וישחט אותה לחטאת" - אותה לשמה בשירה, שלא לשמה פסולה, אבל כל קדשים - בין לשמן בין שלא לשמן בשירים. אלא מנחת חומא ומנחת קנאות דפסולין שלא לשמן, מנל? - הטאת מעמא מאי - משום דכתיב בה "היא", הכי גמי - הטאת בהו "היא". - אשם גמי, דא כתיב בה: "הוא" - הוה "הוא" לאחר הקשרת אימוריו הוא דכתיב, בהתניא: אבל אשם לא נאמר בו "הוא" אלא לאחר הקשרת אימוריו, הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו - כשר. - ואלא "הוא" לפה לוי? - לכדבר הוה אמר רב: אשם שניתק לרעייה וישחטו סחם - כשר לשום עולה; ניתק - אין, לא ניתק - לא, אמר קרא: "הוא" - בהיייתו יחא. אמר רב: מנחת העומר שנקמה שלא לשמה - פסולה, הואיל ובאת לחתיר ולא התירה. וכן אתה אומר באשם נזיר ואשם

שאר חטאות מניה בקל דאמר - שמוא לא לפינן יחיד מנשיא. ועוד יש לומר: ד"הוא" דחטאת אתא לגלוי א"חזא - שמוא דלא מעבכ דאמר בפרק קמא דובחים (שם), דשמיעת הקול במה הצד, ובמסכתא דשמיעתא לא קאי, אלא "הוא" (ויקרא ד), ופרק "הוא" **מא** - נפקא מינה הוה דבי רבי ישמעאל - "ביבסיה דא"ל וליקח פה, אף, ופרק "דמפלה" (נדה בב, ב) משנן מדמדי ליה לפינן, לפי שהגדרות שוות מבחישות זו את זו. אבל כאן ובחוריות בסוף פרק "דורה דהו" (ח, ב) דאפסר לדרוש - דנחתו ליה לתרווייהו, וההיא דבפרק "דחלת" (דמנחם מה, ב) קרייה, גבי כבשים מעבכין את חלחם, וגמר בן גנס "היה" מ"היה" ולא גמר "היה" מ"היהיה", והם מצין למילך תרווייהו דנחתו (ב) כבשים מעבכין את חלחם, וכן בפרק יד דמנחם (ח, ב) לא מבחש אחריה, דמצוי למילך דמן האב ולא מן האם או מן האם ולא מן האב מקרי אחוריה. **לגמר** ענו מענו דשמיעת הקול - אף על גב דשמיעת הקול נפא לפינן בפרק קמא דובחים (ח, ב), ובעיא דהא בפרק "אידוהי קומין" (ובחים נט, א) כי דבר הלמד בבנין אב חזר ומלמד בגווה שוה ולא איפשטא, מכל מקום פריך שפיר, ולגמר "ענו" מענו" דשמיעת הקול, ואנפש מנחא דבר הלמד בבנין אב אין חזר ומלמד בגווה שוה, דהא תימא: דבדחיותא פריק "דורה דהו" (ח, ב) לליף דלא מיתי' אשם חלוזי אלא על ספק חטאת קבוצה בגווה שוה, דנאמר "אשם" חטאת חלוזי ונאמר "אשמה" בצבור, ואדברה, גילף "ענו" מענו" דשמיעת הקול דעולה ויורה, דהא דבעי למימר ומותרה נדבה הוא דגמרי לא קאי, ובפרק קמא דשביעות (ט, א) אשכחנא דליף שיער דראש חדש שנין "עונו" טעמא מאי דכתיב בה היא - בכמה דוכתי משמע דלפינן עיכובא בחטאת (י, ב) בשני קמקומו, רבי אליעזר אומר: אף האשם, אמר לו רבי יהושע חטאת נאמר בה "היא" בשחיטה ב' ער; והם חטאת טעמא מאי דכתיב בה "היא", תימא, והם בהדיא פירקא (שם ג, ב) אמר: חוץ מן הפסח חטאת לליף מקריא תארינן תימא הרב רבנו חיים: דוד לחטאת ששחטה לשם עולה, וחד לחטאת ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע, וקשיא לפירוש: אם כן, מאי פריך לעיל דלשם חטאת נזיר ומצורע חלה בשחיטה והוצא מעבכ דכתיב "זאת תורת החטאת" תורה אחת לכל חטאות? ויש דחוקים, דהבא ידוש "הוא" לעבכ - היינו "הוא" דכתיב בשעיר דאשם, משום דקאמר בפרק קמא דובחים (ח, ב) אין בשעיר מלח באין, ובמקרא מצינו בבאין לאחר מיתה שהם כשרין ואינם מרצין, דאשה שניחא חטאתה ומתה יביאו יורשיה עולתה, ואשם נזיר קרב למותרה, והשתא, אי לא דכתיב "הוא" בשעיר נאמר הוא אמניא, חטאת נקבה, דהיא גופה לא קרב מותרה אלא לדמים, כגון מפרשי שחי חטאת לאחורית - הוא דפסל רחמנא שלא לשמה, אבל שעיר נשיא דהוי דבי הוא גופיה קרב עולה למותרה - לתיבשר שלא לשמו, כתב רחמנא "הוא". וכי תימא: לילפל

שמוא אי לא כתב אלא בפסח - לא הוה דרשין הכי, אי נמי, האי "הוא" דחטאת אתא לגלוי "הוא" - דמנחת חומא ומנחת קנאות מעבכ כדירוש הבא. **דאמר** הקטרת אימורין - הוא דכתיב "קודש פסח הוא" דריש בתורת כהנים: הוא קרב ואין ממותרת קריבה, ולמעט תודה ואיל נזיר דאינו נשחט בעצפן, ופרק קמא דובחים (ח, א) פירש בקונטרס דבי לפינן מניה, משום לא משמע דלי שמוא אלא בשכח "הוא" עש סחם הקרבה, כגון "חטאת הוא" "אשם הוא", ואף על גב דכתיב "אשם הוא אשם אשם ודחי", דריש בתורת כהנים למעוטי אשם נזיר ואשם מצורע מכסף שקליש - דכתיב בשכח "חטאת תהיה" - פרט לשחיטה שלא לשמה, ולא דאשכחנא בעלמא אלא **אשם** הוא למה לי לכרוב חנו - משמע ד"הוא" דכתיב לאחר הקשרת אימורין קא דריש "הוא" חנו הבקח המנחב את שפלה" אשם הוא" (ויקרא ד), ונא כספיה דגריס בפרק "הוא קרייה" (מנחה י, ב) במליתיה דרבי עקיבא: "אשם הוא אשם אשם ודחי" - הוא (הוא) קרב ואין ממותרת קריבה, דלבסוף מוקי ליה לכרוב חנו. ואי דבתורת כהנים דריש ליה למעוטי אשם נזיר ומצורע מכסף שקליש. **אשם** שניתק לרעייה ושחטו סחם כשר לעולה - הא תימא: אמאי כשר לעולה? הא אמרין בתמורה בפרק "אלו קדשים" (ח, א) וגמרי דכל שבחטאת מנתח באשם רועה וכי תימא: יחי מלי לבחוללה, אבל בריעבר כשר. אחי הא דתינא בפסחים בסוף "אלו דברים" (עג, א) ובפרק קמא דשביעות (יב, א) אשם שמוה בעליו או שנחבפרו בעליו

בעליו – ידעה עד שישתאב וימכר ויביא בדמיו עולה, בדמיו אין אבל הוא גופיה לא, גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. היה ליה למימה: משום דמימי דבאשם ורעהו ומתוך פירוש הקונטרס משמע דלא גמירי אלא ניתק לריעה בעלמא, ומשמסרו לדורעה כשר לעולה משם ואילך אפילו הוא בעצמו, שדוב אין אשם עולי. ותימה גדול הוא לומר כך. ועוד,

דדוח ליה למימה: גזירה לאחר ניתוק אטו קודם

ניתוק. ועוד, דמשמע בבדיאי החם בפסחים (עג.)

א) דניתוק לריעה דרבנן, מדויק אמילתיה דרב

הואנ דבאב דאמר סתם שחם כחם עולה –

אלמא קסבר לא בעי עקירה, אף הכי כי לא ניתק

נמי ומשנ: גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה

ורבינו שמואל לא גריס החם "כי לא ניתק נמי",

אלא ה"א גריס: אי הכי לבתחלה נמי, פירושו

יכול לשחוט סתם כיון דלא בעי עקירה, ואמאי

נקט "שחטו" סתם, דמשמע דיעביד דבשלמא אי

הוא אמר "ושחטו עולה" דבעי עקירה –

הוא ניתק דנקט יריבער אפילו' ניתוקו, גזירה

שנא שכתב לעקרוהו ומשני דכי לא בעי עקירה

נמי אטור לבתחלה כמו לפני כפרה. ודוחק הוא

שמונה הפסים. ועוד, דדוח ליה לשנויי: גזירה

אטו לפני ניתוקו ורבינו חם לא גריס כאן ובפרק

קמא דבוחים (ה' א) ונבזיר (כה, ב) "ניתק אין לא

ניתק לא", ובתמורה אינו ברוב ספרים בפרק 'ואלו'

קדשים' (יח, א) ובפרק שני דבוחים (כח, א) אינו

בשום ספר, דנקט 'דיואי' בבחייתו דא – לא

לפסול כל דבר קצת, דרביעיה וכו' היא. והכי

גמירי הלכתא דכל שבחטאת מתח באשם קרב

עולה. ומשום דתקון רבנן רעיה גזירה אטו לפני

כפרה, נקט התלמוד כאלשם קודש. וקראי אתא

למימיה דכשר לעולה בלא עקירה. דבחייתו –

מה שבסופו להיות לאחר עקירה – יהיה בלא

עקירה. דחייתו עולה דבגמירי, ואין לחוש אי קאי

קרא אדחלתא, דכי אלא גזנא אשכחא בפרק

"חלוקת עובר פרות" (בבבית טו, א) דאיצטרך

קרא ואיצטרך הלכתא. והשתא נחא אדפרך

בפסחים (עג, א) אי הכי כי לא ניתק נמי. ועוד שי

לפרש גרסינא דכא שפיר "ניתק לא אי ניתק לא"

דאמר קרא "דיואי" – בבחייתו דא קודם כפרה.

והיכא דאבר והפריש אחר ומצא דראשון ודרי

שניהם עומדים, דפלגי בפרק "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

בדשלמא אי בעי עקירה הוה נחא דבעי ניתוק, כדי שיהא נזכר לעקרו לשם עולה. ואם תאמר: ומותר הפסח דקרב שלמים (לימא) דבעי עקירה – וליבעי ניתוק כדי שיהא נזכר לעקרוהו ועוד, אמאי לא גזרין ביה אטו לפני כפרה כמו באשם? ויש לומר: דשאני פסח שאין זמנו קרב ערב הפסח מחצות, ולא שייך למיגור ביה כלל בשאר ימות השנה. ואם תאמר: בשלמא אשם שנתו בעלוי איכא למיגור אטו קודם מיתה, ותנפצרו בעלוי אטו קודם כפרה, דהוא גופיה לא יקרב עולה, אלא תמורת אשם וולד תמורת אשם. דנתן פסח "קדשים" (מנחה כ, ב), דיעו, ובעי מלמיה בגמרא: קודם כפרה, דגזרין שמה אטו עצמו קרב, ואיתלתוב החם – מאי גזירה איכא? והלא קאי קודם כפרה דיש לקרב עולה, ואם כן הוא עצמו יקרב עולה? ויש לומר: אשם גופו לפני כפרה. וקצת קשה לפירוש רבינו חם מגזיר (כה, ב) דרבי ישמעאל דריש: ולד חטאת ותמורת אשם, אי יקריב קאי קאי עולה בעשה מדכתיב "קד". ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, והרי הוא אומר "אשם הוא" – הוא קריבה ואין תמורתו קריבה. ופריך: למנה לך קראי אתה וילכתא גמרינן ליה כל שבחטאת מתח באשם ורעה ומשני: אין הכי נמי, וכי אתא פירא דכבדור חטא בו, משמע "דיואי" אתא למעוטי מחזקיה ולא באשוריה לחזקיה. **מכשיריו** לית בהו חטאת

מיתה – כפי קונטרסו: חטאת יולדת מכשירי חטא. בבחייתו דאמר פירא "שני שעירי" (יומא

סד, א) דרב אמר מצוה בראשון ורבי יוחנן אמר

מצוה בשני, לא אמר שיהא פסול קרב מיד עולה.

אשם מצורע – בא הוא להכשירו לבא במחנה. ולקמן פריך: שאר אשמות נמי, באו לכפר ולא כפרו בגלל זבח – עם הזבח. דמנחת העומר באה עם דבכשו, דכתיב: "ועשיתם ביום הניפסב את העומר" וגו' (ויקרא כג). דקדוקו זמן – בניסן, [מצניז שחילק] – ובמכשירים התמזר. לא יביאו יורשין **הפאתה** – דוד אחת חטאת חטאות המזות, חטאת שמונת

בעליה. וחטאת יולדת מכשיר הוא, דאמרין

בבכירותא בפרק "דם שחטו" (כו, א): מפני

שמכשרתה לעלות בקדשים. ומדחטאתה

לחכמה – אלוה לכפר, דכתיב: (ויקרא ב)

יולדת: "אחד לחטאת ואחד לעולה". אלמא

במפרין קרבי ממשכירין לא קרבי, הנהי גמי ממפרין

בשלא לשמן כשרין להקריב ולא עלו. ומכשירין

פסולין לגמרי. לא נתנין – מדרבנן, מפני דמי

עולה שבוין. ולא מועלין – מפני שחטאת לבא

לשלמים, הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו

לשלמים. ושלמים אין בהן מעילה. דלאו קדשי

ה' ניתוה ואלא ממון בעלים, אמר באימורים

לאחר זריקת דמייה בפרק קמא דבסכת מעילה

(ה, ב). סתומין – דלא פירש אלו לחטאת ואלו

לעולה. ופלו לנרבה – לשופרות. דחלכה היא

בגזיר למשה מסיני. וכן מפרש בגזיר בפרק כ

שאמר דהריני נזיר ושמעו חבירי' (כו, ב).

יולד לים הפלג – כדן חטאת שמתו בעליה

לדמיתה אולא. לא נתנין – מדרבנן. לא מועלין

דאמר בשמעתא קמיתא דמעילה (א, א)

חטאת המזות ומעות החלולות לים הפלג אין

מועלין בהן. דלאבידו קיימי ולא קדשי גבוה

ניהו. דמי שלמים בו' – אבל יומי אשם ליכא.

דאינו בגזיר טהור אלא בגזיר טמא.

ומכשירו

מכשירין – לית בהו דאיתו לאחר מיתה. דהנן: האשה שהביאה הפאתה ומתה – יביאו יורשין

עולתה, עולתה ומתה – לא יביאו יורשין הפאתה. מתקין לה רבי יהודה פריה דרבי שמעון

בן פזי: מכשירין נמי מי לית בהו דאיתו לאחר מיתה? והנן: הפגריש מעות לגזירותו –

לא נהנין ולא מועלין, מפני שראויין לבא בזהו שלמים. מת והיו לו מעות סתומין – ופלו

לנרבה. מפורשין, דמי חטאת – יולד לים הפלג, לא נהנין ולא מועלין, דמי עולה – יביא

בהן עולה ומועלין בהן; דמי שלמים – יביא בהן שלמים, ונאכלין ליום אחד ואין מעונין להם.

והא עולה ושלמים דגזיר דמכשירים ניהו, וקא אתו לאחר מיתה! אמר רב פפא, הכי קא

אמר רבי ירמיה: לא מצינו הכשר קבוע דכא לאחר מיתה; ודגזיר הכשר שאינו קבוע הוא,

דאמר

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

בפרק כ

האייר המזרח מתייר – ואם תאמר: נהי דמתייר הלאו, עשה מיהא איכא, כדמוכח למקן בפרק "רבי ישמעאל" (סח, א) ד"ע הניאכא את קרבן אליהם" למצוה ומיהו קשיא בהדיא שמעתי גופא, דפרקי מתקנת רבן יוחנן בן זכאי, ואי סלקא דעתך מציגה – משום מצוה ליקר ליתורא: מאי קשיא, אמאי לא נגזר משום עשהא אפילו באיסור הכנה

דרבנן אשכחן בפרק קמא דביצה (ה, ב) דגורין שמאי ינבא בית המקדש לפיכך נראה דאניא אלא מצוה מן המחבר בעלמא, ואפילו עשה ליכא. **במי** שראוי לעבודה – דאף על פי שהבן נפסל, או כשקיבלו פסולין חזקו את דמו, או שנפגם המזבח – סלקא דעתך מזהניא מחשבה לקובעו בפולר, כראשבוך גבי יוצא בסוף פירקין ו.א, **ולבכר** הראוי לעבודה – פירש בקונטרס: כגון מנחת חוטא, לאפוקי מנחת העומר של שעורים, דאניה ראייה אלא לעבודה זו לבד, וקשיא: דאם בן מנחת קומה לא תיפסל סדר לשלוחו לזרעא לפיכך: חדשיב מנחת העומר דבר שאין ראוי לעבודה, משום דאפילו לגבוה אסור להקריב חזק קודם העומר. לפירוש זה הקונטרס יש קצת לדחוק, בדמנחת העומר דלא שכיח ביה שניו בעלים, דדא דצבורה הוא, אלא פסול בה (גמ' שניו קדש כיון דלא חזי ראו לעבודה. ובקונטרס תירץ דשאני מנחת חוטא דחשאת איהו רחמנא. וכי תמא: חרי עומר שערורי אין לעבודה גבי סוטה ודא – דהיינו קמח ודבא גרש, ועוד – אין חזא ראייה דלבר ען אתיא.

שבן קדושתה אוסרתה – פירושו: שקדושתה גורמת לה להיות חלוקה, ואינה מותרת בשוטה ששאר חולין, **כרבי** קראו דאמר ספחים אסורין – מה בקונטרס: לעבר הביעור. וקשיא לרבינו תם, דבדא רבנן מודו דכלה ליהא בשבחה מלה לכתחמתן שבחינו ועוד, דרבי עקיבא דרש לא בפרק "מקום שנאה" (פסחים נא, ב) מביא דיון ולא מודו דלא נאסוף, ואי לא לאר ביעור נפקא מן מלכתחמתן ולחיה! ועוד, דבשעת העומר לא היה בעור, שזרבה, אז התבואה במלואה ואינה כלה לחיה בשבחה עד שנה שמינית בימות החורף במדרשו! ובפרק "מקום שנאה" (שם) פירשתי.

שבן בן להתייר לאו שבתונה – פירש בקונטרס: שלא יעבור בה שבתונה. והעומר משום לאו דחזש, אלא משום שבועית. חזו תימה: אם לא יתיר עומר איסור שבועית איקרי כאן "ממשקה ישראלי" ועוד, מאי קפריך? טריפה גמי חקירה לחתרת לא שבתונה שיאכלו הקרבן של טריפה ודלא אינו מותר איסור שבועית, ולמה יתיר איסור טריפה?

רב אחא בר אבא לרב אשי, לרבי עקיבא גמי פירש: מה למנחת העומר שכן מותרת חזש בחוצה לארץ! ואפילו למאן דאמר: חדש בחוץ לארץ לאו דאורייתא? שכן באה לתתיר לאו שבתונה! אמר ליה רב אחא מר מריתא: לרבינא? אי הכי, מריפה גמי מקריב ותתיר לאו שבתונה! אלא פריך הכי: מה למנחת העומר שכן מצוהה בקדש, ריש לקיש אמר, משום דאיכא למימר: מפטם הקמרת יוכיח, שאסור להדיוט ומותר לגבוה. – מה לפטום הקמרת שכן מצוהה בקדש? מריפה דרבינא אמר, משום דאיכא למימר: שבת תוכיח, שאסורה להדיוט ומותרת לגבוה. – מה לשבת שכן הותרה מקללה אצל הדיוט במילה! – אטו מילה צורך הדיוט הוא? מילה מצוה היא! – אלא, מה לשבת שכן מצוהה בקדש? רב אדא בר אבא אמר, משום דאיכא למימר: פלאים תוכיח, שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה. – מה לכלאים שכן הותרו מקלל אצל הדיוט בציצית! – אטו ציצית צורך הדיוט היא? מצוה היא! – אלא:

שהאובלה לא יעבור משום "טריפה לא תאכל". שכן מצוהה בכך – שאי אפשר להביא מן הישן, שאין חדש מותר בשבחה אחת, תאמר בטרפה שאפשר להביא בשבחה? נבדא רישא ומאי מותר לגבוה איכא? שבת מותרת לגבוה – להקריב תמידין ומוספין. שכן מצוהה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו יום, אבל טריפה אפשר בבשירה.

האיר מורה דרשה עשר ביוסין מתייר החזש, דכתיב (ויקרא כג): "עד עצם" ומתרגמין: עד בכרן, ריבכך דיינו מריאתי דיוס, דכתיב (שמות כח): "תרשש שחם ישפה" מותרמין: כרום ימא, שמראיתו דומה לים. והאי דאין שיריה נאכלין – דמצוה להמתין עד הבאת העומר, כדפרכין לרש לקש בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סח, א): ואל תבית "עד

הביאכם!" ומשני: למצוה. אין מביאין מנחת ביכורים ומנחת כהנה – דיינו מנחת נסכים. קודם לשבת הלחם לא ביא – דאמרין בתורת דכנינו: "קרבן ראשית" – שיהא ראשית לכל המנחות. ומנין אף לביכורים? תלמוד לומר: "בבכור קציע חטים", ואם הביא בשב – טעמא מפרש בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סח, א). **במי** שראוי לעבודה – למעט אחד קרא פסולים. ובכר הראוי לעבודה – כגון מנחת חטין. אבל מנחת העומר של שעורים אינה ראייה אלא לעבודה זו לבד, ולמה לא משום קרבן תאני. ואי משום מנחת סוטה – ולא ראייה אלא עבודה היא, ולבר ען קאמיא. והאי דפסלה מחשבה במנחת קומה – משום דרחמנא קרייהא טואת, פמינת מנחת מחדא קרא נפקא "חבתת עליו את עלותיה" (שמות כ) – בזמן שהוא שלם כתיב, "עליו" כלו במשעם, במסכת ובזבח בפרק "קדשי קדשים" (נט, א), ואם פילג בקומן בשעת פרישת המזבח – לא מילוי ווא, ואם וואס יתקו המזבח באותו היום יקטירו, מן הבקר לפסח – ד"אם עולה קרבנו מן הבקר", בקרא דלעיל דרשין: "מן הבמה" – להוציא דרובעו ותרבע, מן הבקר – להוציא העגבר, ו"מן האזן" – להוציא את המוקצה, כשדואה אומר "מן הבקר למטה בו", והלא דין הוא – דטריפה לא תקריב, ולמה לא קרא? פבלל חזר – שכל שאר הבמות מותרות להדיוט. שכן קדושתה אוסרתה – דבר שדוא קודם לגבוה, דדינו מליקה – בה נאסרת להדיוט, אבל טריפה אינה קדושה משום טריפה, ובכתיב קרא למח ליי? מה אם השבחה – דא אינו מוציא מן חזן שהם מותרות! מה לפסנת העומר – שכן מריבה מצוהה דמקרת חדש, תאמר בטרפה, **ספחין** אסורין – קדושת שבועית נוגדת בהו, וחזיין בביעור משנה שעברה, דחזי כלל לחיה בשבחה, וליכך אין העומר מותר ואין תנבחר כול, **ספחין** אסורין – מן הביעור ואילך, דילין מידן לא שניק ולא נאסוף את הבואנו, וכי מאחר דאין זרעם מדיכא אוסיפס? לימר על הספחים שחן אסורין, וביעור משתר רביעה שנייה, דחייא לה כלה לחיה בשבחה, כדנאני: עד מתי נתינו ושוחרפן בחבן וקש של שבועית – משתר רביעה שנייה, במסכת תענית (ו, ב). וליכך קריבא איצטריכא קרא להוציא טריפה, ואפילו דאמר – במסכת קדושין בסוף פרק קמא (לו, א), חדש בחוץ לארץ לא דאורייתא – ולא חשבי ליה דיתיר, אפילו הכי שיהא בה רוחא, דמותרת לאו שבתונה – לאו דילום וקלי וכרמל לא תאכלה" שבתוך מנחה עצמה מותרת אפילו לרבי עקיבא, שאם נאכלו שירים – לא יעבור האוכל משום חדש אלא משום שבועית, תאמר בטרפה שאינה מותרת כלום? ולמה לא קרא? אמר רב אחא ב' – דילמא להכי איצטריך קרא, סלקא דעתך אמאי: טריפה גמי תקרב במנחת העומר לחתיר לאו שבתונה,

שהאובלה לא יעבור משום "טריפה לא תאכל". שכן מצוהה בכך – שאי אפשר להביא מן הישן, שאין חדש מותר בשבחה אחת, תאמר בטרפה שאפשר להביא בשבחה? נבדא רישא ומאי מותר לגבוה איכא? שבת מותרת לגבוה – להקריב תמידין ומוספין. שכן מצוהה בכך – שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו יום, אבל טריפה אפשר בבשירה.

כלאים לגבוה – אבנטו של הון, פצויות בכך – גזירת הכותב שלא ידא אבנט אלא של כלאים, דכתיב (שמות לט): "תכלת וארגמן וגו', ואמרין כימות (ה, ב); מדרש ביתא תכלת עמרא, רב שינא ביה ר'ב ארי אבא – להכי אינטיקור קרא, משום דאיבא למימא: ניהדר דינא אגיתל מהדא דטוריפה מותרת לדבון, מקריבין קריבין – דמסום פסול בבחן כמו בובא, אבא טיפוח לא פסיל בכתיבם, תרגומו

בבכורות בפרק 'מומין אלד' (מז, ב); ואילו בשו"ת
 באדם ופוסלין בבבמה, אותו ואת בנו ושירפה
 וירצא דופן. להכי איצטריך קרא. **אמר** ליה רב
אחא [פנא] לרב **אשי** - ואבתי למנה לי קרא? הא
 איבא לבינא? **ויצא דופן** - **ויבית** - שפתי וירצא דופן
 כשר לעבדה, וקרבן יוצא דופן פסול, דאמרין
 בתורת כהנים: כי 'יולד' - פרט לירצא דופן. מה
 לירצא דופן שאינו קדוש כבכורות - ד'פרט רדם'
 כתיב (שמות יא) תאמר בתרופה שקדשה
 בבכורה אז נולד עם שפתייהו להכי איצטריך

וְיֹמֵי עֲדֵלָה וְכֹלְאֵי הַכֶּסֶם — וְאֵם תִּמְנוֹרֶה:
וְהָאָמְרִין פֶּרֶק "כֹּל שְׁעָה" (פִּסְחִים)
כֵּאֲלָא, וְ"כֹל הַבִּשְׁת" (תוֹרֵץ קֵט, א.) זֵאת אִמּוֹרֵת
בְּלֵיל הַכֶּסֶם עֲשֵׂה נֶגְסָה, וְהוּאֵל הֵיחֵת לֵהֵם שַׁעַת
הַבִּשְׁת קֹדֶם שֶׁיִּקְרָא לְמוֹרֵי: וְכֵלְאִים כְּדִבְתֵּי
בְּהָא קִירָא אִיירֵי עֲנֻבִים שְׁעוּשֵׁין מֵהֶם יוֹן לְנִסְכֵּים,
כְּדִרְשֵׁינן (פִּסְחִים מֵה, א.) "מִן הַמֵּתִימִים" —
מִמּוֹרֵר שְׁתֵּי מֵאוֹת שְׁעִיתֵיהֶן בְּבוֹר, הִנֵּה לֵא
הֵיחֵת לֵעֵת הַבִּשְׁת, דְּרוּקָא דִּירְרָן שְׁנוֹרֵה
וְהוּא שְׁתִּיחֵה לֵא שַׁעַת הַבִּשְׁת קֹדֶם הַשְׁרֵשֶׁת, וְעַתָּה
וְהוּא שְׁתִּיחֵה לֵעֵת הַבִּשְׁת קֹדֶם הַשְׁרֵשֶׁת, וְעַתָּה

אשכנח בבעל מום בעופות היתר מכלל איסור, וליכא מל להצד בר, ולמה ל קראי בעל מום מום ניבר - שאן פסול אכל בגלוי, דאמרין בבבבבות בפרק "על אלו מומין" (לו, א). ורצא דופן מומו ניבר, דאית ליה קלא דהכל דיעבי. שריאיש ש שאן מומו ניבר - כגון בבני מומוני אלא דהיה לא מומוני - ורצא

הורצן אין עושין נסכים, ואם תאמר, אותם עובדים עצמן יהיה להם שעת הבשר קודם שהוסיפו מאתניהם! יפה לומר: דמה שנתוסף באיסור אחר שנעשה כלאים אחריהן - לא היה לו מעולם (אחריו כן) שעת הבשר. האי דמיתסר אף מה שגדר קודם לכן - לפי שאם אפשר להבדיל

וְיֵצֵא דוֹפֵן יוֹכִיחֵ! וְחֹדֶר הַדִּין, לֹא רָאִי זֶה כְּרֹאִי זֶה וְלֹא רָאִי זֶה כְּרֹאִי זֶה, הַצֵּד הַשְּׂוֹה שֶׁבֵּינָהּ - שְׁמוֹתֵיהֶן לְהַדְיוֹט וְאִסּוּרִים לְגִבּוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן מִרְפָּה שְׁאִמְסָהּ לְהַדְיוֹט תֵּהָא אִסּוּרָה לְגִבּוֹת! - מִה לְהַצֵּד הַשְּׂוֹה שֶׁבֵּינָהּ שֶׁכֵּן לֹא הוֹתִיר מִכְּלָל, תֵּאֲמַר כְּמִרְפָּה שְׁהוֹתִירָהּ

מַכְלֵלָה! אָמַר לִיה רַב אֶתָּא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אִישִׁי:
מִרְפָּה שְׁהוּתָּהּ מַכְלֵלָה מָא הִיא? אִילִּמָּה מִלִּיקָה
דְּעוּלַת הָעוֹף לְכֹזֶה - בְּעַל מוֹם נָמִי בְּעוֹפֹת אֲשִׁיתָּהּ
אֲשִׁתָּהּ, תַּמּוּת הַמִּרְתּוֹת בִּהְבָּתָּהּ לִנְי מַמּוֹת וְחִרְוִית
בְּעוֹפֹתָּהּ, אֵלֶּא מִלִּיקָה דְּחִמְטָת הָעוֹף לִפְהֵינָם - כְּהֵינָם

מְשׁוֹלֶחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ! וְאֵלֶּא פְּרִיד הִכִּי: מַה לְחַדֵּר
הַשְׁנָה שְׂבָהָן שָׁבוֹן מוֹמָן יוֹפֵר, הָאִמֵּר בְּמִרְיָפָה שָׁבוֹן אֵין
מוֹמָה יוֹפֵר, מְשׁוֹם הִכִּי אֵינְטִירִיד קָרָא. וְמִרְיָפָה מְהֵרָא
נִפְקָא? מְהֵרָה נִפְקָא: "מִמְשָׁקָה יִשְׂרָאֵל" - מִן הַמּוֹתֵר
יִשְׂרָאֵל; מִ"כָּל אִשֶּׁר יַעֲבֹד תַּחַת הַשֶּׁבֶט" נִפְקָא -
פֻּרַט לְמִרְיָפָה שְׂאִינָה עוֹבְרָת! - צָרִיכִי, דְּאִי מִמְשָׁקָה
יִשְׂרָאֵל" הוּא אֲמוּנָא: לְמַעוּטֵי הֵיכָא דְלֵא הֵיחָת לָהּ
שַׁעַת הַבּוֹשֶׁר, דּוּמִיָּא דַּעֲרֻלָּה וְכֵלְאֵי תַּבְרִם, אֲבָל הֵיחָת
לָהּ שַׁעַת הַבּוֹשֶׁר אִימָא תַּתְכַּשֵּׁר - פֻּתַּב רַחֲמֵנָא: "כָּל
אִשֶּׁר יַעֲבֹד"; וְאִי פֻתַּב רַחֲמֵנָא "כָּל אִשֶּׁר יַעֲבֹד"

הַשֶּׁבֶט - פֻּרַט לְמִרְיָפָה שְׂאִינָה עוֹבְרָת, מְשׁוֹם
דְּאֵין לָהּ חַיּוֹת לֹא חֲשִׁיב לָהּ עוֹבְרָת. וְהָאִי קָרָא
כְּתִיב בְּמַעֲשֵׂי וּבְמִינֵין שְׂאֵר קְרִיבּוֹת מִינֵיהּ גְּבוּרָה
שׁוּבָה, גִּאמֵר כָּלֵא "תַּחַת אֲמוּנָה" וְגִאמֵר דְּלֵא "תַּחַת
הַשֶּׁבֶט" - כִּין בְּפֻרַט מְשַׁחֲת בְּדִבְרוֹת (ב), (א)
מְשֻׁנָּה יוֹ אֲמוּנָה - וְכֵל הֵנִי מְפָרֵשׁ בּוֹבוּחִים (ט),
(ב) מְקָרֵא יַעֲבֹדוּתָא פְּסוּלָה, וְאִדְהֵרֵן בְּסִתְּרִידוֹן
בְּסוּף "אֵלּוּ הֵן הַשִּׁדְרִין" (פ), עֵרֶל - כְּחוֹן עֵרֶל,
מְשֻׁמֵּן חֲתוּבֵי מִתְבַּת מִלָּה, יוֹשֵׁב -
לְשׁוֹת "חֲתוּבֵי, עַל עֵינֵי כֵלִים אִם עַל עֵינֵי בִּתְּמָה אִם
רַגֵּל חֲתוּבֵי" - בּוֹבוּחִים (כד, א) מְפָרֵשׁ: דְּבַעֲיֵין שְׁלֵא
יִזְאֵר דְּבֵר בְּרוּחִין בְּן רַגְלִיו לְבִין אֲרִיבָתָה, שְׂמָלָה -
דְּבִיבָתָהּ אֲרִיבָתָהּ בְּנֵי הַבְּרִיָּה

שְׂמָלָתָהּ
וּפְרֻעֵיהּ רֹאשׁ בְּמִיתָה וּמְחֵלֵי עוֹבְרָה, כְּדָאמְרִין
בְּפֻרָּק "אֵלּוּ הֵן הַשִּׁדְרִין" (סִתְּרִידוֹן פ, ב), וְתַנָּא
וְשִׁידִי. כִּין בְּתִירָא אֲמוּרָה חֲחוּד וְקִמְעוּן - בִּימִין -
לְמֵאִי דְּמִתְבַּת בְּמִיתָה דְּלֵא הֲדִין אֲכֻמְלוּתָה פְּסוּלָה
דְּלַעֲלִי, יֵשׁ לְחַדֵּר דְּלֵא עֵרִיב פְּסוּל שְׂמָלָה בְּחִידִי
פְּסוּלִי דְּלַעֲלִי וְשֵׁשׁ לִמּוּרָה: מְשׁוֹם דְּסֻלְקָא דַּעֲרֻךְ
שְׂדֵמָלָא כִּיּוֹן דִּיאֵת לֵאל הַבְּשִׁירָא בְּיוֹם הַבְּפִיכּוּרִים
- חֲסֵר עוֹבְרָה, וְלֵא תוֹעִילָה בֵּין חֲזָרָה.
קָסֵר שְׂמָלָתָהּ אֲרִישָׁא אֲבַעֲתוּתֵי - אֲבָב מְפָרֵשׁ
יֵתֵר - חֲחוּד וּמְפָרֵשׁ חֲסֵר כִּיּוֹרָא, אָף עַל גִּב
דְּצִידוֹ וְגִרְגִּיז וְקוֹרֵט מְשׁוֹם חֲסֵר הוּא.
שְׂמָלָה

[illegible]

44 שְׁמִעְנוּ בְּרַאשֵׁי אֲזִיבֵיהֶמוּ. גְּבוּרָה לָמַח לִי לְמַתָּה. יִשְׁתַּחֲוֶה מִנְחַת חוּמָה וְאֶחָד כָּל הַמִּנְחָהִי? 45 לִיחִי: כָּל הַמִּנְחָהִי שְׁמִעְנוּ זֶר וְאוֹנִין - לְרִבִּי שְׁמִעֹן אֵיצְטְרִיד, דִּתְנֵא, אִמֵּר רַבִּי שְׁמִעֹן: בְּדִין הוּא שְׁתֵּהֵא מִנְחַת חוּמָה טַעוּנָה שְׁמֹן 46 וְלִבְנָה, שְׁלֵא יְהֵא חוּמָה נִשְׁפֵּר, וּמִפְּנֵי מָה אֵינָה טַעוּנָה? שְׁלֵא יְהֵא קֶרְבְּנָה מְהוּדָר; וּבְדִין הוּא שְׁתֵּהֵא חֲפָאֵת חֵלֶב טַעוּנָה נִסְכִּים, שְׁלֵא

שלא היא חוטא נשכר – תימה: במה נשכר? חללא בין שי עמו נסכים בין אין עמו נסכים – חיי כסלה, דלא לקמן בפרק בשרא (ק, ב) 'הרי עלי שור' – יביא הוא ונסכי במנה, "בבש" – יביא הוא ונסכי בלעל, ובתראת לא סומאת מוקדש נמי בסלה, אף על פי שאין עמה נסכים! ולא פירבא הוא. **הואיל** ואוקמינא רישא דלא כרבי שמעון – תימה: לרב אשר דריש פירקא, דהאיתא כרבי שמעון, מאי

- איבא למימרא? לא יביא מתוך ביתו וימלאנו –
- סולת עשרון, דקסבר: קדושת כלל קבעה לשם
- מנחה, דשבו אין מוספין עליה ומיפסלא בחסרון.
- כדאמרין בהאי פירקא (ט, א) "מן המנחה" –
- פרט לשחורה, כן פירש בקונטרס. וקשה: דהא
- רבי בשעון בן לקיש איתרוחב בלעל, דאמר: מנחה
- שחורה קודם קמיצה – לא יביא מתוך ביתו
- וימלאנו ועוד קשה: למח לא קרא לקמן לבן
- בתרא 'וקמין משם' וזוהר ויקמן, ודא מתיי לן
- קדושת כלל קבעה? ודאמר: לפרש: דכולהו
- וסבירא ליה: כרבי יוחנן קדושת כלל לא קבעה,
- אלא במצינת פסולים פליגי אי קבעה אי לא
- קבעה, למח למימר ודא רוצה לומר פירוש
- הקונטרס. **שאני** פירא קדישי ביה חבית היא –
- משמע וליבא מאן דפליג, ובפירא קמא דחולין
- (יא, א) ובפירא קמא דביטא (י, א) פירשתי.
- וכי תימא מנבא לא ילפינן – פירש בקונטרס:
- קודם שנבדל אחרן. משמע שרצה לומר
- דלאחר אחרן לא חתור דו כבנה, ואי אפשר לומר
- כן, כדמוכח בפרק תררא דובחים (קיד, א) דדרשי:
- "אש" (אש) לשמור מן החר, ודחינו לאחר
- שנבדל אחרן. ועוד מצינו (שמואל א יג) שאול
- ושמואל שחקיבו כבנה. **שהרי** יוצא כשר
- בבמה – ואם תאמר: והרי יוצא דדם כשר בבמה,
- ותנן בפירא "מזבח מקדש" (ובחים פ, א) ושיצא
- דמה חוץ לקלעים, לרבי יהודה אם עלתה תרד!
- ויש לומר: דהאברין דאי ירד, אבל דם אינו
- מתקנא מכותלי המזבח. **אלא** טעמא
- דאשמעינן – בשום מקום לא פריך בענין זה
- דקשיא ליה הכא, אמאי אינטיך ליה לרב
- לאשמעינן דא דהניא בברייתא. ושמוא שגורה
- ידחת בפי כל.

ממקום שרגלי חזק עמודות – לקמן בפירקין

- מפרשי: אצטריך, סלקא דעתך אמינא
- הואיל וכתבי "ודגישה קמיצה", מה הדגש בקרן
- מעריבת דרומית אף קמיצה, כן בקונטרס לא
- פירש. **ובין** דקרא סתמא כתיב מנ
- שמואל כו – ואם תאמר: בפירא "מזבח מקדש"
- (ובחים פ, א) דתנן: שקיבלו פסולין דיקרא את דמן
- שאם עלתה לא ירד, ומוקמינן לא בפסולין דחז
- לעבודת עבד, ומרבי לא (הכא) מציאת החררה:
- ואמאי לא פריך דבין דקרא סתמא מה לא חז ומה
- לא חז חזק ויש לומר: משום דדרשינן "זאת היא
- העולה" – היא הלא נמי מעיטין.
- וכי

ויקמינן קמינן? תלמוד לומר: "וקמין משם" – ממקום שקמין כפר; וכוון דקרא סתמא כתיב בה, מה לי שמואל ומה לי שאר הפסולין? אלא הא קמישמעון לן רב: קמי – ואפילו קדיש; ולאפוקי מהני תנאי, דתנאי, רבי יוסי בן יוסי בן יאסיסין ורבי יהודה הנחתום אמרו: במה דכריס אמורו – שקמין ולא קדיש, אבל קדיש – פסל. ואיכא דאמרי: קמין – איו, קדיש – לא; קמאן? כהני תנאי, ולאפוקי מתנאי קמא. מתקין לה רב נחמן: מאי קא סברי הני תנאי? אי קמיצת פסולין עבודה היא – אף על גב דלא עביד ליה מתן פלי? אי קמיצת פסולין לאו עבודה היא, פי עבד לה מתן פלי מאי הוה? דהר אמר רב נחמן: לעולם עבודה היא, ולא גמרה עבודתה עד דעביד לה מתן פלי – אי הכי, אפילו לא קדיש,

שלא יהא חומא נשכר, ומכני כוח אינה מעונה? שלא יהא קרבנו מהדר; סלקא דעתך אמינא, הואיל ואמר רבי שמעון: **שלא יהא קרבנו מהדר;** כי קמצי לה פסולין נמי תתכשר, קא משמע לן. – אי הכי, הךמ נמי ליתני: "אחר חפצת חלב ואחר כל הנזבים שקבעו דמן דן ואונן", ולימא: **לרבי שמעון אצטריך!** אלא, בין דתנא ליה "כל ולא קתני חוץ" – בולחו משמע; הכא נמי, בין דתנא "כל" ולא קתני חוץ" – בולחו משמע! – אצטריך, סלקא דעתך אמינא: הואיל ואוקמינא לרישא דלא כרבי שמעון, סיפא נמי דלא כרבי שמעון, קא משמע לן. אמר רב: דן שקמין – יחיו. והא אן פסל תנן? מאי פסל? פסל עד שחיוור – אי הכי, יחינו בן בתירא! – אי דאיתיה לקומין בעיניה – לא פליגי רבנן עליה דבן בתירא; כי פליגי – דהסר קומין, רבנן סברי: לא יביא מתוך ביתו וימלאנו, בן בתירא סבר: יביא מתוך ביתו וימלאנו. – אי הכי, בן בתירא אומר: יחיו ויחזור ויקומין קמינן? בן בתירא אומר: יחיו ויביא מתוך ביתו וימלאנו ויחזור ויקומין קמינן, מיבעי ליה! – פי קא אמר רב – לכן בתירא – פשיטא! – מהו דתניא: עד כאן לא קא מכשר בן בתירא אלא בשמאל, אבל בשאר פסולין לא, קא משמע לן. מאי שאנ שמואל – דאשפחן לה הכשרא ביום הפפורים, ור נמי – אשפחן לה הכשרא בשחיה! – שחיה לא עבודה היא. – ולא? והאמר רבי יוירא אמר רב: שחיתא פרה בור – פסולה, ואמר רב עלה: אלעור וחוקה כתיב בה! – שאני פרה, דקדישי בך חבית היא. – ולא פל דבן הוא? קדישי בך עו הנהו, קדישי מוכח לא קעו כהנו? אמר רב שישא בריה דרב אידי: מידי דהנה אמרואת נגעים, דלאו עבודה כהנה. ונגילף אמרואת נגעים, דלאו עבודה כהנה. ונגילף מקבמה! וכי תימא: מקבמה לא תלפינן, ותתניא: מנן ליוצא שאם עלה לא ירד – שהרי יוצא כשר בכמה! – תנא א"את תורת העלה" סמיך ליה. אלא טעמא דאשמעינן רב, הא לאו הכי, הוה תנאי: בשאר פסולין פסל בן בתירא? ותתניא, רבי יוסי בריה יהודה ורבי אלעור בריה שמעון אמרו: מכשר הוה בן בתירא בכל הפסולין כולן. ותניא: "וקמין משם" – מקמין שרגלי הוה עמודות? בן בתירא אומר: מנן שאם קמין בשמאל שחיוור ויחזור

ויקמינן קמינן? תלמוד לומר: "וקמין משם" – ממקום שקמין כפר; וכוון דקרא סתמא כתיב בה, מה לי שמואל ומה לי שאר הפסולין? אלא הא קמישמעון לן רב: קמי – ואפילו קדיש; ולאפוקי מהני תנאי, דתנאי, רבי יוסי בן יוסי בן יאסיסין ורבי יהודה הנחתום אמרו: במה דכריס אמורו – שקמין ולא קדיש, אבל קדיש – פסל. ואיכא דאמרי: קמין – איו, קדיש – לא; קמאן? כהני תנאי, ולאפוקי מתנאי קמא. מתקין לה רב נחמן: מאי קא סברי הני תנאי? אי קמיצת פסולין עבודה היא – אף על גב דלא עביד ליה מתן פלי? אי קמיצת פסולין לאו עבודה היא, פי עבד לה מתן פלי מאי הוה? דהר אמר רב נחמן: לעולם עבודה היא, ולא גמרה עבודתה עד דעביד לה מתן פלי – אי הכי, אפילו לא קדיש,

ומשמע לן דלא בעינן קמיצה בצפון כשאר קדישין, אלא כל הוצרה כשרה לקומין. סתמא כתיב – "מקום משם" – ממקום שקמין כבר החזירו כשרה בשום פסולת. (אחד ואחד פסול שמואל ואחד פסול זרות במשמעו! אלא קא משמע לן רב דבקימן ואפילו קדיש – קומין במתן כלי, מכשיר בן בתירא. דאי לאו דקדיש מיירי רב, לא הוה משמע לן מידי. במה דברים אמורים – דבן בתירא מכשיר בחורה. מתנא קמא – דפליג בברייתא אדריב יוסי בן יאסיסין ורבי יהודה הנחתום. אי קמיצת פסולין עבודה היא – לפסול אפילו לא נתן קומין בבלי – לא תתקן בחורה. ואי לאו עבודה היא – דלא חשיב, הואיל ובפסולין נעשיה. כי עבד מתן כלי נמי לא חשיב ואפשר כחורה

אי הכי – במסכת זבחים (ט, ב) קתני: כל הזבחים שקיבל דמן דן ואונן וכל הני דמתנין ליתני נמי מי מתנין: אחד חטאת חלב ואחד כל הזבחים כרו' בולחו וסמל, ולא פליגי רבי שמעון. אצטריך – אף על גב דכלאי הכי נמי היא מנחת חטאת בשמאל, ולא פליגי רב שמעון. אפילו הכי אצטריך למיתניה, דמהו דתמא: מדרישא דקתני דשלא לשמה לא עלו לשם זובה, ואוקמינא בריש פירקין מנחות

ב, ל) לרבא ולרבא מתנין דמן דן ואונן וכל הני דמתנין, סיפא נמי ליתניא דהנחת חטאת שקמין דן רב דלא כרבי שמעון, דמזפליג ברישא פליג נמי בסיפא, ואמר במנחת חטאת דכי הכי דאין קרבנו מהדר, כי קמצי לה פסולין כשרה. קא משמע לן – מנחה תיריה "אחר מנחת חטאת" קא אצטריך למתניה אלא לרבי שמעון, דרבי שמעון נמי מדרה בסיפא. לא יביא מתוך ביתו וימלאנו – סלת לעשרון. דקסבר: קדושת כלל קבעה לשם מנחה, דשבו אין מוספין עליה, ומיפסלא בחסרון. כדאמרין בהאי פירקין (מנחות ט, ב) "מן המנחה" – פרט לשחורה. "ביתא כתיב ביה" – דקסבר: קמיצה קבעה, ודא לא קמי כהו. וכהאי גוונא פליגי אמוראי לקמן בשעורין, אלא ט, א) ומאי שנת שפאל – כלומר, ואמאי הוה אמאיא דבשאר פסולין לא מנשיך לאחזורי אלא בשמאל? סתם אל הכפורים – נטל את המנחת בימיו ואת הכף בשמאל. בשחיה – "והקריבו בני אתון את החד" – מקבלה ביה מנחת כהונה. לימד על השחיה שכשרה בור, ואמר רב עלה – היינו טעמא דפסולה, דכתיב בה אלעור וכתביב בה "חוקה", ו"חוקה" עינבוא. שאני פרה – דטעמא דהשחיה פסולה בור – לאו דעבודה היא, דאמר קדישי בך חבית דלא שייכא בהו עבודה. אלא גזירת הכתוב היא דור פסול בה. ולא כל דבן הוא – בקדיש בך חבית חשבה עבודה, בקדיש מוכח לא כל שכן? ואפילו הכי דן כשר בשחיתות קדישין, אלמא אשכחן הכשר בעבודה. וגבי קמיצה נמי אית ליה תקנתא בחורה לבן בתירא, ולמה לי דרב? דתנא רב שישא – לעולם לא עבודה, והאי דבעינן כון קא פרה אדמוה – גזירת הכתוב היא, מידי דהוה (אמוראן) נגעים. ועילף כבמה – כלומר, דרב למח לי? מאי שנת שמואל דמכשר בן בתירא חורה – דאית ליה הכשר ביום הפפורים. ור נמי אמא דינא דמכשר נמי בן בתירא, דהא אית ליה הכשר בבמה קודם שנקבא אחרן, שחעבודה בבחורו ובי תימא מנבא לא ילפינן – דעדיין לא נבדל אחרן. ותתניא מנן ליוצא מאמורא חטאת ועלה חוץ לקלעים. שאף על פי שזאת פסול, כדאמרין ביכיצד אדם (פסחים פ, א) מיקון לא חובא לא דמח, אם עלה – לא ירד? שהרי יוצא כשר בבמה – שלא חז חזק ויש לקעים. תנא אותה תורת העולה סמיך – כדאמר במסכת דין בפרק "יוצא דופן" (ט, ב) הוה תורה לכל העולם שאם עלו לא ירד. והאי דנקט במה – קצת סמכא בעלמא היא, אבל עיקר טעמא מהתם לית. וקמין משם – מלא קומצו. ורישיה דקרא כתיב (ויקרא ו) "והביאת אל בני אתון הכהנים", ו"קמין משם" משמע: ממקום שרגלי חז עומדים שם קומין, והנינו מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה, וקמין דתם. וקא

ומשמע לן דלא בעינן קמיצה בצפון כשאר קדישין, אלא כל הוצרה כשרה לקומין. סתמא כתיב – "מקום משם" – ממקום שקמין כבר החזירו כשרה בשום פסולת. (אחד ואחד פסול שמואל ואחד פסול זרות במשמעו! אלא קא משמע לן רב דבקימן ואפילו קדיש – קומין במתן כלי, מכשיר בן בתירא. דאי לאו דקדיש מיירי רב, לא הוה משמע לן מידי. במה דברים אמורים – דבן בתירא מכשיר בחורה. מתנא קמא – דפליג בברייתא אדריב יוסי בן יאסיסין ורבי יהודה הנחתום. אי קמיצת פסולין עבודה היא – לפסול אפילו לא נתן קומין בבלי – לא תתקן בחורה. ואי לאו עבודה היא – דלא חשיב, הואיל ובפסולין נעשיה. כי עבד מתן כלי נמי לא חשיב ואפשר כחורה

אמר רבי עקיבה: דנתי לפני רבי אליעזר: מה אם עצם בשעורה, שאינו מטמא את האדם באהל – הנזיר מגלח על מנעו ועל משאו; רביעית דם, שהיא מטמא את האדם באהל – אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מנעה ועל משאה!

אמר לי: מה זה עקיבה! אין דנין כאן מסל וחומר! וכשבאתי והרציתי את הדברים לפני רבי יהושע, אמר לי: יפה אמרת, אלא כך אמרה הלכה.

גמרא תפון תנינו: שנים טמאין במת; אחד טמא טומאת שבעה, ואחד טמא טומאת טמיאי ערב. שלשה טמאים במת; שנים טמאים טומאת שבעה, ואחד טמא טומאת ערב. ארבעה טמאים במת; שלשה טמאים טומאת שבעה, ואחד טמא טומאת ערב.

פיצד? שני בני אדם הנוגעין במת – טמא טומאת שבעה. ואדם הנוגע בו – טמא טומאת ערב כו'.

רבי יוחנן בשם רבי יצאי: וכולהון תורה הן אצל תרומה, אבל על ביאת המקדש – אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון. מה טעם? (שם יט) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא – הפעין חיטוי – חייב על ביאת מקדש, ושארין טעון חיטוי – אינו חייב על ביאת המקדש.

התיבון: הרי אדם הנוגע בכלים, ונוגעין במת – טעון חיטוי, והוא שני! אמר רבי אבין בר חייה: בטומאת איש באיש, לא בטומאת איש בכלים. מילתיה דרבי אבין בר חייה, אינו חייב אלא על הראשון בלבד, מאחר שאילו אדם באדם אינו חייב אלא על הראשון בלבד, וכא אינו חייב אלא על הראשון

[דף ל"ח ע"א]

בלבד.

אמר רבי יוסי: והוא – שטבל, אבל אם לא טבל – הדין היא דרבי, דרבי אמר: כל הטמאים – בטומאתן, עד שיבואו במים.

אמר רבי אילא: הוא עצמו שנגע במת – חייב. אמרה, ואמר טעמא. אשר יטמא – בטומאת איש הוא, והוא שלישי. כדאמר רבי אבון בר חייה: בטומאת איש באיש, ולא בטומאת אדם בכלים.

רבי זריקא בשם רב המנונא תנני תמן, פליג על רבי אילא: כלי שחציו מן האדמה וחציו מן הגללים – אין חייבין עליו על ביאת המקדש, מפני שחציו מן האדמה וחציו מן הגללים, אבל אם היה כולו מן האדמה – חייב. מנז חייב, לא הנוגע? לא שני שנגע בראשון הוא?

אמר רבי פינחס קומי רבי יוסי: תיפתר, בשזרקו. אמר ליה: אי בשזרקו, בדא תני, על רחיצת גופו ענוש ברת. ועל כיבוס בגדיו בארבעים! משם מכנים בלים טמאים במקדש.

אמר רבי לעזר בי רבי יוסה קומי רבי יוסי: אוף אנן תנינן הדיא מסייעא להדין תנניא קדמיא: דתני, רבי אלעזר אמר משום רבי יהושע: כל טומאה מן המות שהנזיר מגלח עליה – חייבין על ביאת מקדש. וכל טומאה מן המות שאין הנזיר מגלח עליה – אין חייבין עליה על ביאת המקדש. ראשון שהנזיר מגלח עליו – חייבין עליו על ביאת מקדש. שני שאין הנזיר מגלח עליו – אין חייבין עליו על ביאת המקדש. אמר רבי יוחנן: לטמאות הפורשות מן המות נצרכה, רביעית דם, רובע עצמות, שאין הנזיר מגלח עליהן – אין חייב עליהן. חצי לוג דם, וחצי לוג עצמות, שהנזיר מגלח עליהן – חייבין עליהן על ביאת המקדש.

אמר רבי ירמיה: תוין סברין מימר: מה פליגי? לקרבן,

[דף ל"ח ע"ב]

אבל למלקות – לוקין אפילו על השלישי, אפילו על הרביעי.

תני רבי יוסי ציידנניה קומי רבי ירמיה, ופליג על רבי ירמיה: כל טומאה מן המות שהנזיר מגלח עליה – חייבין עליה על ביאת המקדש, וכל טומאה מן המות שאין הנזיר מגלח עליה – אין חייבין עליה על ביאת המקדש. אמר רבי יוסי בי רבי בון: רבי ינאי רבי יוחנן, לטמאות הפורשות מן המות נצרכה, רביעית דם, רובע עצמות, שאין הנזיר מגלח עליהן – אין חייבין עליהן. חצי לוג דם, וחצי לוג עצמות, שהנזיר מגלח עליהן – לוקין עליהן.

הדרן עלה כהן גדול

הלכה א' מתני' שני נזירין שאמר להן אחד: "ראיתי אחד מכם שניטמא, ואיני יודע אי זה מכם".
מביאין קרבן מומאח וקרבן טהרה, ואומר: "אם אני הוא הטמא – קרבן מומאח שלי וקרבן טהרה
שלי; ואם אני הוא הטהור – קרבן טהרה שלי וקרבן מומאח שלי". וסופרים שלשים יום, ומביאין
קרבן טהרה, ואומר: "אם אני הוא טמא – קרבן מומאח שלי וקרבן טהרה שלי, וזה קרבן טהרתי".
ואם אני הוא הטהור – קרבן טהרה שלי, וקרבן מומאח שלי, וזה קרבן טהרתי.

מת אחד מהן; אמר רבי יהושע: יבקש אחד מן השוק וידור כנגדו נזיר, ויאמר: "אם טמא הייתי –
הרי אתה נזיר מיד; ואם טהור הייתי – הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום". וסופרים שלשים יום,
ומביאין קרבן מומאח וקרבן טהרה, ואומר: "אם אני הוא הטמא – קרבן מומאח שלי וקרבן טהרה
שלי. ואם אני הוא הטהור – קרבן טהרה שלי וקרבן מומאח בספק". וסופרים שלשים יום, ומביאין
קרבן טהרה, ואומר: "אם אני הוא טמא – קרבן מומאח שלי, וקרבן טהרה שלי, וזה קרבן טהרתי".
ואם אני הוא טהור – קרבן טהרה שלי, וקרבן מומאח בספק, וזה קרבן טהרתי.

אמר לו בן זומא: מי שומע לו שידור כנגדו? אלא מביא חטאת העוף ועולת בהמה, ואומר: "אם טמא
הייתי – החטאת מחובתי והעולה נדבה; ואם טהור הייתי – העולה מחובתי והחטאת בספק". וסופר
שלשים יום, ומביא קרבן טהרה, ואומר: "אם טמא הייתי – העולה ראשונה נדבה וזו חובה. ואם
טהור הייתי – העולה הראשונה חובה וזו נדבה, וזה שאר קרבני". אמר רבי יהושע: נמצא זה מביא
קרבנותיו חצויים! אבל הודו חכמים לדברי בן זומא.

גמרא ולא סוף דבר פשאמר להן אחד: "ראיתי את אחד מכם שניטמא ואיני יודע אי זה מכם"; אלא
אפילו אמר להם: "ראיתי אחד מכם שגזר, ואיני יודע אי זה מכם" – שניהן נזירין נזירות על פיו.
בשאינן מבחישין אותו, אבל אם מבחישין אותו – לא בדא.

היו שניהן מבחישין, ייבא בהדא: עד אומר: ניטמא, והוא אומר: לא ניטמאתי – טהור. שנים אומרים
ניטמאת, והוא אומר: לא ניטמאתי – שניהן נאמנין מפני; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הוא
נאמן על ידי עצמו. רב יהודה בשם רב:

[דף ל"ט ע"א]

פיני מתניתא: רבי מאיר מטמא, רבי יהודה וחכמים מטהרים. אמר רבי יוחנן: פיני מתניתא: רבי
מאיר מטמא, ורבי יהודה מטהר.

מיליהון דרפגן מסייעין לרבי יוחנן, דאמר רבי גוריון בשם רבי יוסי בן חנינה: לא אמר רבי יודה אלא בטומאה ישנה, שיכול לומר נטמאתי וטהרתי, ותני, בן הדבר על אכילת חלב, הוא הדבר על ביאת המקדש. ויודון ליה בטומאה! מפני טומאת נזיר, שאין אומר לו איכן הוא קרבנד שהבאת. ויודון ליה בתרומה! עד כאן קשי רבי חנינה.

רבי מנא שמע לן מן דבתרה, אמרו לו: אם ירצה לומר מזיד הייתי. בשפחה הרופה מה אית לך? שונג חייב, מזיד חייב! שיכול לומר לו, היערתני אכל לא גמרתי.

[דף ל"ט ע"ב]

בני דאמר רבי שמעון בן לקיש: נאנסתי מפני כשפים שעשית לי.

בנזירות מה אית לך? שונג – חייב, מזיד – חייב, אנסו – חייב (במדבר ו) בפתע – לרבות השונג. בפתאום – לרבות המזיד. תנאי הוה בלבי, לכשאטמא, תיפקע נזירותי ממני, תחול עלי נזירות אחרת. מכל מקום לא נתחייב בנזירות עד עכשיו, תנאי הוה בלבי, לכשאטמא תפקע נזירותי ממני, תחול עלי נזירות אחרת.

בשבועות מה אית לך? שונג חייב, מזיד חייב. תנאי בדברים, אין תנאי בשבועות.

ואתנא בני דמר רבי בא רב יהודה: בשונג בקרבנה, ובמזיד בקרבנה. אבל אם אמר: סבור הייתי שאין זו שבועה – פטור.

הא כל אילין מיליין לא מצי תנניה. וכא, מצי תנניה.

מה דרבי יוסי אמר: פלוני אכל חלב והתריתי בו – אינו לוקה. אמר לו אחד: חלב הוא, והתרו בו שנים – לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד הוא?

מה דרבי יודה אמר: פלוני נזיר וניטמא, התריתי בו – אינו לוקה. אמר לו אחד: נזיר, והיה נוהג בנזירות על פיו, ושתה יין וניטמא למתים, והתרו בו שנים – לוקה. עיקר עדותו לא בעד אחד הוא?

מה דרבי מנא אמר: פלוני כהנת וזינת, ובא עליה בעלה כהן, והתריתי בו – אינו לוקה. נסתרה בפני שנים, אמר אחד מהם: אני ראיתיך שניטמאת, ובא עליה בעלה, והתרו בו שנים – לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד?

ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה. הדיא, בעומד בסוף שלשים, אבל בעומד בתוך שלשים – ממתנינן לו עד שלשים. בשתיה זה נזיר שלשים, וזה נזיר שלשים. אבל אם היה זה נזיר שלשים, וזה נזיר מאה – ממתנינן לו עד מאה. רבי יעקב דרומיא בעא קומי רבי יוסי: נישמא באותן הימים, מה הו? אמר לו: כמי שתבירו מבקש לו מאחד

[דף מ' ע"א]

מן השוק.

שתה וזן בתוך שלשים יום הראשונים – (אינו) לוקה. בתוך שלשים יום האחרונים – (אינו) לוקה. הבא מן השוק – אינו לוקה לא על השניים ולא על האחרונים.

עד כדון בשתתרו בו על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, התרו בו על שניהן כאחד – פלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, דאיתפלגון בשני ימים טובים של גליות. רבי יוחנן אמר: מקבלין התרייה על ספק. רבי שמעון בן לקיש אמר: אין מקבלין התרייה על ספק.

נזרתי ואיני יודע מה נזרתי, אם לעכשיו אם לאחר זמן. אמר לו: זו לעכשיו, וזו לאחר זמן. שתה וזן בתוך שלשים ימים הראשונים – (אינו) לוקה. בתוך שלשים האחרונים – (אינו) לוקה, וחש לומר שמה הראשונים בתוך נזירותו, והאחרונים לאחר נזירותו! כל ימי נזרו – לעשות ימים שלאחר מלאת – בבתוך מלאת, לזין לטומאה ולתגלחת.

ויביא קרבנותיו חציים! שלא תנעול תשובה מבית הוועד .

נזיר שנטמא בספק רשות היחיד, ואינו בפסח. רבי הושעיא רבה אמר: הנזיר מגלח. רבי יוחנן אמר: אין הנזיר מגלח. דתנינן תפון: כל טומאה מן הפת שהנזיר מגלח עליה – חייבין עליה על ביאת מקדש. וכל טומאה מן הפת שאין הנזיר מגלח עליה – אין חייבין עליה על ביאת מקדש.

יחיד שנטמא בספק רשות היחיד בפסח, רבי הושעיא אמר: ידחה לפסח שני. רבי יוחנן אמר: משלחין אותו דרך רחוקה. ואיתיין כיי דאמר רבי יוחנן: נישמא טומאת התהום – משלחין אותו דרך רחוקה.

ציבור שנטמא בספק רשות היחיד בפסח, רבי יוחנן אמר: יעשה בספינקן. ורבי הושעיא אמר: יעשה בטומאה. אף רבי הושעיא רבה מודי: שיעשו בספינקן, לא אמר רבי הושעיא,

[דף מ' ע"ב]

אלא להומרין.

רבי יוחנן אמר בשם רבי בנאי: ישראל ערל – מזין עליו, שכן מצינו שקיבלו אבותינו במדבר הויית ערלים. אמר רב הסדא: אתייה במאן דמר: ב"א מלו, ברם במאן דמר: בעשירי מלו – לא מנו הויית ערלים. אמר רבי אבין: מכל מקום לא מנו הויית ערלים.

רבי אלעזר בשם רבי חנינה: מעשה בכחן ערל שהוזה, והוכשרו היותיו. תני, רבי אליעזר בן יעקב אומר: איסמרטיות ושומרי צירים היו בירושלים, ומכלו ואכלו פסחיהם לערב.

הלכה ב' מתני' נזיר שהיה טמא בספק, ומוחלט בספק – אוכל בקדשים לאחר ששים יום, ושונה בין ומיטמא למתים אחר מאה ועשרים יום; שתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהיא ודאי, אבל בזמן שהיא ספק – אינה דוחה.

גמרא אי זהו מוחלט מספק? שנים שבאו אצלו, והחליט את אחד מהן, ולא הספיק להחליט את השני עד שנחלפו לו – זהו מוחלט בספק.

הדא היא דתני רבי חייה: ספק נזיר טמא, ספק נזיר טהור, אבל נזיר – ודאי היה! ספק מצורע טמא, ספק מצורע טהור, אבל מצורע – ודאי היה!

אוכל בקדשים אחר ששים יום, ושונה בין ומיטמא למתים לאחר ק"כ ימים. ביצד? אמרו לו: נזיר טמא אתה, צא ומגה שבקעה, והזה ושנה וגילח והביא. מגה שבקעה, ורצה לגלח, אמרו לו: נזיר טהור, צא ומגה שבקעה והשלימן לשלשים. מגה שלשים ורצה לגלח, אמרו לו: נזיר טהור אתה, ואין נזיר טהור מגלח אלא על מיני דמים – הרי זה מביא עולה ומגלח עליה.

[דף מ"א ע"א]

חטאת העוף, ומתנה עליה ואומר: "אם טמא הייתי – החטאת מחובתי והעולה נדבה. אם טהור – העולה מחובתי והחטאת ספק" (מגלח את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו בדרך שמצורע מגלח).

ביצד עושין לו להחמיר? מביא לפני ציפורי דרור, שוחט אחד מהן על פלי חרש על מים חיים, חופר וקוברו בפניו, ואסורה בהניה. וגילח ראשו וזקנו וגבות עיניו בדרך שמצורעין מגלחין אותה, ומזין שלשים יום, ומביא עולת בהמה אחרת, ומתנה עליה ואומר: "אם טמא הייתי – העולה הראשונה נדבה וזו חובה, והחטאת מחובתי. ואם טהור הייתי – העולה הראשונה חובה, וזו נדבה, והחטאת ספק". מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו בדרך שמצורע מגלח.

רבי שמעון אומר: למהרר הוא מביא אשמו ולוג שמן על גביו, ומתנה עליה ואומר: אם טמא הייתי – הרי הוא חובתי. ואם לאו, הרי הוא ספיקי. וישחוט בצפון, וטעון מתן בהונות, ונאכל לזכרי בהונתו, בכל מקום, ליום ולילה עד חצות. אבל חכמים לא הודו לרבי שמעון, שהוא מביא את הקדשים לבית הפסול.

הביא הטאת בהמה אינו יכול, שאין לו הטאת בהמה. הטאת העוף אינו יכול, שהרי עשיר שהביא קרבן עני לא יצא! כיצד יעשה? יכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני. נמצא, עשיר מביא טאת עוף, ומתנה עליה ואומר: "אם טמא הייתי – הרי זה חובתי, ואם לאו הרי הוא ספק". אוכל בקדשים מיד. לשתות וין וליטמא למתים – אינו יכול, שאין נזירותו עולה לו מתוך צרעתו.

כיצד עושין לו? בדברי בן זומא – הרי זה מונה שלשים יום, ומביא עולת בהמה, ומגלה עליה. הטאת העוף, ומתנה עליה ואומר: "אם טמא הייתי, החטאת מחובתי והעולה נדבה. אם טהור הייתי, העולה מחובתי וחטאת ספק". מונה שלשים יום, ומביא קרבנותיו שלמין, ומתנה עליהן ואומר: "אם טמא הייתי – העולה הראשונה נדבה, וזו חובת. ואם טהור הייתי – העולה הראשונה חובה

[דף מ"א ע"ב]

וזו נדבה, והחטאת ספק". ומגלה, שותה וין, ומטמא למתים מיד. במה דברים אמורים? בזמן שגזר מתוך ימי נזירותו, אבל אם גזר מתוך ימי צרעתו – אוכל בקדשים אפילו לאחר שתי שנים, שותה ביון ומטמא אחר ד' שנים.

אמר רבי יוחנן: זו דברי בן זומא. אבל דברי חכמים, לעולם הוא בחלימו עד שיגיה האשם.

רבי ירמיה בעי: שיגיה האשם יהא זה בחלימו? אמר ליה רבי יוסי: למה לא, מצינו במה אשמות דוחין מפני ספיקות! דתנינן תמן: אשם שנתערב בשלמים, רבי שמעון אומר: שניהם ישחטו בצפון ויאכלו בחומר שבהן, אקרו לו: אין מביאין קדשים לבית הפסול.

רבי יעקב דרומיא בעא קומי רבי יוסי: ויעשו לו תקנה ליינו! אמר ליה (במדבר ו) וגלה הנזיר פתח אהל מועד – הראוי לבוא אל פתח אהל מועד, יצא זה שאינו ראוי לבוא אל אהל מועד.

שערו מהו? רבי יעקב בר אבהו: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר: שערו אסור, רבי שמעון בן לקיש אמר: שערו מותר.

תלמוד

מסכת נזיר

ירושלמי

רבי זעירא בעי: במצורע שְׁנֹר פְּלִיגִין, או בְּנֹזִיר שְׁנֹצֶטְרַע פְּלִיגִין? אין תימר במצורע שְׁנֹר פְּלִיגִין, הא בְּנֹזִיר שְׁנֹצֶטְרַע דְּכָרִי חַבֵּל הוּא אָסוּר. אין תימר בְּנֹזִיר שְׁנֹצֶטְרַע פְּלִיגִין, הא במצורע שְׁנֹר, דְּכָרִי חַבֵּל מוֹתֵר. רבי ירמיה פשיטא ליה, במצורע שְׁנֹר פְּלִיגִין, הא בְּנֹזִיר שְׁנֹצֶטְרַע – דְּכָרִי חַבֵּל אָסוּר. תגלחת מצוה מהו שתדחה לתגלחת הרשות? נישמעינה מן הדא: ומגלח ראשו וזקנו ונבות עיניו בדרך שְׁמֻצְרַעִין מוגלחין. וְחָשׁ לִזְמֹר שֶׁמָּא תגלחת מצוה הִיית. רבי זעירא בשם רבי יודן: מתניתא אַמְרַה בן, שרבי שמעון אומר: ביון שְׁנֹזֶרַק עָלָיו אָחַד מִן הַדְּמִין – הוֹתֵר הַנֹּזִיר לְשִׁתּוֹת יֵין וְלִיטְמָא לְמַתִּים.

ואינו אסור אלא משום בל תשחית! שמואל בר אבא אומר: תיפתר בקרים, והא תנינן זקן, אית לך מימר קרים?

[דף מ"ב ע"א]

לית לך אלא בדאמר רבי יעקב בשם רבי יוחנן: נטלן מלמפון למעלן – אסור. רבי יוסי בר אבין אומר: לא שְׁנִיָּיא, היא למפון למעלן, היא למעלן למפון.

טמא בספק, מוהלט ודאי – אוכל בקדשים לאחר ששים יום. ושותה יין ומיטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום. טמא וודאי, מוהלט בספק – אוכל בקדשים לאחר עשרים יום, ושותה יין ומיטמא למתים לאחר מ"ד יום. טמא ודאי מוהלט ודאי – אוכל בקדשים לאחר שמונת ימים. שותה יין ומיטמא למתים אחר מ"ד יום.

אמר רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי: זאת אומרת, שהתער סותר בנזיר טמא שבעה.

הדרן עלף שני נזירין

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הלכה א' מתני' העכו"ם – אין להן נזירות. נשים ועבדים – יש להן נזירות. הומר בבשים מבְּעָבְדִים: שהוא כופה את עבדו, ואינו כופה את אשתו. חמר בְּעָבְדִים מבְּנָשִׁים: שהוא מיפר נדרי אשתו, ואינו מיפר נדרי עבדו. הפר לאשתו – הפר לה עולמית. היפר לעבדו, יצא לחירות – השלים את נזירותו. עבר מכַּנְגָד פְּנִיָּו רבי מאיר אומר: לא ישתה, ורבי יוסי אומר: ישתה.

גמרא (במדבר ו) בני ישראל – נזירין בנזיר, ואין העכו"ם נזירין בנזיר. כמה דאת אמר (ויקרא כב) איש – מה תלמוד לומר איש, להביא העכו"ם שנזירין נזרים ונדבות בישראל, אמור אף חכא בן! שנייא היא, דכתיב (במדבר ו) וכפר עליו – את שיש לו כפרה, יצאו עכו"ם שאין להן כפרה.

[דף מ"ב ע"ב]

תמן תנינן: העכו"ם, רבי מאיר אומר: נערה, אבל לא מעריף. רבי יהודה אומר: מעריף, אבל לא נערה. וזה מודין: שהן נזירין ונידריין.

רבי ירמיה בעי: מאן דמר תמן: מעריף, והכא: מזיר. מאן דמר: נערה, חכא: נזיר!

נזיר, הוה איפשר ישראל מזיר את העכו"ם ושמע הוא ליה? אלא בשאמר ישראל: "הריני נזיר", ושמע העכו"ם ואמר: "מה שאמר זה, עלי" – אינו אלא כפורע חוב.

מזיר, הוה איפשר עכו"ם מזיר את ישראל? ישראל לישראל אינו מזיר, ועכו"ם מזיר את ישראל? אלא, בשאמר העכו"ם: "הריני נזיר", ושמע ישראל ואמר: "מה שאמר זה, עלי" מה מיעמק בו?

ישראל – בכל יחל, ואין העכו"ם בכל יחל. אמר רבי יונה: ישראל – יש להן היתר חכם, עכו"ם – אין להן היתר חכם. אמר רבי יוסי: ישראל – צריכין היתר חכם, והעכו"ם – אין צריכין היתר חכם.

ואתניא דרבי יוסי – בדרבי אבהו: חדא נכרית אתת לגבי רבי אבהו, אמר לאבימי בר טובי: פוק ופתח לה בנולד.

ודרבי יונה – ברבי אחא, דאמר: הוא לבן, הוא (שופטים ג) פושן רשעתיים, ולמה נקרא שמו? פושן רשעתיים? שעשה שתי רשעיות, אחת, שהחיל את שבועה, ואחת, ששיעבד בישראל שמונה שנה.

ויכוף את אשתו! לא בן אמר רבי הונא: הנניתי עליה – כופה ומשמשותו, הנניתי עלי – הרי זה יפר. שנייה היא, שהוא הנניתו והננייתה.

ולא יכוף את עבדו? שנייא היא דכתיב (במדבר ו) כי נזר אלהיו על ראשו – את שאין לו אדון אחר, יצא עבד שיש לו אדון אחר.

היה יכול למחות על דבר רבו – אומר לו: הלכה היא, שמע לדברי רבך.

בפפו רבו וניממא, מהו שיביא קרבן טומאה? וכי נזיר הוא? לא אתה הוא שגזרתה עליו,

[דף מ"ג ע"א]

שְׁיִטְמָא, אֵת אָמַר מִכִּיָּא קָרְבֵּן טוּמְאָה, וְכֵּן, מִכִּיָּא קָרְבֵּן טוּמְאָה!

בְּפָפּוּ רַבּוּ וְנִיטְמָא, מַהוּ שְׁיִסְתּוּר? וְכִי נָזִיר הוּא? אֵלֶּא אֵת הוּא שְׁנִזְרֵת עָלָיו שְׁיִטְמָא, אֵת אָמַר: סוֹתֵר, וְכֵּן סוֹתֵר!

פְּשִׁיטָא דָּא מִילְתָּא, נִיטְמָא וְאַחַר כֵּךְ יֵצֵא לְחִירוֹת – מִכִּיָּא קָרְבֵּן טוּמְאָה.

מַהוּ, בְּשִׁכְפּוּ רַבּוּ אוּ בְּשִׁלָּא בְּפָפּוּ רַבּוּ? אִין תִּימַר בְּשִׁכְפּוּ, מִכִּיָּא קָרְבֵּן טוּמְאָה? אִין תִּימַר בְּשִׁלָּא בְּפָפּוּ רַבּוּ, יִשְׁלַם כָּל זְמַן שֶׁהוּא תַחֲתִיו.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּשִׁכְפּוּ רַבּוּ אֲנִן קִימִין, שְׁלָא תֵּאמַר: הוֹאִיל וְיֵצֵא לְחִירוֹת, תִּפְקַע מִמֶּנּוּ נְזִירוֹת בְּטוּמְאָה, לָפּוּם בֶּן צָרִיד מִימַר: מוֹנֶה לְנְזִירוֹת בְּטוּמְאָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: עֶבֶד שֶׁאָמַר: "הֲרִינִי נָזִיר לְכְּשֶׁאֲצֵא לְחִירוֹת" – בּוֹפֹ לְנְזִירוֹת. עֶבֶד בּוֹפֶה לְנְזִירוֹת, וְאִינוּ בּוֹפֶה לֹא לְנִדְרִים וְלֹא לְשְׁבוּעוֹת.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּעָא קוּמִי רַבִּי זְעִירָא:

[דף מ"ג ע"ב]

בְּפָפּוּ רַבּוּ וְנִיטְמָא, מַהוּ שְׁיִלְקָה? אוּ אִינוּ אֵלֶּא הִלְכָּה! מַה אֲנִן קִימִין? אִם בְּשִׁנְזִירוֹתוֹ תּוֹרָה, וְהִלְכָּה יֵשׁ לְכוּף – לֹזְקָה. אִם בְּשִׁאִילוֹ וְאִילוֹ מַדְבְּרִיתָן לֹא יִלְקָה! אָמַר רַבִּי מְנָא: לֹזְקִין עַל הִתְלַכְתָּה? אֵלֶּא אֲבָן הוּא אִם בְּשִׁנְזִירוֹתוֹ הִלְכָּה, וְהִלְכָּה יֵשׁ לְכוּף וְלֹזְקָה. אִם בְּשִׁאִילוֹ וְאִילוֹ מַדְבְּרִיתָן – לֹא יִלְקָה.

בְּפָפּוּ רַבּוּ לְדָבָר אֶחָד, מַהוּ שְׁיִכּוֹף אוֹתוֹ לְכָל הַדְּבָרִים? בָּאֵנוּ לְמַחְלוּקַת רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי. עֶבֶר מִבְּנֵגְד פְּנִיו, רַבִּי מֵאִיר אָמַר: לֹא יִשְׁתֶּה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: יִשְׁתֶּה. מַה אֲנִן קִימִין? אִם בְּשִׁאִמַר: בֵּין בְּפָנָי בֵּין שְׁלָא בְּפָנָי שְׁתֶּה, אוֹף רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה, אִם בְּאִמַר: בְּפָנָי שְׁתֶּה, שְׁלָא בְּפָנָי אַל תִּשְׁתֶּה, אוֹף רַבִּי יוֹסִי מוֹדֶה! אֵלֶּא בֶּן אֲנִן קִימִין בְּאִמַר: שְׁתֶּה, רַבִּי מֵאִיר אָמַר: בְּפָנֵי שְׁתֶּה וְשְׁלָא בְּפָנֵי אַל תִּשְׁתֶּה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בְּאִמַר: בֵּין בְּפָנָי בֵּין שְׁלָא בְּפָנָי שְׁתֶּה.

הִלְכָּה ב' מִתְנִי' נָזִיר שְׁגִילָח וְנִדְעָ שֶׁהוּא טָמֵא, אִם טוּמְאָה יְדוּעָה – סוֹתֵר, וְאִם טוּמְאָה תְּהֵאֵס – אִינוּ סוֹתֵר. אִם עַד שְׁלָא גִילָח, בֵּין כֵּךְ וּבֵין כֵּךְ – סוֹתֵר. בִּיצֵד? יָרַד לְטָבּוֹל בְּמַעְרָה, וְנִמְצָא מֵת צָף

על פי המערה – טמא. נמצא מושקע בקרקע המערה, ירד להקר – טהור, ליטהר מטומאת המת – טמא; שחזקת טמא – טמא, וחזקת טהור – טהור, שרגלים לדבר.

גמרא אמר רבי יוחנן: מאן תנא אם גילח ואם לא גילח? רבי אליעזר. ברם ברבנן, עד שלא נזרק הדם עליו.

עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר: טעמא דרבי אליעזר (במדבר ו) וגלח הנזיר את שער ראש נזרו. התורה תלת לנזירותו בשערו.

השלים לנזירותו, לא הספיק לגלח עד שנודע לו בספק קבר התהום – סותר. הפריש קרבנותיו ולא הספיק לגלח עד

[דף מ"ד ע"א]

שנתוודע לו קבר התהום? אמר רבי זעירא קומי רבי מנא: ולא מתניתא היא? ולא, הוא גילח, הוא לא גילח, ברבי ליעזר; הוא עד שלא נזרק עליו הדם, הוא משנזרק עליו הדם – ברבנן!

מניין לספק קבר התהום? רבי יעקב בר אחא בשם רבנן: (במדבר ט) או בדרך רחוקה לכם – מה לכם – בגלוי, אף כל דבר שהוא בגלוי. יצא קבר התהום שאינו בגלוי.

עד כדון עושי פסח. נזיר מנין? רבי יוחנן בשם רבי: (שם ו) וכי ימות מת עליו – מה עליו שהוא בגלוי, אף כל דבר שהוא בגלוי. יצא קבר התהום שאינו בגלוי.

ציבור שניטמא בספק קבר התהום, מהו שירצה עליו הציץ? קל וחומר, ומה אם יחיד שהורעתה כוחו בטומאה ודועה, יפיתה כוחו בקבר התהום, ציבור שפיתה כוחו בטומאה ודועה, אינו דין שתניפה כוחו בקבר התהום!

קל שאתה מיכל בייחיד, אתה מחמיר בציבור. קל שאתה מיכל בייחיד – שאם נתוודע לו לפני זריקה, יעשה כמי שניטמא לאחר זריקה בשביל שלא ידחה לפסח שני. אתה מחמיר עליו בציבור – שאם נתוודע לו לאחר זריקה, יעשה כמי שניטמא לפני זריקה, בשביל שלא יאכל הבשר.

קל שאתה מיכל בנזיר טהור, אתה מחמיר בנזיר טמא. קל שאתה מיכל בנזיר טהור – שאם נתוודע לו לפני זריקה, יעשה כמי שניטמא לאחר זריקה בשביל שלא יביא קרבן טומאה. אתה מחמיר בנזיר

טמא – שאם נודע לו, לאחר זריקה, יעשה כמי שניטמא וחזר וניטמא, בשביל שיביא קרבן טומאה על כל אחד ואחד, כהדא דתני: ניטמא וחזר וניטמא – מביא קרבן על כל אחד ואחד.

עובד של פסח מהו שירצה עליו הציץ? קל וחומר, מה אם הבעלים שהורעתה בוזן בוזן וחולה, ייפיתה בוזן בקבר התהום עובד, שייפיתה בוזן וחולה אינו דין שתניפה בוזן בקבר התהום! לא, אם אמרת בבעלים שייפיתה בוזן בשאר כל טומאות שבשנה, תאמר בעובד שהורעתה בוזן בשאר כל הטומאות שבשנה! הואיל והורעתה בוזן בשאר כל הטומאות שבשנה, הורע בוזן בטמא מת בפסח! מאי בוזן?

[דף מ"ד ע"ב]

לכם – בין לו, בין לעובד שלו.

עד בוזן עושי פסח, נזיר מניין? רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חסדא: הוינן סברין מימר: עליו לא על העובד שלו. מן מה דתני: הוא נזיר הוא עושה פסח, תדא אמרה: מה דנפל לדין נפל לדין.

אי זה הוא קבר התהום? המת שנקבר בקש ובתבן וכעפר ובצורות. אבל אם נקבר במים ובאפילה ובנקיקי הפלגים – אינו עושה קבר התהום. כללו של דבר: כל שאי אתה יכול לפנותו – עושה קבר התהום, וכל שאאתה יכול לפנותו – אינו עושה קבר התהום.

וקש ותבן אין את יכול לפנותו! מתניתא דלא ברבי יוסי, דרבי יוסי אומר: תבן וביטלו – בטל. רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חסדא: דברי הכל היא, מה דאמר רבי יוסי: בשבטלו בעפר. יש תבן שהוא בעפר, ועפר שהוא בתבן. תבן שאין יכול לפנותו – הרי הוא בעפר. ועפר שאאת יכול לפנותו – הרי הוא בתבן.

דבי רבי ינאי אמרי: חיפהו מחצלות – בטל. איתא חמי: מלאוהו מחצלות – לא בטל, חיפהו מחצלות בטל! מילאהו חריות צריכה. רבי זריקן רבי אמי בשם ריש לקיש: אפילו ריק.

אי זהו קבר התהום? כל שאין אדם זוכרו. וזש לומר שמו אחד בסוף העולם! בהזקת החי בחי! תיפתר, שפצאו קמצוץ.

תני: אין לך עושה קבר התהום אלא מת בלבד. הא נבילה לא! קל וחומר! ומה אם המת (שאינו עושה משקב ומושב) שהוא מטמא טומאת שבעה – הרי הוא עושה קבר התהום, נבילה (שעושה המשך ירושלמי בעמוד אחרון של חומש רש"י)...

מִסְכַּת זְבִים פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. חֲמֵר בְּזָב שָׁאִין בְּזָבָה, וְכֹה שָׁאִין בְּזָב. שֶׁהָזָב - טְעוֹן בִּיאַת מִים חַיִּים, וְהַזָּבָה - אֵינָה טְעוֹנָה בִּיאַת מִים חַיִּים. זָב - מִטְמֵא בְּזִיבַת בֶּן יוֹמוֹ, וְזָבָה - לַעֲשֻׂרַת יָמִים. זָב - אִם רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת לְיוֹם אֶחָד - טָמֵא. וְזָבָה - אֵינָה טָמֵאָה אֲלָא בְּשֹׁלֶשׁ רְאִיּוֹת לְשֹׁלֶשֶׁה יָמִים. זָב - אִין הֵימֵמִים שְׁלוֹ עוֹמְדִין לְפָנָיו, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָבָה. זָב - נִזְקֵק לְסִפִּירַת שְׁבַעָה בְּשִׁתִּי רְאִיּוֹת, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָבָה. זָב - אִין מֵינוֹ סוֹתְרוֹ, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָבָה. זָב - מִטְמֵא בְּלֶכֶן, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָבָה. חֲמֵר בְּזָבָה מִבְּזָב, שֶׁהָזָבָה מִטְמֵאָה מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב בְּרֹאֵיהָ כָּל שְׁהוּא, וְשׁוֹמֵרַת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם - בְּכָל שְׁהוּא. וְאִסּוּרָה בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, וּמִטְמֵאָה אֶת בּוֹעֶלָהּ, וּמִטְמֵאָה מַעַת לַעַת, וּמִטְמֵאָה מִבִּפְנִים כְּבַחוּץ, וּמִטְמֵאָה בְּאוֹנְסִין, וּמִטְמֵאָה בְּאֵדָם. מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָב:

ב. חֲמֵר בְּזָב שָׁאִין בְּטָמֵא-מֵת, וּבְטָמֵא-מֵת מַה שָׁאִין בְּזָב. שֶׁהָזָב עוֹשֶׂה מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב לְטָמֵא אָדָם וּלְטָמֵא בְּגָדִים, וְעַל גִּבּוֹ מִדָּף, וּמִטְמֵא כְּלִי שִׁטָּף וְכָלִי חֶרֶס מִקֶּף צְמִיד פְּתִיל בְּהֶסֶט. זֹכּוֹ וְרָקוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו - מִטְמֵאִין טָמֵאָה חֲמוּרָה, וּמִטְמֵאִין אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין, וְכָלִי שִׁטָּף בְּמַגֵּעַ, וְכָלִי חֶרֶס בְּהֶסֶט. וְחַיִּב בְּקָרְבָן, וְטְעוֹן בִּיאַת מִים חַיִּים, מַה שָׁאִין בֶּן בְּטָמֵא מֵת. חֲמֵר בְּטָמֵא מֵת, שֶׁטְמֵא מֵת טְעוֹן הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָב:

ג. חֲמֵר בְּזָב מַה שָׁאִין בְּמִצְרַע, וּבְמִצְרַע שָׁאִין בְּזָב. חֲמֵר בְּזָב, שֶׁזָּב מִטְמֵא בְּהֶסֶט וְטְעוֹן בִּיאַת מִים חַיִּים, מַה שָׁאִין בֶּן בְּמִצְרַע. חֲמֵר בְּמִצְרַע, שֶׁהַמִּצְרַע מִטְמֵא בְּבִיאָה וְטְעוֹן הַזָּאת מִים חַיִּים, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָב. חֲמֵר בְּזָבָה שָׁאִין בְּמִצְרַעַת, וּבְמִצְרַעַת מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָבָה. שֶׁהָזָבָה מִטְמֵאָה בְּהֶסֶט, וּמִטְמֵאָה אֶת בּוֹעֶלָהּ, מַה שָׁאִין בֶּן בְּמִצְרַעַת. חֲמֵר בְּמִצְרַעַת, שֶׁהַמִּצְרַעַת

מִטְמֵאָה בְּבִיאָה, וְטְעוֹנָה הַזָּאת מִים חַיִּים, מַה שָׁאִין בֶּן בְּזָבָה:

מִסְכַּת זְבִים פֶּרֶק רְבִיעִי

א. טָמֵא הַמִּכָּה אֶת הַטְּהוֹר, וְטְהוֹר שֶׁמִּכָּה אֶת הַטָּמֵא, בְּגִדֵי טְהוֹר - טָמֵאִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: טְהוֹר הַמִּכָּה אֶת הַטָּמֵא, בְּגִדֵי טְהוֹר - טְהוֹרִין. טָמֵא הַמִּכָּה אֶת הַטְּהוֹר, בְּגִדֵי טְהוֹר - טָמֵאִים, שְׁאֵם יִמְשֹׁף הַטְּהוֹר, הִרִי הַטָּמֵא נוֹפֵל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: תִּקְעוּ - טָמֵא. וְתִקּוּ - טְהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טְטָרְקִי שִׁשְׁנֵי רִאשִׁיָּה נִגְעִים בְּאַרְץ, וְאִמְצִיעִתָּהּ רוֹפֶפֶת, וְהַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יוֹשְׁבִים עָלֶיהָ, בְּגִדֵי טְהוֹר - טְהוֹרִין. וְחֻכְמִים אוֹמְרִין: עַד שֶׁיֵּהָא זֶה מִגִּיף וְזֶה פּוֹתַח, וְעַד שֶׁיֵּהָא זֶה מוֹשֵׁף הִילָךְ וְזֶה מוֹשֵׁף הִילָךְ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיֵּהָא הַטְּהוֹר מַעֲלָה אֶת הַטָּמֵא. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר. וּמוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשָׁנִים שֶׁהָיוּ טוֹחֲנִין בְּרַחֲמִים שֶׁל יָד אוֹ (בְּרַחֲמִים) שֶׁל חֲמוּר, אוֹ טוֹעֲנִין בְּזֶמֶן שֶׁמִּשְׁאָן כָּבֵד, בְּגִדֵי טְהוֹר - טָמֵאִין:

ב. צִיצִיתוֹ שֶׁל טָמֵא עַל גִּבֵּי טְהוֹר - טְהוֹר. צִיצִיתוֹ שֶׁל טְהוֹר עַל גִּבֵּי טָמֵא, אִם עֶמֶד טָמֵא - טְהוֹר, וְאִם עֶמֶד טְהוֹר - טָמֵא. צִיצִיתוֹ שֶׁל טָמֵא עַל גִּבֵּי צִיצִית שֶׁל טְהוֹר, אִם עֶמֶד טָמֵא - טְהוֹר. אִם עֶמֶד טְהוֹר - טָמֵא. צִיצִית שֶׁל טְהוֹר עַל גִּבֵּי צִיצִיתוֹ שֶׁל טָמֵא, בֵּין שְׁעֶמֶד טָמֵא בֵּין שְׁעֶמֶד טְהוֹר - טְהוֹר:

ג. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חֲסָמָא מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִטְמֵא, וְחֻכְמִים מְטַהֲרִין. נִדָּה שִׁישְׁבָּה עִם הַטְּהוֹרָה בְּמִטָּה, כִּפָּה שְׁבִרְאָשָׁה - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חֲסָמָא מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִטְמֵא, וְחֻכְמִים מְטַהֲרִין. נוֹטֶלֶת עֲרֹכָה מְלֹאָה בְּגָדִים בְּזֶמֶן שֶׁמִּשְׁאָה כָּבֵד, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חֲסָמָא מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִטְמֵא, וְחֻכְמִים מְטַהֲרִין. יֹשֵׁב בִּסְפִינָה, כָּלִים שְׁבִרְאֵשׁ הֵנֶס שְׁבִסְפִינָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חֲסָמָא מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִטְמֵא, וְחֻכְמִים מְטַהֲרִים:

מִסְכַּת זְבִים פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַחֲמִירָה הַתּוֹרָה בְּאוֹכְלִין וּמִשְׁקִין וּמִדֶּף שֶׁעַל הַזִּבִּין, מִן אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין וּמִדֶּף שֶׁתַּחַת הַזִּב, מִמִּשְׁכָּב וּמוֹשָׁב שֶׁעַל הַזִּב. בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב שֶׁתַּחַת הַזִּב, מִן אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין וּמִדֶּף שֶׁתַּחַת הַזִּב. בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב שֶׁתַּחַת הַזִּב, מִן הָאָדָם שֶׁתַּחַת הַזִּב. בְּאָדָם בֵּין מִתַּחַת בֵּין מֵעַל הַזִּב, מִמִּשְׁכָּב וּמוֹשָׁב שֶׁעַל הַזִּב:

ב. רַב הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר אוֹ עַל מִקְצָתוֹ, בֵּין בְּזָב בֵּין בְּמִשְׁכָּב - טָמֵא. מִקְצַת טָמֵא עַל הַטְּהוֹר אוֹ עַל מִקְצָתוֹ, מִקְצַת טְהוֹר עַל הַטָּמֵא אוֹ עַל מִקְצָתוֹ, בְּזָב - טָמֵא, וּבְמִשְׁכָּב - טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִקְצַת טְהוֹר עַל הַטָּמֵא, אֵף בְּזָב - טְהוֹר:

ג. וְאֵלּוּ הֵן חֲבוּרֵי: הַשְּׁנִיִּים וְהַצִּפְרָנִים וְהַשְּׁעָר שְׁלֵהֶן. וְאֵלּוּ הֵן מִקְצָתָם: רִאשֵׁי אֲצָבָעוֹת יָדִים וְרַגְלִים. כִּיחוּ וְנִיעוּ וְרִירוּ, וּמִי הָאֵף שְׁלוֹ - הָרִי הֵן כָּרְקוּ. דְּמַעַת עֵינוּ וְדָם מִגִּפְתּוֹ, וְהַחֲלָב בְּאִשָּׁה - מִטָּמְאִין טָמֵאת מִשְׁקָה. זֹבֹב וְרָקוּ וּמִימֵי רִגְלֵיו - מִטָּמְאִין טָמֵאת חֲמוּרָה. זַעַה וְלַחַה סְרוּחָה, וְהָרָעִי - טְהוֹרִין מִכְּלוּם. וְכֵן דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּיו וּמִפִּי הָאִמָּה שְׁלוֹ - טְהוֹרִין. שִׁכְבַּת זָרַע, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מִטָּמְאִין בְּמִשְׁאָ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: מִטָּמֵא בְּמִשְׁאָ, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשִׁכְבַּת זָרַע בְּלֹא צִחְצוּחִי זִיכָּה. הַנוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב שֶׁל זָב וְזָבָה נִדָּה וְיֹולֶדֶת וּמִצְרַע - מִטָּמְאִין שְׁנַיִם וּפּוֹסְלִין אֶחָד. אֶחָד הַנוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמְּסִיט וְאֶחָד הַנוֹשֵׂא וְאֶחָד הַנֹּשֵׂא, וּמְסִיט אֵין בָּהֶם:

ד. בְּזֹבֹב שֶׁל זָב, וּבְרָקוּ, וּבְשִׁכְבַּת זָרַע, וּבְמִימֵי רִגְלֵיו, וּבְדָם הַנִּדָּה - מִטָּמֵא שְׁנַיִם וּפּוֹסֵל אֶחָד. אֶחָד הַנוֹגֵעַ וְאֶחָד הַמְּסִיט. וּמְסִיטוֹ וְנוֹשֵׂא וְנוֹשֵׂא אֵין לָהֶם. אֵין לָהּ דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים שֶׁמִּטָּמֵא בְּהֶסֶט, וְאֵין דָּבָר מְסִיט אֶת הַטָּמֵא מִטָּמֵא אֶלָּא שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים:

ד. זָב שֶׁהָיָה מְטֵל עַל חֲמֵשׁ כְּסִיּוֹת לְרַחֲבֵן - כֵּלָן טְהוֹרִין, שֶׁאֵין אֶחָד מֵהֶן נוֹשֵׂא אֶת רִבּוֹ. וְאִם הָיָה אֶמְצָעִי גְבוּהָ - טָמֵא, מִפְּנֵי שָׂרְבוּ נִשָּׂא עָלָיו. וּמִדֶּה רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאֵם יֹושֵׁב עַל גְּבִי גִשְׁיִשׁ שֶׁל מִטָּה, וְטִלִּית תַּחַת שְׁתֵּי רַגְלָיו שֶׁל גִּשְׁיִשׁ - שְׁטֵמָאוֹת. וּבִבְהֵמָה תַּחַת שְׁתֵּי רַגְלָיִם וְיָד אַחַת, אוֹ תַּחַת שְׁתֵּי יָדִים וְרַגֶּל אַחַת - שְׁטֵמָאָה:

ה. זָב שֶׁהִקִּישׁ עַל אֵילָן שִׁכְחוּ רַע אוֹ עַל שׂוֹכָה שִׁכְחָה רַע, וְנִפְּלוּ מִמֶּנּוּ פִּגְיָן אוֹ שׂוֹכּוֹת, וְעָלִיהֶן מִשְׁקָה טּוֹפֵחַ - טָמְאִין. הִקִּישׁ עַל גְּבִי תַנּוּר וְנִפְּל הַיָּמָנוּ כִּכּוּר תְּרוּמָה - טְהוֹר. וְאִם הָיָה חֶרֶס מְדַבֵּק בּוֹ - טָמֵא. הִשְׁדָּה, וְהַתְּבָה, וְהַמַּגְדֵּל, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן בָּאֵין בְּמִדָּה - טָמְאִים. וְרַבִּי נַחֲמִיָּה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהְרִין בְּאֵלּוּ. וְאִם הָיוּ נְסוּטִין - טָמְאִין. זֶה הַכֵּלָל: כֹּל שֶׁהוּא מִכַּח הַסֵּטָה - טָמֵא, וּמִכַּח רָעָדָה - טְהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד, בְּזִמָּן שֶׁהָיָה נִפְרָצָה - טְהוֹרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵף עַל קוֹרוֹת הַבִּלְנִים, בְּזִמָּן שֶׁהָיָה מִפְּקַפְקָת וְאֵינָה נִשְׁמָטָה:

ו. הַזָּב בְּכַף מֵאֲזִנִּים, וּמִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב בְּכַף שְׁנִיָּה, אִם הַזָּב כּוֹרֵעַ - מִטָּמְאִין אֶחָד וּפּוֹסְלִין אֶחָד. אִם הָיוּ הֵן מְכַרְעִין - מִטָּמְאִין שְׁנַיִם וּפּוֹסְלִין אֶחָד. בְּאָדָם, בֵּין שֶׁהַזָּב מְכַרְעִי וּבֵין שֶׁכָּרַע אֶת הַזָּב - מִטָּמְאִין שְׁנַיִם וּפּוֹסֵל אֶחָד. הַזָּב בְּכַף מֵאֲזִנִּים, וְאוֹכְלִין וּמִשְׁקִין בְּכַף שְׁנִיָּה, כָּרַע הַזָּב - מִטָּמְאִין אֶחָד וּפּוֹסֵל אֶחָד. כָּרַעוּ הֵן - טְהוֹרִין. פָּרַשׁ - מִטָּמֵא אֶחָד וּפּוֹסֵל אֶחָד. וְאִם אֵינוּ יָדוּעַ, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין גְּבוּהִין מִן הָאָרֶץ אֶלָּא כֹּל שֶׁהוּא - נּוֹתֵנִין עָלֶיהֶן חוּמְרֵי נֶשֶׂא וְחוּמְרֵי נוֹשֵׂא:

ז. יֹושֵׁב עַל גְּבִי קוֹרָה, הַכֵּלִים שֶׁבַּעֲקָל - טָמְאִין. עַל הַמִּכְבֵּשׁ שֶׁל כּוֹבֵשׁ, בְּזִמָּן שֶׁהוּא טָעוֹן בְּאֲבָנִים, כֵּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ - טְהוֹרִין. וְרַבִּי נַחֲמִיָּה מִטָּמֵא. בְּזִמָּן שֶׁהוּא חוֹזֵר בְּכֵלִים, כֵּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ - טָמְאִין:

ובין נבלת עוף טמא. נבלת עוף טמא, כזית - בבית הבליעה, כפיצה - לטמא טמאת אוכלין; דברי רבי יהושע. רבי אלעזר אומר: זה וזה כזית. ורבי חנינא אומר: זה וזה כפיצה:

ז. האוכל אבר מן החי מן הבהמה מן החיה ומן העופות טמאים - הרי זה לוקה שמונים; דברי רבי יהודה. ורבי אלעזר וחכמים אומרים: אינו לוקה אלא ארבעים; האוכל אבר מן החי מן הבהמה מן חיה, מעופות טהורין - כל שהוא. ומן הטמאין - עד שיהיו בו כזית.

מסכת טבול יום פרק ראשון

א. המכניס חלות בין להפרישן בין שלא להפרישן, פרושו ואחר כך נשכן - נפסלות במנין. מוסיף עליהן הארז וגרים של טפח, בזמן שאינן קלופין. רבי שמעון אומר: אף פולין הגמלונין פיוצא בהן - טהורין באב הטמאה ואין צריך לומר בטבול יום; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: טהורין בטבול יום וטמאין בכל הטמאות. מוסיף עליהן הארז וגרים של טפח, בזמן שהן קלופין. התבלין והשנוניות - חבור בטבול יום ואין צריך לומר בכל הטמאות. רבי שמעון בן גמליאל אומר, רבי מאיר היה אומר: במה דברים אמורים? בכפרות של בעל הבית, אבל בכפרות של נחתום - אינו טמא אלא הקצח והשומשמן והשנוניות בלבד.

ב. אחד משקה שנטמא באב הטמאה ואחד משקה שנטמא בולד הטמאה - הרי הוא תחלה לעולם. מטמא חבירו וחברו את חברו אפלו הן מאה, חוץ ממשקה טבול יום, שהן פוסלין ואינן מטמאין.

ג. חמר בידים מטבול יום, שהידים מטמאות אחד ופוסלות אחד בקדש, ופוסלות את החלין שנעשו על טהרת תרומה, ומטמאות את המשקין לעשות תחלה. ויש ידים שנטמאין אוכלי חלין,

ה. הנוגע בצמר נבלה ובנימי מרפב, ובמי חטאת שיש בהן כדי הזיה - מטמא שנים ופוסל אחד, שאי אפשר לנוגע שלא יסיט. פרוש - מטמא אחד ופוסל אחד. בקרן של נבלה, ובעץ של מרפב, ובמי חטאת שאין בהם כדי הזאה - מטמא אחד ופוסל אחד. הנוגע בבוטל נדה ובעבודת כוכבים - מטמא אחד ופוסל אחד בין אדם בין כלים. פרוש - מטמא אחד ופוסל אחד. עבודת כוכבים - כשרץ, ומשמשיה - כשרץ. רבי עקיבא אומר: כנדה, ומשמשיה - כשרץ, שנאמר (ישעיה ל, כב): "תזרם כמו דוה צא תאמר לו" - מה נדה מטמאה במשא, אף עבודת כוכבים מטמא במשא. המכניס ראשו ורבו לבית עבודת כוכבים - טמא. כלי חרס שהכניס אורו לבית עבודת כוכבים - טמא. הספסלין והקתדראות שהכניס רגל לבית עבודת כוכבים - טמא. יין שהעובד כוכבים מנסכו, אם יש בו כזית - מטמא טמאה חמורה, ואם לאו - אינו מטמא טמאה חמורה אלא טמאת משקין בלבד:

ו. האוכל מנבלת עוף טהור, מן העצמות ומן הגידים, מן השלל של ביצים, מן הדם ובשר מן החי - טהור. מן האשכול של ביצים, ומן הקרקבן ובני מעים, או שהמחה את החלב וגמעו - טהור. כרכה פחזרת ובלעה - טמא. פסיב ובלעה - טהור. הקיאה והיא בבית הבליעה - מטמא אחד ופוסל אחד. הקיאה וחזר ובלעה והיא בבית הבליעה - מטמא שנים ופוסל אחד. בלעה ואין בה כזית - טהור מכלום. נטל צפור ואכלה, אם יש בה כזית - טמא, ואם לאו - טהור: נבלת הבהמה בפניו בתוך פיו - טמא, ובבית הבליעה - טהור. נבלת העוף בפניו ובתוך פיו - טהור. ובבית הבליעה - טמא. נמצאת אומר: במקום שזו מטמאה - זו מטהרת, ובמקום שזו מטהרת - זו מטמאה. נבלת עוף טמא - כבחצי פרס לפסל את הגויה. וזו אחד משלשה עשר דבר שבין נבלת עוף טהור

חבור. נטלה חלתה מתוכה ואחר כך חזרה לתוכה - הרי זו אינו חבור. המקפה והחמיטה של חלין, והשמן של תרומה צף על גביהן, נגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא השמן. וכן השמן שהוא צף על גבי היין. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומר: בית שמאי אומרים אינו חבור. ובית הלל אומרים: חבור. טבול יום שהיה תורם את החבור, ונפלה הימנו חבית של תרומה ושקעה בבור (של יין), מן השפה ולפנים - חבור. מן השפה ולחוץ - אינו חבור. ואם היה פטוס, אפלו יש בו מאה כור - כלו חבור.

ב. חבית שנקבה בין משוליה בין מצדיה, ונגע בה טבול יום - טמאה. רבי יהודה אומר: מפיה ומשוליה - חבור. מפיה - מפני שהמשקה משוך לתוך ידו. ומשוליה מפני שהמשקה גרור על גבי ידו. אבל מן הצדדין - יעלה באחד ומאה. בעבוע שבחבית שנקב ומכנן מבפנים לבחוץ; רבי יהודה אומר: בכלל, מן הצדדין - יעלה באחד ומאה. מעשה שבעבוע יין בערב, ובאו ושאלו את רבי יהודה ואמר: יעלה באחד ומאה.

ג. אכל שנפרס ומעורה במקצת, אם יש לו יד - אוחזין אותו ביד. עלה - אוחזין אותו בעלה. יש לו זה וזה - אוחו באיזו מהן שירצה, אין לו לא זה ולא זה; רבי מאיר אומר: בגדול. רבי יהודה אומר: בקטן. רבי נחמיה אומר: בטהור. ונחמיה אומרים: בטמא. במה דברים אמורים? בטבול יום, אבל בשאר כל הטמאות - הרי זו חבור. רבי מאיר אומר: אחד טבול יום ואחד כל הטמאות, שנמשך עמו - חבור. ושאינו נמשך עמו - אינו חבור.

ד. עסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה - נתחייבת בחלה, ואינה נפסלת בטבול יום; דברי רבי מאיר ורבי יהודה. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אין חייבת בחלה ונפסלת בטבול יום. אמר רבי מנחם

באלו ידים? בידים תחלות, וכל שאינו חבור בטבול יום - חבור בידים. חמר באוכלין שאין במשקין, ובמשקין מה שאין באוכלין, שהאוכלין יש להן ידות ואין צריכה מחשבה לאוכלין, וספיקן לטמא אחרים - טמא, ואין להם טהרה מטמאתן. חמר במשקין, שהמשקין לעולם תחלה, לטמא את המשקים להיות תחלה, ואת האוכלין להיות שניים, ולטמא כלי שטף מאחוריו וכלי חרס מאורו. ויש מהם שנעשו אב הטמאה לטמא אדם, לטמא בגדים, ומטמאין בכל שהוא, מה שאין בן באוכלין. חמר במים מה שאין במשקין ובמשקין מה שאין במים, שהמים נעשין אב הטמאה לטמא אדם ולטמא בגדים, ופוסלין את המקנה בשלשת לוגין, ואת הגוף בשלשת לוגין, מה שאין בן במשקין. חמר במשקין שהמשקין אין להם טהרה מטמאתן, ואין טהורין בגוף, ופוסלין את המקנה בשנוי מראה, מה שאין בן במים.

ד. אחורי כלים שנטמאו במשקין, רבי אליעזר אומר: מטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין, והלכה כדבריו. רבי יהושע אומר: מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין. וקל וחומר, ומה אם טבול יום שאינו מטמא משקה חלין - פוסל אוכלי תרומה. אחורי כלים שהן מטמאים משקה חלין, דין הוא שיפסלו אוכלי תרומה. שמעון אחי עזריה אומר: חלוף הדברים! מה אם טבול יום שהוא פוסל אוכלי תרומה אינו מטמא משקה חלין, אחורי כלים שאינן פוסלין אוכלי תרומה, דין הוא שאינן מטמאין משקה חלין. אמר רבי יוסי: ראה איך הלכה זו נחלקו עליה אבות הראשונים, ודנו דברי תורה מדברי סופרים ודברי סופרים מדברי תורה.

מסכת טבול יום פרק שני

א. עסה שקראה שם חלתה בצפונה, וכן קשות שקרא שם תרומה בצפונה - הרי זה

בר יוסי: אַמְרָתִי לִפְנֵי אָבָא, אִי אַתָּה מוֹדָה בַּמִּקְדָּה וּבַחֲמִיטָה שֶׁל חֲלִין, וְהַשּׁוֹם וְהַשֹּׁמֵן שֶׁל תְּרוּמָה צָף עַל גְּבִיהֶן, שְׁאֵם נִגַּע טָבּוּל יוֹם בַּמִּקְצָתוֹ - לֹא פָסַל אֶלָּא מְקוֹם מִגְעוֹ בַּלְבָּד. אָמַר לִי: זֶה מִן אֶחָד וְזֶה שְׁנֵי מִינֵין.

ח. יִרַק שֶׁל תְּרוּמָה וּבִיצָה טְרופָה נִתּוּנָה עַל גְּבִיו, וְנִגַּע טָבּוּל יוֹם בִּבְיָצָה, כָּל הַסֵּדֶר הָעֲלִיוֹן - חֲבוּר; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: אֵינוֹ חֲבוּר, אֶלָּא הִקְלַח שְׁכָנְגָד יָדוֹ. עַל זֶה הָעִיד רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לִפְנֵי חֲכָמִים בְּכֶרֶם בִּיבְנָה, שְׁאֵינוֹ חֲבוּר אֶלָּא הִקְלַח שְׁכָנְגָד יָדוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: לֹא עַל זֶה הָעִיד, אֶלָּא עַל הָעָשׂוֹי כְּמוֹ כּוּבַע שְׁאֵינוֹ חֲבוּר.

ו. חוּט שֶׁל בִּיצָה שֶׁקָּרַם עַל דָּפְנָה שֶׁל לֶפֶס, וְנִגַּע בָּהּ טָבּוּל יוֹם, מִן הַשֹּׁפָה וּלְפָנֶיךָ - חֲבוּר, מִן הַשֹּׁפָה וְלַחוּץ - אֵינוֹ חֲבוּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִף מִן הַשֹּׁפָה וּלְפָנֶיךָ, כָּל שְׁנִקְלָף עִמּוֹ - חֲבוּר, וְכָל שְׁאֵינוֹ נִקְלָף עִמּוֹ - אֵינוֹ חֲבוּר. בִּיצִים שְׁנִקְפִין לְתוֹךְ הַקַּעֲרָה - אֵינָה חֲבוּר. הַתְּחִיל לְטָרֶפֶן - אֵינוֹ חֲבוּר. טָרֶפֶן בְּמִשְׁקִים - הֵרִי הוּא חֲבוּר. בִּיצִים שְׁנִקְפִין בְּטוֹפֶת - אֵינֶם חֲבוּר. הַתְּחִיל לְטָרֶפֶן - אֵינֶם חֲבוּר. טָרֶפֶן בְּמִשְׁקִין - חֲבוּר. טָרֶפֶן בְּמֵי עֶצֶמֶן - לֹא הִכְשָׁרוּ, הֵרִי הֵן כְּעִגּוּלֵי דִבְלָה. עִגּוּלֵי דִבְלָה שֶׁנִּפְּלוּ מִשְׁקִין עַל מִקְצָתָן - הֵרִי זֶה קוֹצָה הֵימָנוּ עֲבִי שֶׁלֹּש אֶצְבָּעוֹת עַל רֹחַב מְלֵא קִצְיָה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ נוֹטֵל ^(הֵימָנוּ) אֶלָּא מְקוֹם מִשְׁקָה בַּלְבָּד. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּדִבְלָה שֶׁמֶנֶה שֶׁלֹּא גִרְסָה, וְדְבָרֵי חֲכָמִים בְּדִבְלָה שֶׁמֶנֶה שְׁגִרְסָה.

ז. מִשְׁקָה טָבּוּל יוֹם - כְּטָהוֹר; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּטָמָא. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא טְבוּלַת יוֹם - לֹשָׁה לָהּ עֶסֶה וְקוֹצָה הֵימָנָה חֲלָה, וּמִפְּרֹשֶׁת חֲלָתָהּ וּמִנְחָתָהּ בְּכִפְיָהּ אוֹ בְּאַנְחוּתָהּ, וּמִקֶּפֶת וְקוֹרָא לָהּ שֵׁם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שְׁלִישִׁי, וְהַשְׁלִישִׁי טָהוֹר בְּחֲלִין, וְעַל כֵּלָּן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: דְּבָר חֲדָשׁ שֶׁחֲדָשׁוּ סוֹפְרִים וְאֵין לִי מַה אֲשִׁיב.

ח. הַתּוֹרָם אֶת הַבּוֹר וְנִתְּנָה בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא תִתְּגַלְּגַל וְנִתְּנָה לְבוֹר, וְיָחִזֵּר וְנִתְּנָה בְּמִקּוֹם שֶׁתִּתְּגַלְּגַל וְנִתְּנָה לְבוֹר, וְנִשְׁפָּכָה - הֵרִי זֶה שְׁלֵם. הֵיךְ תּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר וְנִסְדָּקָה, חֲבִית אוֹ נִשְׁפָּכָה, אִם יָרַד הֵימָנָה כְּדֵי דְמוּעַ - אֵינוֹ שְׁלֵם, וְאִם לֹא - הֵרִי זֶה שְׁלֵם. הֵיךְ תּוֹרֵם אֶרְבַּע חֲמֵשׁ חֲבִיתוֹת כְּאַחַת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָרַד מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּדֵי דְמוּעַ - אֵינוֹ שְׁלֵם, אִם הֵיךְ תּוֹרֵם זֶה אַחֵר זֶה - הֵרִי הוּא שְׁלֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּנָה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּכָלָן, אִם הֵיךְ הִדְיוּט וְלֹא הִתְנָה - תְּנֵאִי בֵּית דִּין הוּא. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּתִרּוּמַת רֵאשִׁית יֵין וְשֵׁל שֶׁמֶן, שְׁאֵין תְּרומַת רֵאשִׁית נִטְלָת אֶלָּא מִן הַמִּקְלָף, אֲבָל בְּתִרּוּמַת מַעֲשֵׂר וּשְׁאָר כָּל הַפְּרוֹת - הֵרִי זֶה שְׁלֵם. הֵיךְ תּוֹרֵם תְּרוּמָה וְתִרּוּמַת מַעֲשֵׂר כְּאַחַד, אִף תְּרומַת מַעֲשֵׂר אֵינוֹ שְׁלֵם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּכָלָן אִם הֵיךְ הִדְיוּט וְלֹא הִתְנָה, תְּנֵאִי בֵּית דִּין הוּא.

מִסְכֵּת יָדִים פָּרָק רֵאשׁוֹן

א. מִי רְבִיעִית - נוֹתֵנִין לְאֶחָד אֲבָל לֹא לְשֵׁנִים. מִחְצִי לוג - לְשִׁלְשָׁה אֲבָל לֹא לְאַרְבָּעָה. וּמְלוֹג - לְחֲמִשָּׁה אֲבָל לֹא לְעֶשְׂרֵה וְלֹא לְמֵאָה. מוֹסִיפִים עַל הָרֵאשׁוֹנִים וְאֵין מוֹסִיפִים עַל הַשְּׁנָיִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִי רְבִיעִית נוֹתֵנִין לְאֶחָד אִף לְשֵׁנִים. וּמִחְצִי לוג - לְשִׁלְשָׁה אִף לְאַרְבָּעָה. מְלוֹג - לְחֲמִשָּׁה, אִף לְעֶשְׂרֵה וְאִף לְמֵאָה. מוֹסִיפִין עַל הַשְּׁנָיִים וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָרֵאשׁוֹנִים. כִּיצַד? נָטַל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים וְשִׁפְשֵׁף וְיָחִזֵּר וְנָטַל אֶת הַשְּׁנָיִים, וְאֵין בֵּהֶן כְּדֵי שִׁיגִיעַ לְפָרָק - הֵרִי זֶה מוֹסִיף עֲלֵיהֶן. אֶחָד הַנוֹטֵל בִּידוֹ אַחַת, וְאֶחָד הַנוֹטֵל בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְאֶחָד יָדוֹ שֶׁל גָּדוֹל, וְאֶחָד יָדוֹ שֶׁל קָטָן - צָרִיךְ לְטוֹל מִי רְבִיעִית. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁתֵּי יָדָיו שֶׁל שֵׁנִים - נִדּוֹן כְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים. כִּיצַד? שְׁנֵים שֶׁנָּטְלוּ לְשְׁתֵּי יָדֵיהֶן מִן רְבִיעִית, לֹא יָחִזֵּר הָרֵאשׁוֹן וְיִטֵּל יָדָיו מִשְׁתֵּיר רְבִיעִית:

חושש. נטל את הראשונים חוץ לפרק, ונטל את השניים על גביהן, ונפל כפר תרומה, מן הפרק ולפנים - טמא. מן הפרק ולחוץ - טהור. נטל את הראשונים ואת השניים ויצאו חוץ לפרק, ונפל כפר תרומה טמא, והדין נותן שיהא טהור, ומה אם מי גשמים שאינן מטהרים את המים שעל גבי היד - מטהרין את המים שעל גבי הארץ. שניים שמטהרין את המים שעל גבי היד, דין הוא שיטהרו את המים שעל גבי הארץ.

ג. נוטלין ארבעה או חמשה זה בצד זה ואינן חוששין משום ארבעה דברים: משום שנשטמאו, ומשום שלא נטלו מן הרביעית, ומשום שנעשתה בהן מלאכה, ומשום שלא נטלו מן הכלי, אבל הנוטל והנותן לחברו בחפניו - ידיו טמאות, שמא תחלה לא נטל מן הכלי. שנים שנטלו שתי ידיהן, זה שמינית וזה שמינית, אף על פי שמתערבין בקלות - ידיהן טמאות, שמתחלה לא נטלו מן הרביעית.

ד. אלו פוסלין לידים: אכל ראשון, והמדף, והמשקין. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: הנוגע ברצועה - טהור, עד שיגע בקציצה. רבי יוסי אומר משום רבי שמעון: הנוגע בקציצה - טהור עד שיגע במזוזה. ספר שבילה, אם יכול ללקט הימנו שמונים וחמשה אותיות כפרשת 'ויהי בנסע הארון' - מטמא את הידים. מגלה שכתוב בה שמונים וחמשה אותיות כפרשת 'ויהי בנסע הארון' - מטמא את הידים. חבר בה יריעות אחרות - היא מטמאה את הידים, והשאר אינה מטמאה את הידים. רבי יהודה אומר: הגליון שבספר אם יש בה כדי הקף כלן - מטמאין את הידים. הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו, אף על פי שאינו רשאי לעשות - מטמא את הידים.

ה. המשיחות והרצועות שתפרן בספר, אף על פי שאינו רשאי לקימן - מטמאות את

שתי כוסות, אחד טמא ואחד טהור, ונטל מאחד מהן לשתי ידיו או ליד אחת, ועשה טהרות - טהרותיו טהור. רבי יוסי אומר: הטמאה - בטמאתה. היו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה, ולפניו שתי כפרים אחד טמא ואחד טהור, ונגעו שתי ידיו בכפר אחד, בין בבת אחת בין בזה אחר זה, או שנגעה ידו אחת בשני כפרים זה אחר זה, הידים והכפרים - תלויות. נגעה ידו אחת בשני כפרים כאחת, הידים - כמות שהיו, והכפרים - ישרפו:

מִסְכַּת יָדִים פֶּרֶק שְׁנִי

א. הכהנים מקדשים במקדש בידים עד הפרק, וברגל עד הסוכך. הנוטל ידיו, לא יאמר: הואיל והראשונים טמאים הרנינו נטל בטמאים. ואם עשה כן - ידיו טמאות. הנוטל את ידיו - צריך לנגבם. המטביל את ידיו - אינו צריך לנגבם. הנוטל את ידיו - צריך להגביה את ידיו שלא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את ידיו, אבל המטביל ידיו - אינו צריך להגביה את ידיו. הנוטל את ידיו, אם נתכפן - ידיו טהורות. ואם לאו - טמאות. וכן המטביל את ידיו, אם נתכפן - ידיו טהורות. ואם לאו - ידיו טמאות. רבי שמעון בן גמליאל אומר: נטל את הראשונים ואחר כך נמצא על ידיו יבחוש וכל שבריתו מן המים - ידיו טהורות. הנוטל ידיו, אם הלכו המים עד הפרק - ידיו טהורות. ואם לאו - ידיו טמאות. ספק הלכו ספק לא הלכו - ידיו טהורות. ורבי יוסי אומר: ידיו טמאות.

ב. נטל את הראשונים, זו לעצמה וזו לעצמה, ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו כאחת - טמאו זו את זו. נטל את הראשונים לשתי ידיו, ונמלך ונטל את השניים זו לעצמה וזו לעצמה, אם נתכפן - ידיו טהורות, ואם לאו - טמאות. נטל את הראשונים לשתי ידיו, ונטמא אחת מהן, הרי זה נוטל את השניה בשנים ואינו

הַיָּדִים. תִּיק הַסְּפָרִים, וּמִטְפָּחוֹת, וְתִבָּה שֶׁל סֶפֶר, בְּזִמְנָן שֶׁהֵן טְהוּרוֹת - מִטְמְאוֹת אֶת הַיָּדִים. הַבְּרוּכוֹת וְהַקְּמָעוֹת אָף עַל פִּי שֵׁישׁ בָּהֶן מְאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם, וּמַעֲנִינֹת הָרִבָּה שִׁבְתוֹרָה - אֵינָן מִטְמְאוֹת אֶת הַיָּדִים. הַגְּלִיּוֹנִים וְסִפְרֵי הַמִּינִין - אֵינָן מִטְמְאוֹת הַיָּדִים. סִפְרֵי בֶן סִירָא וְכָל הַסְּפָרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ מִכָּאֵן וְאֵילָךְ - אֵינָן מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים.

ו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מִנְסֵיא אוֹמֵר: שִׁיר הַשִּׁירִים מִטְמְאָה אֶת הַיָּדִים, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמָרָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְקִהְלֵת אֵינָה מִטְמְאָה אֶת הַיָּדִים, שְׂאִינָה אֵלָא מִחֻכְמַתּוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי לֹא כָּתַב אֵלָא זֶה בִּלְבַד? הָרִי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א ה, יב): "וַיִּדְבֹּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל", וְאוֹמֵר (מְשָׁלִי ל, י): "אֵל תּוֹסֶף עַל דְּבָרָיו".

ז. עֲמוֹן וּמוֹאָב - מַעֲשָׂרִין מַעֲשֹׂר עֲנִי בִּשְׂבִיעִית, וְכָל הָאֲרָצוֹת - כִּשְׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, אִם מַעֲשֹׂר עֲנִי - מַעֲשֹׂר עֲנִי, וְאִם מַעֲשֹׂר שְׁנֵי - מַעֲשֹׂר שְׁנֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן דּוֹרְמָסְקִית: אֲנִי הֵייתִי עִם זִקְנִים הָרַאשׁוֹנִים כִּשְׂבָּאוּ מִיִּבְנֶה לָלוּד, וּמִצָּאֵתִי אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּת שֶׁל נַחְתוּמִין בָּלוּד, אָמַר לִי: מָה חֲדוּשׁ הָיָה לָכֶם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמַרְתִּי לוֹ: תִּלְמִידֶיךָ אָנוּ, וּמִימֶיךָ אָנוּ שׁוֹתִין. אָמַר לִי: אִי אֶפְשָׁר לְבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּלֹא חֲדוּשׁ, אָמַרְתִּי לוֹ אֶת הַהִלְכוֹת וְאֶת הַתְּשׁוּבוֹת וְאֶת הַמִּנְיָן, וְכִשְׁהִגַּעְתִּי לָזֶה זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת, אָמַר (תְּהִלִּים כה, יד): "סוּד ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לַהֲדוּדִיעִים", וְאוֹמֵר (עֲמוֹס ג, ז): "כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דְּבַר כִּי אִם גָּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדּוֹ הַנְּבִיאִים". צֵא אָמַר לָהֶן: אֵל תַּחֲוֶשׁוּ לְמַנְיָנְכֶם, כִּךְ מְקַבְּלִי מִרְבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁקֶבֶל מִן הַזּוֹגוֹת, וְהַזּוֹגוֹת מִן הַנְּבִיאִים, וְהַנְּבִיאִים מִמֶּשֶׁה, הִלְכָה לְמֶשֶׁה מִסִּינִי, שֶׁעֲמוֹן וּמוֹאָב מַעֲשָׂרִין מַעֲשֹׂר עֲנִי בִּשְׂבִיעִית.

ח. בּוֹ בְּיוֹם עֶמֶד יְהוּדָה גֵּר עֲמוֹנִי לִפְנֵיהֶם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, אָמַר לָהֶן: מָה אָנִי לְבוֹא

בִּקְהָל? אָמַר לוֹ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: אָסוּר אַתָּה! אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: וְכִי עֲמוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּמִקוֹמָן הֵן? כָּכָר עָלָה סִנְחָרִיב וְעָרַבְבִּי אֶת כָּל הָאֲמוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר (יְשַׁעְיָה י, יג): "וְאָסִיר גְּבוּלוֹת עַמִּים וְעִתִּידוֹתֵיהֶם שׁוֹשְׁתִּי"?! אָמַר לוֹ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: וְהֵלֵא כָכָר נֶאֱמַר (יְרֵמְיָה מט, ו): "וְאַחֲרֵי כֵן אָשִׁיב אֶת שְׁבוֹת בְּנֵי עֲמוֹן נְאוּם ה' כִּכְרָאשׁוֹנָה", וְכָכָר שָׁבוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא כְּתִיב (עֲמוֹס ט, יד): "וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל", וְעֵדִין לֹא שָׁבוּ, מָה הֵם לֹא שָׁבוּ - אָף הֵם לֹא שָׁבוּ. אָמַר לָהֶן יְהוּדָה גֵּר עֲמוֹנִי: מָה אַעֲשֶׂה אֲנִי? אָמְרוּ לוֹ: כָּכָר שְׁמַעְתָּ מִפִּי זָקֵן - הָרִי אַתָּה מִתֵּר לְבוֹא בִּקְהָל. אָמַר לוֹ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: אָף מִצָּרִי פִּיּוּצָא בְּהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: לְמִצָּרִים נָתַן לָהֶם הַכָּתוּב קִצְבָּה, שֶׁנֶּאֱמָר (יִחְזְקָאל כט, יג): "מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה אֶקְבֹּץ אֶת מִצָּרִים מִן הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ שְׁמָה".

ט. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: כְּתִיב הַקֹּדֶשׁ - חֲבַתְּם מִטְמְאָתָן, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן שְׁטִיחִים לְבַהֲמָה. אָמְרוּ בֵּיתוֹסִיס: קוֹבְלִין עֲלֵיכֶם פְּרוּשִׁין, מָה אִם בַּת בְּנֵי הַבָּא מִכֹּחַ בְּנֵי, שָׂבָא מִכָּחוּ - הָרִי יוֹרְשִׁתָּנִי, בְּתִי הַבָּאָה מִכָּחִי, אֵינּוּ דִין שְׁתִּירְשִׁנִי? אָמְרוּ לָהֶן: לֹא, אִם אָמַרְתֶּם בְּכַת הַבֵּן שֶׁכֵּן חוֹלְקִין עִם הָאֲחִים, תֹּאמְרוּ בְּכַת שְׂאִינָה חוֹלְקָת עִם הָאֲחִים? אוֹמְרִים טוֹבֵלִי שְׁחִרִית: קוֹבְלָנוּ עֲלֵיכֶם פְּרוּשִׁים שְׂאֵתֶם מְזַפִּירִין אֶת הַשֵּׁם בְּשְׁחִרִית בְּלֹא טְבִילָה. אוֹמְרִים פְּרוּשִׁים: קוֹבְלָנוּ עֲלֵיכֶם טוֹבֵלִי שְׁחִרִית, שְׂאֵתֶם מְזַפִּירִין אֶת הַשֵּׁם מִן הַגּוֹף שֵׁישׁ בּוֹ טְמֵאָה.

וידבר א-להים אל-משה ויאמר אליו אני י-הוה:

ומליל יי עם משה ואמר ליה אנא יי:

וידבר א-להים אל משה – דבר אתו משפט, על שהקשה לדבר ולומר "למה הרעתה לעם הזה". ויאמר אליו אני ה' – נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. ולא לחנם שלחתי, כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות: "אני ה'" – נאמן להפרע, כשהוא אומר אצל עונש, כגון: "וחללת את שם א-להיך אני ה'". וכשהוא אומר אצל קיום מצות, כגון "ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה'" – נאמן לתן שכר.

וארא אל-אברהם אל-יצחק ואל-יעקב באל ש-די ושמי י-הוה לא נודעתי להם:

ואתגליתי לאברהם ליצחק וליעקב באל ש-די ושמי יי לא הודעתי להו:

וארא אל האבות באל ש-די – הבטחתים הבטחות ובכלן אמרתי להם: "אני אל ש-די". ושמי ה' לא נודעתי להם – "לא הודעתי" אין פתח כאן אלא "לא נודעתי": לא נפרתי להם במדת אמתות שלי, שעליה נקרא שמי ה', נאמן לאמת דברי; שהרי הבטחתי ולא קימתי.

וגם הקמתי את-בריתי אתם לתת להם את-ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר-גרו בה:

ואף אקימתי ית קימי עמהו למתן להו ית ארעא דכנען ית ארע תותבותהו דאתותבו בה:

וגם הקמתי את בריתי... – וגם כשנראיתי להם באל ש-די, הצבתי והעמדתי בריתי ביני וביניהם לתת להם את ארץ כנען. לאברהם בפרשת מילה נאמר: "אני אל ש-די... ונתתי לה ולזרעה אחריה את ארץ מגוריה". ליצחק: "כי לה ולזרעה את כל הארצות האל והקימתי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם". ואותה שבועה שנשבעתי לאברהם, ב"אל ש-די" אמרתי. ליעקב: "אני אל ש-די פרה ורבה... ואת הארץ אשר..." הרי שנדדתי להם ולא קימתי.

וגם אני שמעתי את-נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את-בריתי:

ואף קדמי שמיע ית קבילת בני ישראל דמצראי מפלחין בהו ודכירנא ית קימי:

וגם אני – כמו שהצבתי והעמדתי בריתי, יש עלי לקיים. לפיכך שמעתי את נאקת בני ישראל הנזאקים, אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר אותם בריתי. כי בברית בין הבתרים אמרתי לו: "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי".

לכן אמר לבני-ישראל אני י-הוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים:

וכן אימר לבני ישראל אנא יי ואפיק יתכון מגו דחוק פולחן מצראי ואשיזיב יתכון מפולחנהו ואפרוק יתכון בדרע מרמם ובדיניו רברבין:

לכן – על פי אותה השבועה. אמר לבני ישראל אני ה' – הנאמן גדול". סבלת – טורח משא מצרים.

ולקחתי אתכם לי לעם והניתי לכם לא-להים וידעתם כי אני י-הוה א-להיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים:

ואקריב יתכון קדמי לעם ואהוי לכו לאלה ותדעון ארי אנא יי אלהכון דאפיק יתכון מגו דחוק פולחן מצראי:

והבאתי אתכם אליה-ארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני י-הוה:

ואעיל יתכון לארעא דקימית במימרי למתן יתה לאברהם ליצחק וליעקב ואמין יתה לכו ירותא אנא יי:

נשאתי את ידי – הרימותי להשבע בכסאי.

וידבר משה כן אל-בני ישראל ולא שמעו אל-משה מקצור רות ומעבדה קשה:

ומליל משה כן עם בני ישראל ולא קבילו מן משה מעניק רות ומפולחנא דהנה קשי עליהו:

ולא שמעו אל משה – לא קבלו פנחומין. מקצור רות – כל מי שהוא מצר, רוחו ונשימתו קצרה, ואינו יכול להאריך בנשימתו. קרוב לענין זה שמעתי פרשה זו מרבי ברוך ברבי אליעזר, וסביא לי ראיה ממקרא זה: "בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה'". למדנו כשהקדוש ברוך הוא מאמן את דבריו, אפילו לפרענות, מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה לטובה. ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה, שאמר משה: "למה הרעתה". אמר לו הקדוש ברוך הוא: חבל על דאבדין ולא משתכחין – יש לי להתאונן על מיתת האבות! הרבה פעמים נגליתי אליהם ב"אל ש-די", ולא אמרו לי מה שמד. ואמה אמרת: "מה שמו מה אומר אליהם". וגם הקמתי... – וכשבקש אברהם לקבור את שרה, לא מצא קבר עד ששנה בדמים מרבים. וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר. וכן ביעקב: "ויקח את חלקת השדה" לנטות אהלו. ולא הרקרו אחר מדותי. ואמה אמרת "למה הרעתה". ואין המדרש מתנשב אחר המקרא, מפני כמה דברים. אחת: שלא נאמר "ושמי

ה' לא שָׁאָלוּ לִי". וְאִם תֹּאמַר לֹא הוֹדִיעֵם שְׂכָרְךָ שְׁמוֹ, הֲרִי תַחֲלֶה כְּשֶׁנִּגְלָה לְאַבְרָהָם בֵּין הַבְּתָרִים נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרִכְשֵׁי-כַּשְׂדִּים". וְעוֹד: הֵיכָף הִסְמִיכָה נִמְשַׁכֶּת בְּדִבְרֵיכֶם, שֶׁהוּא סוֹמֵךְ לְכָאן וְגַם אֲנִי שִׁמְעָתִי... לָכֵן אֲמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל? לָכֵף אֲנִי אוֹמֵר וְתִישָׁב הַמִּקְרָא עַל פְּשׁוּטוֹ, דָּבָר דְּבוּר עַל אִפְנֵי, וְהַדְרָשָׁה תִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֲלֹא כֹה דִּבְרִי כְּאֵשׁ נָאֵם ה' וְכִפְטִישׁ יִפְצֹץ סִלַּע" – מִתְחַלֵּק לְכַמָּה נִצּוּצוֹת.

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	וַיִּדְבֹּר י-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
עוֹל מִלִּיל עִם פִּרְעֹה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ:	בֹּא דִבֹּר אֶל־פִּרְעֹה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ:
וּמִלִּיל מֹשֶׁה קֹדֶם יִי לְמִימַר הָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא קִבִּילוּ מִנִּי וְאִיכְדִין יִקְבִּיל מִנִּי פִּרְעֹה וְאַנָּה יִקִּיר מִמֶּלֶל:	וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה לְפָנָיו י-הוָה לֵאמֹר הֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־שִׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעוּ פִּרְעֹה וְאַנִּי עָרַל שְׂפָתַיִם:
וְאִיךָ יִשְׁמְעוּ פִּרְעֹה – זֶה אֶחָד מֵעֲשָׂרָה קֵל וְחֹמֶר שְׁבַתוֹרָה. עָרַל שְׂפָתַיִם – אָטוּם שְׂפָתַיִם. וְכֵן כָּל לִשׁוֹן עָרַלָה אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהוּא אָטוּם: "עָרַלָה אֲנִי", אָטוּמָה מִשְׁמוֹעַ. "עָרַלִי לֵב", אָטוּמִים מִהִבִּין. "שָׁמָּה גַם אִתָּה וְהָעֵרַל", וְהָאָטוּם מִשְׁכָּרוֹת כּוֹס הַקְּלָלָה. "עָרַלֶת בֶּשֶׂר", שֶׁהִגִּיד אָטוּם וּמִכֶּסֶה בָּהּ. "וְעָרַלְתָם עֵרְלָתוֹ", עָשׂוּ לוֹ אוֹטוּם וְכִסּוּי אֲסוּר שֶׁיִּבְדִּיל בִּפְנֵי אֲכִילָתוֹ. "שִׁלֵּשׁ שָׁנִים יִהְיוּ לָכֶם עֲרָלִים", אָטוּם וּמִכֶּסֶה וּמִבְדָּל מִלְּאֲכָלוֹ.	וַיִּדְבֹּר י-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וַיִּצְוֵם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל־פִּרְעֹה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָא דְּמִצְרַיִם:
וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה וְלֹא־הָרִן וּפְקִידָנוֹן לֹות בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹות פִּרְעֹה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְאַפְקָא יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:	וַיִּדְבֹּר י-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן – לִפִּי שֶׁאֲמַר מֹשֶׁה "וְאַנִּי עָרַל שְׂפָתַיִם" צָרָף לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אַהֲרֹן, לְהִיּוֹת לוֹ לִפָּה וּלְמַלִּיץ. וַיִּצְוֵם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – צִוּם עָלֵיהֶם לְהִנְהִיגֵם בְּנִחָא וְלִסְבּוֹל אוֹתָם. וְאֶל פִּרְעֹה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם – צִוּם עָלָיו לְחַלּוֹק לוֹ כְּבוֹד בְּדִבְרֵיהֶם, זֶהוּ מִדְרָשׁוֹ. וּפְשׁוּטוֹ: צִוּם עַל דְּבַר יִשְׂרָאֵל וְעַל שְׁלִיחוֹתוֹ אֶל פִּרְעֹה. וְדִבְרֵי הַצּוּוִי מֵהוּ, מִפְּרָשׁ בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה לְאַחַר סֵדֶר הַיְחָס. אֲלֹא מִתּוֹךְ שֶׁהִזְכִּיר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, הַפְּסִיק הָעֲנָן בְּאַלְהָ רֵאשִׁי בֵּית אֲבוֹתָם, לְלַמֶּדְנוּ הֵיכָף נוֹלְדוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָמִי נִתְיַחֲסוּ.
שְׁנִי פִּרְשַׁת רֵאשִׁי הָאֲבוֹת	אֲלֹהָ רֵאשִׁי בֵּית־אֲבוֹתָם בְּנֵי רֵאשִׁי בְּכֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלוּא חֲצֹרֶן וְכֹרְמִי אֲלֹהָ מִשְׁפַּחַת רֵאשִׁי:
אֲלִין רֵשִׁי בֵּית אֲבוֹתָהוֹן בְּנֵי רֵאשִׁי בְּכֹרָא דִּישְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלוּא חֲצֹרֶן וְכֹרְמִי אֲלִין זִרְעִית רֵאשִׁי:	אֲלֹהָ רֵאשִׁי בֵּית אֲבוֹתָם – מִתּוֹךְ שֶׁהִזְקַק לַיְחָס שֶׁבְּטוֹ שֶׁל לֹוי עַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, בְּשִׁבְלִי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, הִתְחִיל לַיְחָסִם דְּרָף תּוֹלְדוֹתָם מֵרֵאשִׁי.
וּבְנֵי שְׁמַעוֹן יְמוּאֵל וְיִמִּין וְאַהֲדִ וְיִכִּין וְצֹחַר וְשֹׁאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֲלֹהָ מִשְׁפַּחַת שְׁמַעוֹן:	וּבְנֵי שְׁמַעוֹן יְמוּאֵל וְיִמִּין וְאַהֲדִ וְיִכִּין וְצֹחַר וְשֹׁאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית אֲלֹהָ מִשְׁפַּחַת שְׁמַעוֹן:
וְאֲלִין שְׁמֹת בְּנֵי לֹוי לְתוֹלְדָתָהוֹן גִּרְשׁוֹן וְקָהַת וּמֶרָרִי וּשְׁנִי חֲזִי לֹוי מֵאָה וְתַלְתִּין וּשְׁבַע שְׁנִין:	וְאֲלֹהָ שְׁמֹת בְּנֵי־לֹוי לְתוֹלְדָתָם גִּרְשׁוֹן וְקָהַת וּמֶרָרִי וּשְׁנִי חֲזִי לֹוי שְׁבַע וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה:
וּשְׁנִי חֲזִי לֹוי... – לָמָּה נִמְנוּ שְׁנוֹתָיו שֶׁל לֹוי? לְהוֹדִיעַ כְּמָה יָמֵי הַשְּׁעָבוּד: שְׁכָל זְמַן שֶׁאֶחָד מִן הַשְּׁבָטִים קָיָם, לֹא הָיָה שְׁעָבוּד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אֲחָיו", וְאַחֲרַיָּךְ כָּף "וַיָּקָם מִלְכָּא חֲדָשׁ"; וְלֹוי הָעָרִיךְ יָמִים עַל כָּלָם.	
בְּנֵי גִרְשׁוֹן לְבָנִי וְשִׁמְעִי לְזִרְעִיתָהוֹן:	בְּנֵי גִרְשׁוֹן לְבָנִי וְשִׁמְעִי לְמִשְׁפַּחַתָּם:
וּבְנֵי קָהַת עֶמְרָם וְיִצְחָר וְחִבְרוֹן וְעִזִּיאֵל וּשְׁנִי חֲזִי מֵאָה וְתַלְתִּין וּשְׁנִין:	וּבְנֵי קָהַת עֶמְרָם וְיִצְחָר וְחִבְרוֹן וְעִזִּיאֵל וּשְׁנִי חֲזִי קָהַת שְׁלֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה:
וּשְׁנִי חֲזִי קָהַת וּשְׁנִי חֲזִי עֶמְרָם... – מִחֲשׁבוֹן זֶה אֲנִי לְמַדִּים עַל מוֹשֵׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב, שֶׁלֹּא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְבִדָּה הָיָה, אֲלֹא מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק. שֶׁהָרִי קָהַת מִיּוֹרְדֵי מִצְרַיִם הָיָה: חֲשׁוֹב כָּל שְׁנוֹתָיו, וּשְׁנוֹת עֶמְרָם, וּשְׁמוֹנִים שֶׁל מֹשֶׁה – לֹא תִמְצָאֵם אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וְהִרְבָּה שָׁנִים נִבְלָעִים לְבָנִים בְּשְׁנֵי הָאֲבוֹת.	
וּבְנֵי מֶרָרִי מַחֲלִי וּמוֹשִׁי אֲלֹהָ מִשְׁפַּחַת הַלֹּוי לְתוֹלְדָתָם:	וּבְנֵי מֶרָרִי מַחֲלִי וּמוֹשִׁי אֲלֹהָ מִשְׁפַּחַת הַלֹּוי לְתוֹלְדָתָם:

וַיִּקַּח עִמָּרָם אֶת־יוֹכֶבֶד דָּדָתוֹ לֹו לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לֹו אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־מִשָּׁה וּשְׁנֵי חֲמֵי עִמָּרָם שָׁבַע וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה:	וַנְּסִיב עִמָּרָם יֵת יוֹכֶבֶד אַחַת אֲבוּהִי לִיָּה לְאִתּוֹ וּוּלִידַת לִיָּה יֵת אֶהְרֹן וְיֵת מִשָּׁה וּשְׁנֵי חֲמֵי עִמָּרָם מֵאָה וַתֵּלֶתִין וּשְׁבַע שָׁנִין:
יוֹכֶבֶד דָּדָתוֹ – "אַחַת אֲבוּהִי", בַּת לֹוִי אַחֹות קָהֵת.	
וּבְנֵי יִצְהָר קָרַח וְנֹפֶג וְזֹכְרֵי:	וּבְנֵי יִצְהָר קָרַח וְנֹפֶג וְזֹכְרֵי:
וּבְנֵי עֲזִיאַל מִיִּשְׂאֵל וְאַלְצָפֹן וְסֹתְרֵי:	וּבְנֵי עֲזִיאַל מִיִּשְׂאֵל וְאַלְצָפֹן וְסֹתְרֵי:
וַיִּקַּח אֶהְרֹן אֶת־אֱלִישֶׁבַע בַּת־עַמִּינָדָב אַחֹות נַחֲשֹׁן לֹו לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לֹו אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אַלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר:	וַנְּסִיב אֶהְרֹן יֵת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב אַחַתִּיה דְּנַחֲשֹׁן לִיָּה לְאִתּוֹ וּוּלִידַת לִיָּה יֵת נָדָב וְיֵת אֲבִיהוּא יֵת אֱלִעֶזֶר וְיֵת אִיתָמָר:
אַחֹות נַחֲשֹׁן – מִכָּאן לְמָדוּ: הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה צָרִיךְ לְבָדוֹק בְּאַחִיהָ.	
וּבְנֵי קָרַח אֶסִּיר וְאַלְקָנָה וְאַבִּיאֶסֶף אֵלֶּה מְשֻׁפָּחֹת הַקָּרָחִי:	וּבְנֵי קָרַח אֶסִּיר וְאַלְקָנָה וְאַבִּיאֶסֶף אֵלֶּה מְשֻׁפָּחֹת קָרַח:
וְאַלְעָזָר בֶּן־אֶהְרֹן לָקַח־לֹו מִבְּנוֹת פּוּטִיָּאֵל לֹו לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לֹו אֶת־פִּינְחָס אֵלֶּה רֵאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחָתָם:	וְאַלְעֶזֶר בֶּן אֶהְרֹן נָסִיב לִיָּה מִבְּנוֹת פּוּטִיָּאֵל לִיָּה לְאִתּוֹ וּוּלִידַת לִיָּה יֵת פִּינְחָס אֵלֶּיִן רֵישֵׁי אֲבֹהֵת לִיִּוְאִי לְזִרְעֵיתָהוֹן:
מִבְּנוֹת פּוּטִיָּאֵל – מִזְרַע יִתְרוֹ שְׁפֹטִם עֲגָלִים לַעֲבֹדָה זָרָה, וּמִזְרַע יוֹסֵף שְׁפֹטִפֹּט בְּיִצְרוֹ.	
הוּא אֶהְרֹן וּמִשָּׁה אִשְׁרָא אָמַר יְיָ־הֵנָּה לָהֶם הוֹצִיָּאוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־צִבְאָתָם:	הוּא אֶהְרֹן וּמִשָּׁה דְאָמַר יְיָ לְהוֹן אֶפִּיקוּ יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם עַל חִילִּיהוֹן:
הוּא אֶהְרֹן וּמִשָּׁה – אֵלֹו שְׁהִזְכְּרוּ לְמַעַלָּה, שְׁיִלְדָּה יוֹכֶבֶד לַעִמָּרָם. הוּא אֶהְרֹן וּמִשָּׁה – יֵשׁ מִקּוֹמוֹת שְׁמֻקְדִּים אֶהְרֹן לְמִשָּׁה, וְיֵשׁ מִקּוֹמוֹת שְׁמֻקְדִּים מִשָּׁה לְאֶהְרֹן, לֹוֹמַר לָהּ שְׁשֻׁקִּלּוֹן כְּאַחֵד. עַל צִבְאָתָם – בַּצ־בְּאוֹתָם, כָּל צִבְאָם לְשִׁבְטֵיהֶם. יֵשׁ "עַל" שְׁאִינוֹ אֵלֶּה בְּמִקּוֹם אוֹת אַחַת: "וְעַל סָרְבָּף תַּחֲנִיָּה" כְּמוֹ "בְּסָרְבָּף", "עֲמַדְתָּם עַל סָרְבָּכָם" כְּמוֹ "בְּסָרְבָּכָם".	
הֵם הַמִּזְבְּרִיִּם אֶל־פְּרֻעָה מִלֶּךְ־מִצְרַיִם לְהוֹצִיָּא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מִשָּׁה וְאֶהְרֹן:	אַנּוֹן דְּמִמְלָלִין עִם פְּרֻעָה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְאַפְקָא יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מִשָּׁה וְאֶהְרֹן:
הֵם הַמִּזְבְּרִיִּם... – הֵם שְׁנַצְטוּ, הֵם שְׁקִימוּ. הוּא מִשָּׁה וְאֶהְרֹן – הֵם בְּשַׁלְיחוֹתָם וּבְצִדְקָתָם מִתְחַלָּה וְעַד סוּף.	
וַיְהִי בְּיוֹם דְּבָר יְיָ־הֵנָּה אֶל־מִשָּׁה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:	וַיְהִי בְּיוֹמָא דְּמַלִּיל יְיָ עִם מִשָּׁה בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:
וַיְהִי בְּיוֹם דְּבָר... – מִחֻבֵּר לְמִקְרָא שְׁלֹאחֲרִיו.	
שְׁלִישִׁי	
וַיְדַבֵּר יְיָ־הֵנָּה אֶל־מִשָּׁה לֵאמֹר אֲנִי יְיָ־הֵנָּה דְּבָר אֵל־פְּרֻעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם אֶת כָּל־אִשְׁרָא אֲנִי דְּבָר אֵלֶיךָ:	וּמַלְלִיל יְיָ עִם מִשָּׁה לְמִימַר אֲנָא יְיָ מַלְלִיל עִם פְּרֻעָה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם יֵת כָּל דְּאֲנָא מִמַּלְלִיל עַמָּךְ:
וַיְדַבֵּר ה' – הוּא הַדְּבוּר עֲצָמוֹ הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה: "בֹּא דְבָר אֵל פְּרֻעָה מִלְכָּ מִצְרַיִם". אֵלֶּה מִתּוֹף שְׁהִפְסִיק הָעֲנָן כְּדִי לִיחֲסֹם, חֲזַר עָלָיו לְהִתְחִיל בּוֹ. אֲנִי ה' – כְּדֹאִי אֲנִי לְשִׁלְחָה וּלְקִיָּם דְּבָרִי שְׁלִיחוֹתִי.	
וַיֹּאמֶר מִשָּׁה לְפָנַי יְיָ־הֵנָּה הֵן אֲנִי עָרַל שְׁפֹתַיִם וְאֵיךְ יִשְׁמַע אֵלַי פְּרֻעָה:	וַאֲמַר מִשָּׁה קָדָם יְיָ הֵא אֲנָא יְקִיר מִמְלָל וְאִיכְדִין יְקַבִּיל מִנִּי פְּרֻעָה:
וַיֹּאמֶר מִשָּׁה לְפָנַי ה' – הִיא אֲמִירָה שְׁאִמַּר לְמַעַלָּה: "הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁמַעוּ אֵלַי". וְשָׁנָה הַפְּתוּב פֹּאן פִּינוֹן שְׁהִפְסִיק הָעֲנָן. וְכֵן הִיא הַשְׁטִיטָה, כְּאֵדָם הָאוֹמַר "נַחֲזוֹר עַל הָרָאשׁוֹנוֹת".	
וַיֹּאמֶר יְיָ־הֵנָּה אֶל־מִשָּׁה רֹאֵה נִתְתִּיךְ אֶל־לִהִים לְפְרֻעָה וְאֶהְרֹן אַחִיךָ יִהְיֶה גְבִיאָךְ:	וַאֲמַר יְיָ לְמִשָּׁה חֲזִי דְּמִנִּיתְךָ רַב לְפְרֻעָה וְאֶהְרֹן אַחִיךָ יְהִי מִתּוֹרָגְמָךְ:

וַתִּתֵּן אֶל־לֵהִים לַפְּרֹעָה – שׁוֹפֵט וְרוֹדֶה, לַרְדּוֹתוֹ בְּמִכּוֹת וַיְסוּרֵיוֹ. יְהִיָּה גְבִיָּאָה – כְּתַרְגוּמוֹ, "מְתַרְגְּמָנָה". וְכֵן כָּל לְשׁוֹן גְּבוּאָה, אָדָם הַמְּכַרֵּי וּמַשְׁמִיעַ לַעַם דְּבָרֵי תוֹכְחוֹת, וְהוּא מְגַזֵּר "נִיב שְׁפָתִים", "יָנוּב חֻכְמָה", "וַיִּכַּל מִהֲתַנְבוֹת" דְּשִׁמוּאֵל [1].

אַתָּה תִּדְבֹּר אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְךָ וְאַהֲרֹן אֶחֱיָהּ יִדְבֹּר אֶל־פְּרֹעָה וְשַׁלַּח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ:

אַתָּה תִּדְבֹּר – פֶּעַם אַחַת כָּל שְׁלִיחוֹת וְשְׁלִיחוֹת, כָּפִי שֶׁשֶּׁמַּעֲתָ מִפִּי; וְאַהֲרֹן אֶחֱיָהּ יִמְלִיצֵנּוּ וַיִּטְעִימֵנּוּ בְּאֲזְנֵי פְרֹעָה.

וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת־לֵב פְּרֹעָה וְהִרְבִּיתִי אֶת־אַתָּתִי וְאַת־מוֹפְתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

וְאֲנִי אֶקְשֶׁה – מֵאֲחֵר שֶׁהִרְשִׁיעַ וְהִתְרִיס כְּנַגְדִי, וְגִלּוֹי לִפְנֵי שְׂאִין נֹחַת רוּחַ בְּאֲמוֹת לַתַּת לֵב שְׁלָם לְשׁוֹב, טוֹב לִי שִׁיתְקַשֶּׁה לְבוֹ, לְמַעַן הִרְבוֹת בּוֹ אוֹתוֹתִי וּמִפִּירֹו אֶת גְּבוּרוֹתַי. וְכֵן מִדְּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מְבִיא פְּרָעָנוֹת עַל הָאֲמוֹת – כְּדֵי שִׁישְׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּירָאוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמָו פְּנוּתָם וְגוֹמֵר, אֲמַרְתִּי אֵף תִּירָאֵי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר". וְאֵף עַל פִּי כֵן, בְּחֻמֶּשׁ מִכּוֹת הִרְאֻשׁוֹנוֹת לֹא נֶאֱמַר "וַיִּסְחַק ה'" אֶת לֵב פְּרֹעָה", אֲלֹא "וַיִּסְחַק לֵב פְּרֹעָה".

וְלֹא־יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרֹעָה וְנִתְּתִי אֶת־יָדִי בְּמִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־צִבְאָתִי אֶת־עַמִּי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁפְטִים גְּדֻלִּים:

אֶת יָדִי – יָד מִמֶּשׁ, לְהַכּוֹת בָּהֶם.

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְיָ־הֵנָּה בִּנְטַתִּי אֶת־יָדִי עַל־ מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ־הֵנָּה אֹתָם כֹּן עָשׂוּ:

וּמֹשֶׁה בֶּן־שִׁמְשׁוֹן שִׁנָּה וְאַהֲרֹן בֶּן־שִׁלֵּשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה בְּדַבָּרָם אֶל־פְּרֹעָה:

רביעי

וַיֹּאמֶר יְיָ־הֵנָּה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

כִּי יִדְבֹּר אֲלֵכֶם פְּרֹעָה לֵאמֹר תִּנּוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאַמְרַתְּ אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־מַטֶּיךָ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי־פְרֹעָה יְהִי לַתַּנִּיּוֹן:

מוֹפֵת – אוֹת, לְהוֹדִיעַ שֶׁיֵּשׁ צָרוֹךְ בְּמִי שֶׁשׁוֹלֵם אֶתְכֶם.

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּרֹעָה וַיַּעַשׂוּ כֹן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ־הֵנָּה וַיִּשְׁלַךְ אַהֲרֹן אֶת־מַטֵּהוּ לִפְנֵי פְרֹעָה וּלְפָנֵי עַבְדָּיו וַיְהִי לַתַּנִּיּוֹן:

לַתַּנִּיּוֹן – נִחַשׁ.

וַיִּקְרָא גַם־פְּרֹעָה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעַשׂוּ גַם־הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטִיהֶם כֹּן:

בְּלַהֲטִיהֶם – "בְּלַחְשִׁיהוֹן", וְאִין לוֹ דַּמִּיּוֹן בְּמִקְרָא. וְנִשׁ לַדְמוּת לוֹ "לַהֵט הַסֶּרֶב הַמְתַּהַפֶּכֶת", דּוּמָה שֶׁהִיא מְתַהַפֶּכֶת עַל יָדִי לַחֹשׁ.

וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מַטֵּהוּ וַיְהִיו לַתַּנִּינִם וַיִּבְלַע מַטֵּה־ אַהֲרֹן אֶת־מַטֵּתָם:

וַיִּבְלַע מַטֵּה אַהֲרֹן – מֵאֲחֵר שֶׁחֲזָר וַנַּעֲשֶׂה מַטֵּה, בְּלַע אֶת כָּלֶן.

וַיַּחֲזֹק לֵב פֶּרַעַה וְלֹא שָׁמַע אֶל־הֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ-הוָה:	וְאַתְּקַף לְבָא דְפֶרַעַה וְלֹא קִבִּיל מִנְהוֹן כְּמָא דְמַלִּיל יְיָ:
וַיֹּאמֶר יְיָ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה כְּבֹד לֵב פֶּרַעַה מֵאֵן לִשְׁלַח הָעָם:	וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אַתְּיִקֵּר לְבָא דְפֶרַעַה סְרִיב לִשְׁלַח עֲמָא:
כְּבֹד – תְּרַגְמוּ "נִקִּיר" וְלֹא "אַתְיִקֵּר", מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ "כִּי כְבֹד מִמֶּךָ הַדְּבָר".	
לֵךְ אֶל-פֶּרַעַה בְּבֹקֶר הַנֶּה יֵצֵא הַמִּימָה וְנִצְבָּתָה לִקְרֹאתוֹ עַל-שֹׁפֶת הַיָּאֵר וְהַמַּטָּה אֲשֶׁר-נִהְפָּךְ לְנַחֲשׁ תִּקַּח בְּיָדָהּ:	אֵינִיל לֹת פֶּרַעַה בְּצַפְרָא הָא נָפִיק לְמִיָּא וְתַתְּעַמַּד לְקַדְמוּתִיהָ עַל פִּיָּה נִהְרָא וְחוּטְרָא דְאַתְהִפִּיךְ לַחוּיָא תִסַּב בְּיָדָהּ:
הַנֶּה יֹצֵא הַמִּימָה – לְנִקְבִיו; שְׁהִיָּה עוֹשֶׂה עֲצָמוֹ אֶ-לוֹם וְאוֹמֵר שְׁאִינוּ צְרִיךְ לְנִקְבִיו, וּמִשְׁכִּים וְיוֹצֵא לְנִילוּס וְעוֹשֶׂה שֵׁם צְרָכִיו.	
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יְיָ-הוָה אֶ-לֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח אֶת-עַמִּי וְיַעֲבֹדֵנִי בְּמִדְבָּר וְהִנֵּה לֹא-שָׁמַעְתָּ עַד-כָּה:	וְתִימַר לִיהָ יְיָ אֱלֹהֵא דִּיהוּדָאִי שְׁלַחְנִי לְוֹתָךְ לְמִימַר שְׁלַח יָת עַמִּי וְיִפְלַחוּן קַדְמִי בְּמִדְבָּרָא וְהָא לֹא קִבִּילְתָּא עַד כְּעוֹן:
עַד כָּה – עַד הִנֵּה. וּמִדְרָשׁוֹ, עַד שֶׁתִּשְׁמַע מִמֶּנִּי מַכַּת בְּכוֹרוֹת שְׁאִפְתַּח בָּהּ בְּ"כָה": "כָּה אָמַר ה' פְּחַצַּת הַלֵּילָה".	
כָּה אָמַר יְיָ-הוָה בְּזֹאת תִּדְעַה כִּי אֲנִי יְיָ-הוָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִכָּה בַּמַּטָּה אֲשֶׁר-בְּיָדִי עַל-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפָּכוּ לָדָם:	כְּדִנּוֹן אָמַר יְיָ בְּדָא תִדְעַה אָרִי אָנָּא יְיָ הָא אָנָּא מַחִי בְחוּטְרָא דְבִיָּדִי עַל מִיָּא דְבִנְהָרָא וְיַתְהַפְּכוּן לְדָמָא:
וְנִהְפָּכוּ לָדָם – לִפִּי שְׁאִין גִּשְׁמִים יוֹרְדִים בְּמִצְרַיִם, וְנִילוּס עוֹלָה וּמִשְׁקָה אֶת הָאָרֶץ, וּמִצְרַיִם עוֹבְדִים לְנִילוּס, לְפִיכָךְ הִלְקָה אֶת יִרְאָתָם וְאַחֵר כֹּךְ הִלְקָה אוֹתָם.	
וְהִדְגָּה אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר תַּמּוּת וּבִאֲשׁ הַיָּאֵר וְנִלְאוּ מִצְרַיִם לִשְׁתוֹת מַיִם מִן-הַיָּאֵר:	וְנוּיִי דְבִנְהָרָא יְמוּתוֹן וְיִסְרִי נִהְרָא וְיִלְאוּן מִצְרָאִי לְמִשְׁתֵּי מִיָּא מִן נִהְרָא:
וְנִלְאוּ מִצְרַיִם – לְבַקֵּשׁ רְפוּאָה לְמִי הַיָּאֹר, שְׁהִיָּה רְאוּיִין לִשְׁתוֹת.	
וַיֹּאמֶר יְיָ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה אָמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטֶּה וְנָטָה-יָדְךָ עַל-מִימֵי מִצְרַיִם עַל-נִהְרָתָם עַל-יְאֲרֵיהֶם וְעַל-אֲגַמֵּיהֶם וְעַל כָּל-מִקְנֵה מִימֵיהֶם וְיִהְיוּ-הֶם וְהָיָה דָם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים:	וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן סַב חוּטְרָךְ וְאָרִים יָדְךָ עַל מִיָּא דְּמִצְרָאִי עַל נִהְרֵיהוֹן עַל אֲרַמִּיהוֹן וְעַל אֲגַמִּיהוֹן וְעַל כָּל בֵּית כְּנִישֵׁת מִימֵיהוֹן וְיִהוֹן דְּמָא וְיִהִי דְמָא בְּכָל אֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם וּבְמִנִּי אֶעָא וּבְמִנִּי אֲבָנָא:
אָמַר אֶל אַהֲרֹן – לִפִּי שֶׁהֵגֵן הַיָּאֹר עַל מֹשֶׁה כְּשֶׁנִּשְׁלַח לְתוֹכוֹ, לְפִיכָךְ לֹא לָקָה עַל יָדוֹ לֹא בָדָם וְלֹא בְּצַפְרֵדַעִים, וְלָקָה עַל יָדֵי אַהֲרֹן. נִהְרָתָם – הֵם הַנְּהָרוֹת הַמּוֹשְׁכִים, כְּעֵין נְהָרוֹת שְׁלֵנוּ. יְאֲרֵיהֶם – הֵם בְּרוֹכוֹת נְגָרִים הַעֲשׂוּיוֹת בְּיַד אָדָם מִשְׁפַּת הַנְּהָר לִשְׁדוּת, וְנִילוּס מִימֵיו מִתְּבָרְכִים, וְעוֹלָה דְרָךְ הַיָּאֹרִים וּמִשְׁקָה הַשְּׂדוּת. אֲגַמֵּיהֶם – קְבוּצַת מַיִם שְׁאִינוֹן נוֹבְעִין וְאִינוֹן מוֹשְׁכִין, אֵלֶּא עוֹמְדִין בְּמָקוֹם אֶחָד, וְקוֹרִין לוֹ אֲשַׁטְנ"ק. בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם – אֵף בְּמִרְחָצוֹת וּבְאַמְבַּטָּאוֹת שְׁבֻבָּתִים. וּבַעֲצִים וּבְאֲבָנִים – מִיִּם שְׁבֻבְלִי עֵץ וּבְבֻלִי אֲבָן.	
וַיַּעֲשׂוּ-כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ-הוָה וַיָּרֶם בַּמַּטָּה וַיַּךְ אֶת-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לְעֵינֵי פֶרַעַה וּלְעֵינֵי עַבְדָּיו וַיַּהֲפֹכוּ כָל-הַמַּיִם אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר לָדָם:	וַעֲבַדּוּ כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּמָא דְּפָקִיד יְיָ וְאָרִים בְּחוּטְרָא וּמִתָּא יָת מִיָּא דְּבִנְהָרָא לְעֵינֵי פֶרַעַה וּלְעֵינֵי עַבְדֵּיהִי וְאַתְהִפִּיכוּ כָל מִיָּא דְּבִנְהָרָא לְדָמָא:
וְהִדְגָּה אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר מֵתָה וַיִּבְאֵשׁ הַיָּאֵר וְלֹא-יִכְלּוּ מִצְרַיִם לִשְׁתוֹת מַיִם מִן-הַיָּאֵר וַיְהִי הַדָּם בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:	וְנוּיִי דְּבִנְהָרָא מִיתוּ וְסִרִּי נִהְרָא וְלֹא יִכִּילוּ מִצְרָאִי לְמִשְׁתֵּי מִיָּא מִן נִהְרָא וְהָיָה דְּמָא בְּכָל אֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם:
וַיַּעֲשׂוּ-כֵן תְּרַטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיַּחֲזִק לִבִּי-פֶרַעַה וְלֹא-שָׁמַע אֶל־הֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ-הוָה:	וַעֲבַדּוּ כֵן תְּרַשְׁיִי מִצְרַיִם בְּלִחְשִׁיהוֹן וְאַתְּקַף לְבָא דְפֶרַעַה וְלֹא קִבִּיל מִנְהוֹן כְּמָא דְּמַלִּיל יְיָ:

בְּלִטְיָהֶם – לחש שאומרין אותו בלט ובחשאי. ורבותינו אמרו: "בְּלִטְיָהֶם", מעשה ש-דים; "בְּלִטְיָהֶם", מעשה קשפים. ויחזק לב פרעה – לומר: על ידי מכשפות אתם עושים כן; תכן אתם מכניסין לעפרים!?, עיר שקלה תכן; אף אתם מביאין מכשפות למצרים, שקלה קשפים?

וַיִּכְּן פַּרְעֹה וַיָּבֵא אֶל-בֵּיתוֹ וְלֹא-שָׁת לְבֹ גַם-לְזֹאת:
וְאֶת־פָּנָיו פָּרַעַה וַעֲלָל לְבִיתָהּ וְלֹא שׁוּי לְבִיהָ אֵף לְדָא:
גם לזאת – למופת המטה שנהפך למגין, ולא לזה של דם.

וַיִּחַפְּרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיכַת הַיָּאֵר מֵיָם לַשָּׁתוֹת פִּי לֹא יָכִילוּ לַשָּׁתָת מִמִּימֵי הַיָּאֵר:
וַיַּחֲפְרוּ כָל מִצְרָאִי סִתְרָנוֹת נִהְרָא מִיָּא לְמִשְׁתִּי אָרִי לֹא יָכִילוּ לְמִשְׁתִּי מִמִּיָּא דְבִנְהָרָא:

וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת-יְיָ הַחַיָּה אֶת-הַיָּאֵר:
וַשְׁלִימוּ שִׁבְעָא יוֹמִין בְּתַר דְּמָחָא יְיָ יַת נִהְרָא:
וימלא – מגין שבעת ימים שלא שב היאור לקדמותו; שהיתה המכה משמשת רביע חדש, ושלשה חלקים היה מעיד ומתרה בהם.

וַיֹּאמֶר יְיָ-הוֹה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פַּרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְיָ-הוֹה שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדָנִי:
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לֹת פַּרְעֹה וְתִימַר לִיה כִּדְּנֹן אָמַר יְיָ שְׁלַח יַת עַמִּי וַיִּפְלְחוּן קִדְמִי:

וְאִם-מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח הַחַיָּה אֶנְכִּי נִגָּף אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ בַּצִּפְרֹדָעִים:
וְאִם מִמָּאֵן אַתָּה – וְאִם סָרְבֹן אַתָּה. מָאֵן – כְּמוֹ מִמָּאֵן, מְסָרֵב, אֵלָא כְּנוּי הָאֲדָם עַל שֵׁם הַמִּפְעֵל; כְּמוֹ "שָׁלוּ", "שָׁקֵט" "סָר וְנָעַף". נִגָּף אֶת כָּל גְּבוּלְךָ – מִכָּה. וְכֹן כָּל לְשׁוֹן מִגָּפָה אֵינוֹ לְשׁוֹן מִיתָה אֵלָא לְשׁוֹן מִכָּה. וְכֹן "וַנִּגְפּוּ אִשָּׁה הָרָה" – אֵינוֹ מִיתָה; וְכֹן "וּבְסָרְם יִתְנַגְּפוּ רַגְלֵיכֶם", "פָּן תִּגָּף בְּאֶבֶן רַגְלָהּ", "וּלְאֶבֶן נִגָּף".

וַיִּשְׁרֹץ הַיָּאֵר צִפְרֹדָעִים וַעֲלוּ וַיִּבְּאוּ בְּבֵיתוֹ וּבְחֹדֶר מִשְׁכְּבֹהּ וְעַל-מִטָּתוֹ וּבְבֵית עַבְדֶּיהָ וּבְעַמְּהָ וּבִתְנוּרֶיהָ וּבַמִּשְׁאָרוֹתֶיהָ:
וַיִּרְבִּי נִהְרָא עוֹרֶדְעֵנִיָּא וַיִּסְקוּן וַיִּיעָלוּן בְּבֵיתוֹ וּבְאֲדָרוֹן בֵּית מִשְׁכְּבֹהּ וְעַל עֲרֹסָתוֹ וּבְבֵית עַבְדֹּהּ וּבְעַמְּהָ וּבִתְנוּרֹהּ וּבְאֲצוֹתָהּ:

וַעֲלוּ – מִן הַיָּאֹר. בְּבֵיתוֹ – וְאִסְרָה כֹּה וּבְבֵית עַבְדֶּיהָ. הוּא הַתְּחִיל בַּעֲצָה תְּחִלָּה, "וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ", וּמִמֶּנּוּ הִתְחִילָה הַפְּרָעָנוּת.
וּבִקְהָ וּבְעַמְּהָ וּבְכָל-עַבְדֶּיהָ יַעֲלוּ הַצִּפְרֹדָעִים:
וּבִקְהָ וּבְעַמְּהָ – בְּתוֹךְ מַעֲיָהֶם נִכְנָסִין וּמִקְרָקִרִין.

וַיֹּאמֶר יְיָ-הוֹה אֶל-מֹשֶׁה אָמַר אֶל-אַהֲרֹן נִטָּה אֶת-יָדְךָ בְּמִטָּה עַל-הַנְּהָרֹת עַל-הַיָּאֲרִים וְעַל-הָאֲנָמִים וְהָעַל אֶת-הַצִּפְרֹדָעִים עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן אָרִים יַת יָדְךָ בְּחוּטְךָ עַל נִהְרֵיָא עַל אֲרִמֵּיָא וְעַל אֲגָמֵיָא וְאַסִּיק יַת עוֹרֶדְעֵנִיָּא עַל אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם:

וַיִּט אַהֲרֹן אֶת-יָדוֹ עַל מִימֵי מִצְרַיִם וַתַּעַל הַצִּפְרֹדָעַ וַתִּכַּס אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַיִּט אַהֲרֹן אֶת-יָדוֹ עַל מִימֵי מִצְרַיִם וַתַּעַל הַצִּפְרֹדָעַ וַתִּכַּס אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם:

וַתַּעַל הַצִּפְרֹדָעַ – צִפְרֹדָע אִסְתָּה הִתָּה, וְהָיוּ מִכִּין אוֹתָהּ וְהָיָה מִתָּהּ נְחִילִים נְחִילִים. זֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ. וּפְשׁוּטוֹ יֵשׁ לוֹמַר: שְׂרוּץ הַצִּפְרֹדָעִים קוֹרָא לְשׁוֹן יְחִידוֹת. וְכֹן "וַתְּהִי הַכֶּנֶם", הַרְחִישָׁה, פִּידוּלִייר "א בְּלַע"ז; וְאֵף "וַתַּעַל הַצִּפְרֹדָעַ", גְּרִינוֹיִלִיר "א בְּלַע"ז.

וַיַּעֲשׂוּ-כֹן הַחֲרָטָמִים בְּלִטְיָהֶם וַיַּעֲלוּ אֶת-הַצִּפְרֹדָעִים עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַיַּעֲשׂוּ-כֹן הַחֲרָטָמִים בְּלִטְיָהֶם וַיַּעֲלוּ אֶת-הַצִּפְרֹדָעִים עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:

וַיִּקְרָא פַּרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הַעֲתִירוּ אֵלַי-הוֹה וַיִּסַּר הַצִּפְרֹדָעִים מִמֶּנִּי וּמִעַמִּי וְאַשְׁלַחָה אֶת-הַעַם וַיִּזְבְּחוּ לִי-הַחַיָּה:
וַיִּקְרָא פַּרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הַעֲתִירוּ אֵלַי-הוֹה וַיִּסַּר הַצִּפְרֹדָעִים מִמֶּנִּי וּמִעַמִּי וְאַשְׁלַחָה אֶת-הַעַם וַיִּזְבְּחוּ לִי-הַחַיָּה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׂאֵל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עָלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרֶדְעֵנִיָּא מִנָּךְ וּמִבֵּיתְךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׂאֵל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עָלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרֶדְעֵנִיָּא מִנָּךְ וּמִבֵּיתְךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׂאֵל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עָלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרֶדְעֵנִיָּא מִנָּךְ וּמִבֵּיתְךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׂאֵל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עָלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרֶדְעֵנִיָּא מִנָּךְ וּמִבֵּיתְךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׂאֵל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עָלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרֶדְעֵנִיָּא מִנָּךְ וּמִבֵּיתְךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׂאֵל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זִמָּן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עָלֶיךָ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרֶדְעֵנִיָּא מִנָּךְ וּמִבֵּיתְךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:

הַתַּפְאָר עַל־ – כְּמוֹ "הַיִּתְפָּאָר הַגִּרְזָן עַל הַחֹצֵב בּוֹ", מִשְׁתַּבֵּחַ לֹמֵר: אֲנִי גָדוֹל מִמֶּךָ, וְנִטִּי"ר בָּלַעַז. וְכֵן "הַתַּפְאָר עַל־", הַשְׁתַּבַּח לְהַתְחַבֵּחַ וּלְשַׂאֵל דְּבַר גָּדוֹל וְלֹמֵר שֶׁלֹּא אוֹכַל לַעֲשׂוֹתוֹ. **לִמְתִּי אַעֲתִיר לָךְ** – אֵת אֲשֶׁר אַעֲתִיר לָךְ הַיּוֹם עַל הַכֶּרֶת הַצִּפְרָדְעִים, לִמְתִּי תִרְצֶה שְׂיִכְרָתוֹ? וְתִרְאֶה אִם אֲשִׁלִּים דְּבָרִי לְמוֹעֵד שְׁתִּקְבַּע לִי. אֵלּוּ נֶאֱמַר "מְתִי אַעֲתִיר", הִנֵּה מִשְׁמַע מְתִי אֶתְפַּלֵּל; עֲכָשׁוּ שְׁנֶאֱמַר "לִמְתִּי", מִשְׁמַע אֲנִי הַיּוֹם אֶתְפַּלֵּל עָלֶיךָ שְׂיִכְרָתוֹ הַצִּפְרָדְעִים לְזִמְן שְׁתִּקְבַּע לִי; אָמַר לְאַיִזָּה יוֹם תִּרְצֶה שְׂיִכְרָתוֹ. **אַעֲתִיר, הַעֲתִירוּ, וְהַעֲמַרְתִּי** – וְלֹא נֶאֱמַר 'אַעֲמַר', 'עֲתִירוּ', 'וְעֲמַרְתִּי'; מִפְּנֵי שֶׁכָּל לְשׁוֹן 'עֲמַר', הַרְבוֹת פָּלַל הוּא; וְכֹאֲשֶׁר יֹאמַר 'הַרְבוּ', 'אַרְבֶּה', 'וְהַרְבִּיתִי' – לְשׁוֹן הַפְּעִיל, כֹּךְ יֹאמַר 'אַעֲתִיר', 'הַעֲתִירוּ', 'וְהַעֲמַרְתִּי דְּבָרִים'. וְאֵב לְכֻלָּם: "וְהַעֲמַרְתֶּם עָלַי דְּבָרֵיכֶם", הַרְבִּיתֶם.

וַיֹּאמֶר לְמַחֵר וַיֹּאמֶר כְּדִבְרְךָ לְמַעַן תִּדַּע כִּי־אֵין כִּי־הִנֵּה אֶ־לְהִינִי:
וַאֲמַר לְמַחֵר וַאֲמַר כְּפִתְגָמְךָ בְּדִיל דְּתִדַּע אֲרִי לִית כִּי־אֶלֶהנָא:

וַיֹּאמֶר לְמַחֵר – הַתְּפַלֵּל הַיּוֹם שְׂיִכְרָתוֹ לְמַחֵר.

חמישי

וְסָרוּ הַצִּפְרָדְעִים מִמֶּךָ וּמִבִּתְיָךְ וּמִעֲבָדֶיךָ וּמִעַמְּךָ
רַק בִּיֹאֵר תִּשְׁאָרְנָה:
וַיַּעֲדוֹן עוֹרְדַּעֲנִיָּא מִנֶּךָ וּמִבִּתְיָךְ וּמִעֲבָדֶיךָ וּמִעַמְּךָ לְחֹדֶד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִעַם פְּרָעָה וַיַּצַּעַק מֹשֶׁה אֶל־יְיָ
הַזֶּה עַל־דְּבַר הַצִּפְרָדְעִים אֲשֶׁר־שָׁם לְפָרְעָה:
וַיִּצָּא – וַיַּצַּעַק מִיָּד, שְׂיִכְרָתוֹ לְמַחֵר.

וַיַּעַשׂ יְיָ־הוּא כְּדִבְרֵ מֹשֶׁה וַיִּמָּלֵת הַצִּפְרָדְעִים מִן־הַבָּתִּים מִן־הַחֲצֹרֹת וּמִן־הַשְּׂדֹת:
וַעֲבַד יְיָ כְּפִתְגָמָא דְּמֹשֶׁה וּמִיתוּ עוֹרְדַּעֲנִיָּא מִן בִּתְיָא מִן דְּרֵתָא וּמִן חֻקְלָתָא:
וַיִּצְבְּרוּ אֹתָם חֲמָרָם חֲמָרָם וּתְבַאֲשׁ הָאָרֶץ:

חֲמָרָם חֲמָרָם – צְבוּרִים צְבוּרִים, כְּתַרְגוּמוֹ: "דְּגוֹרִין", גָּלִים.

וַיִּרְא פְּרָעָה כִּי הָיְתָה הָרֹחָה וְהַכֶּבֶד אֶת־לְבָוֹ וְלֹא שָׁמַע אֶל־הֶם כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ־הוּא:
וַיִּחַזַּא פְּרָעָה אֲרִי הָנֹת רֹחַמָא וַיִּקַּר יֵת לְבִיָּה וְלֹא קִבִּיל מִנְהוֹן כָּמָא דְּמַלִּיל יְיָ:

וְהַכֶּבֶד אֶת לְבוֹ – לְשׁוֹן פְּעוֹל הוּא, כְּמוֹ "הָלוֹךְ וְנִסּוּעַ". וְכֵן "וְהַכּוֹת אֶת מוֹאֵב", "וְשֹׁאֵל לוֹ בֶּא־לֵהִים", "הִכָּה וּפָצַע". כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' – וְהִיכֹן דִּבֶּר? "וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרָעָה".

וַיֹּאמֶר יְיָ־הוּא אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־אַהֲרֹן נָטָה אֶת־מִטֶּה וְהָךְ אֶת־עַפְרֵ הָאָרֶץ וְהִנֵּה לְכֶנָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן אֲרִים יֵת חוּטְרָךְ וּמַחִי יֵת עַפְרָא דְּאַרְעָא וַיְהִי לְקַלְמָתָא בְּכָל אֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם:

אָמַר אֶל אַהֲרֹן – לֹא הִנֵּה הָעֵפֶר כְּדַאי לְלִקּוֹת עַל יְדֵי מֹשֶׁה, לְפִי שֶׁהֵגֵן עָלָיו כְּשֶׁהֲבִיג אֶת הַמִּצְרִי: "וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל", וְלָקַח עַל יְדֵי אַהֲרֹן.

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן וַיִּטְּ אַהֲרֹן אֶת־יָדוֹ בְּמִטְהוֹ וַיִּךְ אֶת־עַפְרֵ הָאָרֶץ וַתְּהִי הַכֶּנָם בְּאֶדָם וּבִבְהֶמָה כָּל־עַפְרֵ הָאָרֶץ הָיָה כְנִים בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
וַעֲבָדוּ כֵן וְאֲרִים אַהֲרֹן יֵת יְדִיָּה בַחוּטְרִיָּה וּמַחָא יֵת עַפְרָא דְּאַרְעָא וַתְּהִי קַלְמָתָא בְּאִנְשָׁא וּבִבְעִירָא כָּל עַפְרָא דְּאַרְעָא הָנֹת קַלְמָתָא בְּכָל אֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם:

וַתְּהִי הַכֶּנָם – הִרְחִישָׁה, פִּידוּלִייר"א בָּלַעַז.

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן הַתְּרַטְמִים בְּלִטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת־הַכֶּנָם וְלֹא יָכְלוּ וַתְּהִי הַכֶּנָם בְּאֶדָם וּבִבְהֶמָה:
וַעֲבָדוּ כֵן תְּרַשִׁיָּא בְּלַחְשִׁיהוֹן לְאַפְקָא יֵת קַלְמָתָא וְלֹא יָכִילוּ וַתְּהִי קַלְמָתָא בְּאִנְשָׁא וּבִבְעִירָא:

לְהוֹצִיא אֶת הַכֶּנָם – לְבִרְאוֹתָם מִמְּקוֹם אַחֵר. וְלֹא יָכְלוּ – שָׁאִין הַשֹּׁד שׁוֹלֵט עַל בְּרִיָּה פְחוּתָה מִכְשַׁעוֹרָה.

וַיֹּאמְרוּ הַתְּרַטְמִם אֶל־פְּרָעָה אַצְבַּע אֶ־לֵּהִים הוּא וַיַּחֲזֵק לִב־פְּרָעָה וְלֹא־שָׁמַע אֶל־הֶם כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ־הוּא:
וַאֲמָרוּ תְּרַשִׁיָּא לְפְרָעָה מַחָא מִן גָּדָם יְיָ הִיא וְאַתְּקַף לְבָא דְּפְרָעָה וְלֹא קִבִּיל מִנְהוֹן כָּמָא דְּמַלִּיל יְיָ:

אַצְבַּע אֶ־לֵּהִים הִיא – מִכָּה זֹו אֵינֶה עַל יְדֵי כְּשָׁפִים; מֵאֵת הַמְּקוֹם הִיא. כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' – "וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרָעָה".

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁמֶם בְּבִקְרָ וְהִתִּיצֵב לִפְנֵי פַרְעֹה הַנֶּה יוֹצֵא הַמִּצִּיפָה וְאִמְרָת אֵלָיו כֹּה אָמַר יְ-הוָה שְׁלַח עַמִּי וְיַעֲבֹדֵנִי:	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אִקְדִּים בְּצַפְרָא וְאִתְעַתֵּד קֳדָם פַּרְעֹה הָא נִפְיָק לְמִצְיָא וְתִימַר לִיה פִּדְנֹן אָמַר יְיָ שְׁלַח עַמִּי וְיַפְלְחוּן קֳדָמִי:
כִּי אִם־אֵינֶנּוּ מְשַׁלְּחִים אֶת־עַמִּי הַנִּנְי מְשַׁלְּחִים בֹּךְ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ וּבִבְתִּירֶךָ אֶת־הָעָרֵב וּמִלְּאוּ בְּתֵי מִצְרַיִם אֶת־הָעָרֵב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הֵם עָלֶיהָ:	אֲרִי אִם לִיתִךְ מְשַׁלְּחִים יְת עַמִּי הָאֲנָא מְשַׁלְּחִים בֹּךְ וּבַעֲבָדֶךָ וּבַעֲמָךְ וּבִבְתִּירֶךָ יְת עָרוּבָא וְיִתְמַלּוּן בְּתֵי מִצְרַיִם יְת עָרוּבָא וְאִתְ אַרְעָא דְאַנּוֹן עָלֶיהָ:
וְהַפְלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר עַמִּי עֲמַד עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הָיוֹת־שָׁם עָרֵב לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֲנִי יְ-הוָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:	מְשַׁלְּחִים בֹּךְ – מְגֵרָה בֹּךְ. וְכֹן "וְשֹׁן בְּהַמּוֹת אֲשַׁלַּח בָּם", לְשׁוֹן שְׁסוּי, אִינִיטִיצִי"ר בְּלַעַז. אֶת הָעָרֵב – כָּל מִינֵי חַיּוֹת רְעוּת וְנֶחֱשִׁים וְעַקְרָבִים בְּעָרְבוּבָא, וְהָיוּ מְשַׁחֲתִים בָּהֶם. וְיֵשׁ טַעַם בְּדָבָר בְּאַגְדָּה בְּכָל מָכָה וּמָכָה, לָמָּה זֶה וְלָמָּה זֶה. בְּטַכְסִיסי מְלַחְמוֹת מְלָכִים בָּא עָלֵיהֶם, כְּסֻדָּר מְלָכוֹת כְּשֶׁצָּרָה עַל עִיר: בְּתַחֲלָה מְקַלְקֵל מַעֲנוּתִיהָ, וְאַחֲרַי כֹּךְ תּוֹקֵעִין עָלֶיהָ וּמְרִיעִין בְּשׁוּפְרוֹת לִירָאָם וּלְבַהֲלָם, וְכֹן הַצִּפְרָדֵּים מְקַרְקְרִים וְהוֹמִים וְכוּלֵיהָ, כְּדֹאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא.
וְהַפְלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר עַמִּי עֲמַד עָלֶיהָ לְבִלְתִּי הָיוֹת־שָׁם עָרֵב לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֲנִי יְ-הוָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:	וְאַפְרִישׁ בַּיּוֹמָא הַהוּא יְת אַרְעָא דְגִשְׁן דְּעַמִּי שְׂרִי עָלֶיהָ בְּדִיל דְּלֹא לְמַהוּי תַמָּן עָרוּבָא בְּדִיל דְּתִדַּע אֲרִי אֲנָא יְיָ שְׁלִיט בְּגוּ אַרְעָא:
וְהַפְלִיתִי – וְהַפְרַשְׁתִּי. וְכֹן "וְהַפְלָה ה'"; וְכֹן "לֹא נִפְלְאָת הִיא מִמֶּךָ", לֹא מְבַדֵּלֶת וּמִפְרַשֶׁת הִיא מִמֶּךָ. לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֲנִי ה' בְּקֶרֶב הָאָרֶץ – אִף עַל כִּי שְׁשֻׁכִּינִתִּי בְּשָׂמִים, גִּזְרֹתִי מִתְקַנְמָת בַּתְחַתּוּנִים.	
וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ לְמַתָּר יִתְנֶה הָאֵת הַזֶּה:	וְשִׁינֵי שִׁינֵי – שְׁיַבְדִּיל בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ.
וַיַּעַשׂ יְ-הוָה כֹּן וַיָּבֹא עָרֵב כְּכֹד בֵּיתָה פַרְעֹה וּבֵית עַבְדָּיו וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם תַּשְׁחַת הָאָרֶץ מִפְּנֵי הָעָרֵב:	וַיַּעֲבֹד יְיָ כֹן וְאַתָּא עָרוּבָא תַקִּיף לְבֵית פַּרְעֹה וּלְבֵית עַבְדּוּהִי וּבְכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם אִתְחַבַּלַת אַרְעָא מִן קֳדָם עָרוּבָא:
תַּשְׁחַת הָאָרֶץ – נִשְׁחַתָּה הָאָרֶץ; "אִתְחַבַּלַת אַרְעָא".	
וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל־מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ זַבְחוּ לֹא־לֵהִיכֶם בָּאָרֶץ:	וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ זַבְחוּ אֱלֹהֵיכֹן בְּאַרְעָא:
זַבְחוּ לֹא־לֵהִיכֶם בָּאָרֶץ – בְּמִקּוֹמָכֶם, וְלֹא תִלְכוּ בַּמִּדְבָּר.	
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֹּן כִּי תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם נִזְבַּח לִי־הַזֶּה אֶל־לֵהִינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת־תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם לַעֲיִנֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלֵנוּ:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא תִקִּין לְמַעֲבַד כֹּן אֲרִי בְעִירָא דְּמִצְרַאִי דְּחַלִּין לִיה מַנִּיָּה אֲנַחְנָא נִסְבִּין לְדַבְחָא קֳדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא הָא נִזְבַּח יְת בְּעִירָא דְּמִצְרַאִי דְּחַלִּין לִיה וְאַנּוֹן יִהוּן חֲזַן הָלֹא יִימָרוּן לְמַרְגָּמָא:
תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם – יִרְאֵת מִצְרַיִם, כְּמוֹ "וּלְמַלְכָם תוֹעֵבֶת בְּנֵי עַמּוֹן"; וְאַצֵּל יִשְׂרָאֵל קוֹרָא אוֹתָהּ תוֹעֵבָה. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר בְּלִשׁוֹן אַחֵר: תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם, דְּכָר שְׁנֹאוֹי הוּא לְמִצְרַיִם וְכִיחָה שְׂאֲנוּ זֻבְחִים, שְׁהָרִי יִרְאֵתָם אֲנוּ זֻבְחִים. וְלֹא יִסְקְלֵנוּ – בְּתַמִּיָּה.	
דָּרָךְ שְׁלִשֶׁת יָמִים נִלְךָ בַּמִּדְבָּר וְזַבְחָנוּ לִי־הַזֶּה אֶל־לֵהִינוּ כַּאֲשֶׁר יֹאמַר אֱלִינוּ:	מִהֲלָךְ תִּלְתָּא יוֹמִין נִיזִיל בְּמִדְבָּרָא וְנִזְבַּח קֳדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא כְּמָא דְּיִימַר לְנָא:
וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח אֲתָכֶם וְזַבְחָתֶם לִי־הַזֶּה אֶל־לֵהִיכֶם בַּמִּדְבָּר רַק הִרְחַק לֹא־תִרְחִיקוּ לָלֶכֶת הַעֲתִירוּ בַעֲדִי:	וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֲנָא אֲשַׁלַּח יְתְכוֹן וְתִזְבְּחוּן קֳדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֹן בַּמִּדְבָּרָא לְחוּד אִרְחָקָא לֹא תִרְחַקוּן לְמִיזַל צִלוּ עָלִי:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי יוֹצֵא מֵעַמּוֹ וְהַעֲתַרְתִּי אֵל-
יְ-הוָה וְסָר הָעָרֹב מִפְּרֹעָה מֵעַבְדָּיו וּמֵעַמּוֹ מִתַּחַר רֶם
אֶל-יִסְרָאֵל פְּרֹעָה הַתֵּל לְבִלְתִּי שַׁלַּח אֶת-הָעָם לְזִבְחַת
לִי-הוֹה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הָאֵל אֲנִי נֹפֵק מֵעַמּוֹ וְאֶצְלִי הָדָם יִי וְיַעֲדִי
עָרוֹבָא מִפְּרֹעָה מֵעַבְדוֹהִי וּמֵעַמִּיהָ מִתַּחַר לַחֲדוּד לֹא יוֹסִיף
פְּרֹעָה לְשַׁקְרָא בְּדִיל דְּלֹא לְשַׁלַּח יָת עַמָּא לְזִבְחָא הָדָם
יִי:

התל – כמו להתל.

וַיֹּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרֹעָה וַיַּעֲתַר אֵל-יְ-הוָה:
וַיַּעֲתַר אֵל ה' – נְתַאמֵּץ בְּתַפְלָה. וְכֵן אִם בָּא לֹמַר וַיַּעֲתִיר – הִנֵּה יָכוֹל לֹמַר, וּמִשְׁמַע וַיִּרְבֶּה בְּתַפְלָה; וְכִשְׁהוּא אוֹמֵר בְּלִשׁוֹן וַיִּפְעַל, מִשְׁמַע
וַיִּרְבֶּה לְהַתְפַּלֵּל.

וַיַּעַשׂ יְ-הוָה כְּדִבְרַת מֹשֶׁה וַיִּסָּר הָעָרֹב מִפְּרֹעָה
מֵעַבְדָּיו וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאָר אֶחָד:
וַיִּסָּר הָעָרוֹב – וְלֹא מִתּוֹ כְּמוֹ שְׁמִתּוֹ הַצִּפְרָדְעִים; שָׁאֵם מִתּוֹ, הִנֵּה לָהֶם הִנָּאָה בְּעוֹרוֹתָם.

וַיִּכְבַּד פְּרֹעָה אֶת-לְבּוֹ גַּם בַּפֶּעַם הַזֹּאת וְלֹא שַׁלַּח
אֶת-הָעָם:
וַיִּקַּר פְּרֹעָה יָת לְבִיהָ אַף בְּזַמְנָא הָדָא וְלֹא שַׁלַּח יָת
עַמָּא:

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרֹעָה וְדַבַּרְתָּ
אֵלָיו כֹּה-אָמַר יְ-הוָה אֶל-לִהִי הָעֲבָרִים שַׁלַּח
אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֲדֵנִי:
וַיֹּאמֶר יִי לְמֹשֶׁה עוֹל לִנְת פְּרֹעָה וּתְמַלִּיל עַמִּיהָ כְּדָנּוּ
אָמַר יִי אֵלֵהָא דִּיהוּדָאִי שַׁלַּח יָת עַמִּי וַיִּפְלַחוּן הָדָמִי:

כִּי אִם-מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח וְעוֹדֶךָ מִחֲזִיק בָּם:
מִחֲזִיק בָּם – אוֹחֲזוּ בָם, כְּמוֹ "וְהַחֲזִיקָהּ בְּמַבְשִׁיו".

הִנֵּה יַד-יְ-הוָה הוֹלִיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשּׂדֶּה בַּסּוּסִים
בְּחִמְרִים בְּגַמְלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:
הִנֵּה יַד ה' הוֹלִיָה – לִשׁוֹן הִנֵּה, כִּי כֵן יֹאמֶר בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה: עַל שֶׁעֲבָר –
"רוֹצָה", "רוֹעָה".

וְהַפְלִיָה יְ-הוָה בֵּין מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֶה מִצְרָיִם
וְלֹא יָמוּת מִכָּל-לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר:
וְהַפְלִיָה – וְהַבְדִּיל.

וַיִּפְרִישׁ יִי בֵין בְּעִירָא דִּישְׂרָאֵל וּבֵין בְּעִירָא דְּמִצְרָאִי
וְלֹא יָמוּת מִכָּל-לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִדְּעַם:
וַיִּפְרִישׁ יִי זַמְנָא לְמִימַר מִתַּחַר יַעֲבִיד יִי פְתַגְמָא הָדִין
בְּאַרְעָא:

וַיַּעֲשֵׂם יְ-הוָה מוֹעֵד לֵאמֹר מִתַּחַר יַעֲשֵׂה יְ-הוָה הַדָּבָר
הַזֶּה בְּאַרְצִי:

וַיַּעַשׂ יְ-הוָה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה מִמַּחֲרַת וְלָמַת כָּל מִקְנֶה
מִצְרָיִם וּמִמִּקְנֶה בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-מָת אֶחָד:
וַיַּעַשׂ יְ-הוָה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה מִמַּחֲרַת וְלָמַת כָּל מִקְנֶה
מִצְרָיִם וּמִמִּקְנֶה בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-מָת אֶחָד:

וַיִּשְׁלַח פְּרֹעָה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד-
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרֹעָה וְלֹא שַׁלַּח אֶת-הָעָם:
וַיִּשְׁלַח פְּרֹעָה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד-
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרֹעָה וְלֹא שַׁלַּח אֶת-הָעָם:

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן קָחוּ לָכֶם מִלֵּא
חֲפָנִיכֶם פִּיט כַּבָּשׂוֹן וְזָרְקוּ מִשֶּׁה הַשְּׂמִימָה לְעִיגֵי
פְּרֹעָה:
וַיֹּאמֶר יִי לְמֹשֶׁה וְלֵאחֲרָיו סִבּוּ לָכוֹן מְלִי חוּפְנִיכֹון פִּיט
דְּאִתּוֹנָא וַיִּזְרַקְנִיהָ מִשֶּׁה לְצִית שְׂמִיָּא לְעִיגֵי פְּרֹעָה:

מִלֵּא חֲפָנִיכֶם – יִילוּינִי"ש בְּלַע"ז. פִּיט כַּבָּשׂוֹן – דָּבָר הַנִּפְחָ מִן הַגְּחָלִים עֲמוּמִים הַנִּשְׂרָפִים בַּכַּבָּשׂוֹן, וּבְלַע"ז אוֹלִבִּי"ש [פִּיט – לִשׁוֹן הַפִּתָּה,
שְׁהָרוֹם מִפִּיחוֹ וּמִפְרִיחוֹ. וְזָרְקוּ מִשֶּׁה – וְכָל דָּבָר הַנִּזְרָק בְּכַח אֵינּוּ נִזְרָק אֱלָא בְּיַד אַחַת. הָרִי נָסִים הִרְבֵּה: אֶחָד, שְׁהַחֲזִיק קִמְצוֹ שֶׁל מֹשֶׁה מִלֵּא
חֲפָנִים שָׁלוּ וְשָׁל אַהֲרֹן; וְאַחַד, שְׁהִלֵּךְ הָאֵבֶק עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם.

וַיִּשְׁלַח פְּרֹעָה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד-
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרֹעָה וְלֹא שַׁלַּח אֶת-הָעָם:
וַיִּשְׁלַח פְּרֹעָה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד-
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרֹעָה וְלֹא שַׁלַּח אֶת-הָעָם:

וַיִּשְׁלַח פְּרֹעָה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד-
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרֹעָה וְלֹא שַׁלַּח אֶת-הָעָם:
וַיִּשְׁלַח פְּרֹעָה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד-
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרֹעָה וְלֹא שַׁלַּח אֶת-הָעָם:

וְהָיָה לְאַבְרָם עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָיָה עַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה לְשָׁחִין פֶּרֶת אֲבַעְבּוּעַת בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:	וַיְהִי לֵאבֹקָא עַל כָּל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם וַיְהִי עַל אֲנָשָׁא וְעַל בְּעִירָא לְשָׁחִין סָגִי אֲבַעְבּוּעִין בְּכָל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:
לְשָׁחִין פֶּרֶת אֲבַעְבּוּעַת – כְּתַרְגּוּמוֹ, "לְשָׁחִין סָגִי אֲבַעְבּוּעִין", שֶׁעַל יָדוֹ צוֹמְחִין בְּהֵן בּוֹעוֹת. שָׁחִין – לְשׁוֹן חֲמִימוֹת; וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה, שְׁנֵה שְׁחוּנָה".	וַיְקַחְוּ אֶת־פִּית הַכֹּבֶשֶׂן וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי פִרְעֹה וַיִּזְרַק אֹתוֹ מִשֵּׁה הַשְּׂמִימָה וַיְהִי שָׁחִין אֲבַעְבּוּעַת פֶּרֶת בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה:
בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה – וְאֵם תֹּאמַר: מֵאֵינֶן הֵיוּ לָהֶם הַבְּהֵמוֹת? וְהֲלֹא כָּבֹד בְּלִבָּד, שְׁנֵאמַר: "בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בִּשְׂדֶּה"; וְהִירָא אֶת דְּבַר ה' הַכְּנִיס בְּחוּר".	וַיְקַחְוּ אֶת־פִּית הַכֹּבֶשֶׂן וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי פִרְעֹה וַיִּזְרַק אֹתוֹ מִשֵּׁה הַשְּׂמִימָה וַיְהִי שָׁחִין אֲבַעְבּוּעַת פֶּרֶת בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה:
בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה – וְאֵם תֹּאמַר: מֵאֵינֶן הֵיוּ לָהֶם הַבְּהֵמוֹת? וְהֲלֹא כָּבֹד בְּלִבָּד, שְׁנֵאמַר: "בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בִּשְׂדֶּה"; וְהִירָא אֶת דְּבַר ה' הַכְּנִיס בְּחוּר".	וְלֹא־יָכְלוּ הַחֲרָטָמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מִשֵּׁה מִפְּנֵי הַשְּׁחִין כִּי־הָיָה הַשְּׁחִין בְּחֲרָטָמָם וּבְכָל־מִצְרַיִם:
וְלֹא־יָכְלוּ הַחֲרָטָמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מִשֵּׁה מִפְּנֵי הַשְּׁחִין כִּי־הָיָה הַשְּׁחִין בְּחֲרָטָמָם וּבְכָל־מִצְרַיִם:	וַיִּתְּזַק יְ-הוָה אֶת־לֵב פִּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה אֶל־מִשֵּׁה:
וַיִּתְּזַק יְ-הוָה אֶת־לֵב פִּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה אֶל־מִשֵּׁה:	וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מִשֵּׁה הַשְׁכֵּם בִּבְקָר וְהַתִּיצֵב לִפְנֵי פִרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְ-הוָה אֶל־לֵהִי הָעֲבָרִים שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבְדֵנִי:
וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מִשֵּׁה הַשְׁכֵּם בִּבְקָר וְהַתִּיצֵב לִפְנֵי פִרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְ-הוָה אֶל־לֵהִי הָעֲבָרִים שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבְדֵנִי:	כִּי ׀ בִּפְעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת־כָּל־מַגְפְּתִי אֶל־לִבְךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ בַּעֲבוּר תִּלְעַ כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל־הָאָרֶץ:
כִּי ׀ בִּפְעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת־כָּל־מַגְפְּתִי אֶל־לִבְךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ בַּעֲבוּר תִּלְעַ כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל־הָאָרֶץ:	אֶת כָּל מַגְפְּתִי – לְמַדְנֹו מִכָּאן שֶׁמִּכַּת בְּכוֹרוֹת שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּכּוֹת.
אֶת כָּל מַגְפְּתִי – לְמַדְנֹו מִכָּאן שֶׁמִּכַּת בְּכוֹרוֹת שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּכּוֹת.	כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי וְאָנֹכְךָ אוֹתְךָ וְאֶת־עַמְּךָ בִּדְבָר וּתִפְחָד מִן־הָאָרֶץ:
כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי וְאָנֹכְךָ אוֹתְךָ וְאֶת־עַמְּךָ בִּדְבָר וּתִפְחָד מִן־הָאָרֶץ:	כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדִי וְגוֹמַר – כִּי אֵלֹו רָצִיתִי, כְּשֶׁהִנֵּחַ יָדִי בְּמִקְנֶה – שֶׁהִכִּיתִים בְּדָבָר – שְׁלַחְתִּיָּהּ וְהִכִּיתִי אוֹתְךָ וְאֶת עַמְּךָ עִם הַבְּהֵמוֹת וּתִפְחָד מִן הָאָרֶץ; אֲבָל בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָתִיָּה וְגוֹמַר.
כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדִי וְגוֹמַר – כִּי אֵלֹו רָצִיתִי, כְּשֶׁהִנֵּחַ יָדִי בְּמִקְנֶה – שֶׁהִכִּיתִים בְּדָבָר – שְׁלַחְתִּיָּהּ וְהִכִּיתִי אוֹתְךָ וְאֶת עַמְּךָ עִם הַבְּהֵמוֹת וּתִפְחָד מִן הָאָרֶץ; אֲבָל בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָתִיָּה וְגוֹמַר.	וְאוֹלָם בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָתִיָּה בַּעֲבוּר הָרֹאשִׁית אֶת־כַּחֲוִי וְלִמְעַן סֹפֵר שְׁמִי בְּכָל־הָאָרֶץ:
וְאוֹלָם בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָתִיָּה בַּעֲבוּר הָרֹאשִׁית אֶת־כַּחֲוִי וְלִמְעַן סֹפֵר שְׁמִי בְּכָל־הָאָרֶץ:	שְׁבִיעִי
שְׁבִיעִי	עוֹדְךָ מִסְתַּלֵּל בְּעַמִּי לְבִלְתִּי שִׁלְחָם:
עוֹדְךָ מִסְתַּלֵּל בְּעַמִּי לְבִלְתִּי שִׁלְחָם:	עוֹדְךָ מִסְתַּלֵּל בְּעַמִּי – כְּתַרְגּוּמוֹ: "כְּבִישֵׁת בֵּיהּ בְּעַמִּי". וְהוּא מַגְזֵרֵת "מְסִלָּה", דְּמִתְרַגְּמִין "אוֹרַח כְּבִישָׁא", וּבְלַע"ז קִלְקִי"ר. וְכָבֹד פְּרִשְׁתִּי בְּסוּף וַיְהִי מִקֵּץ: כָּל תְּבָה שֶׁתַּחֲלַת יְסוּדָה סָמ"ך, וְהִיא בָּאָה לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן מִתְפַּעֵל, נוֹתֵן הַתִּי"ו שֶׁל שְׁמוֹשׁ בְּאֻמָּצַע אוֹתִיּוֹת שֶׁל עֶקֶר; כְּגוֹן זוֹ, וְכָגוֹן "וַיִּסְתַּבֵּל הַחֲגֹב", מַגְזֵרֵת "סָבַל"; "כִּי תִשְׁתַּרֵּר עָלֵינוּ", מַגְזֵרֵת "שָׂר וְנָגִיד"; "מִשְׁתַּכַּל הַגִּית".
עוֹדְךָ מִסְתַּלֵּל בְּעַמִּי לְבִלְתִּי שִׁלְחָם:	הִנְנִי מִמְטִיר כֶּעֶת מַחֵר בְּרָד כְּבֵד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כִּמְהוֹ בְּמִצְרַיִם לְמִן־הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד־עָתָה:
הִנְנִי מִמְטִיר כֶּעֶת מַחֵר בְּרָד כְּבֵד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כִּמְהוֹ בְּמִצְרַיִם לְמִן־הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד־עָתָה:	כֶּעֶת מַחֵר – כֶּעֶת הַזֹּאת לְמַחֵר. שָׁרֵט לוֹ שְׂרִיטָה בַּכַּתָּל: לְמַחֵר כְּשֶׁמַּגִּיעַ חֶמֶה לְכָאן, יֵרֵד הַבָּרָד. הַיּוֹסְדָה – שְׁנֵת־יּוֹסְדָה. וְכָל תְּבָה שֶׁתַּחֲלַת יְסוּדָה יו"ד, כְּגוֹן יֹסֵד, יִלֵּד, יִדַּע, יָסַר, כְּשֶׁהִיא מִתְפַּעֵלָת – תְּבֵאָה הַי"וֹ בְּמִקּוֹם הַיּו"ד; כְּמוֹ: "הַיּוֹלָדָה", "הַיּוֹלָדָה", "וַיִּנְדַּע", "וַיִּנְלֵד לְיוֹסֵף", "בְּדָבָרִים לֹא יִסָּר עָבֵד".
כֶּעֶת מַחֵר – כֶּעֶת הַזֹּאת לְמַחֵר. שָׁרֵט לוֹ שְׂרִיטָה בַּכַּתָּל: לְמַחֵר כְּשֶׁמַּגִּיעַ חֶמֶה לְכָאן, יֵרֵד הַבָּרָד. הַיּוֹסְדָה – שְׁנֵת־יּוֹסְדָה. וְכָל תְּבָה שֶׁתַּחֲלַת יְסוּדָה יו"ד, כְּגוֹן יֹסֵד, יִלֵּד, יִדַּע, יָסַר, כְּשֶׁהִיא מִתְפַּעֵלָת – תְּבֵאָה הַי"וֹ בְּמִקּוֹם הַיּו"ד; כְּמוֹ: "הַיּוֹלָדָה", "הַיּוֹלָדָה", "וַיִּנְדַּע", "וַיִּנְלֵד לְיוֹסֵף", "בְּדָבָרִים לֹא יִסָּר עָבֵד".	

וַעֲתָה שְׁלַח הָעֹז אֶת־מִקְנֶךָ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָךְ בַּשָּׂדֶה כָּל־הָאֲדָמָה וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־יִמָּצֵא בַשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֶף הַבֵּיתָה וְיֵרֵד עֲלֵהֶם הַבָּרָד וּמָתוּ:	וּכְעַן שְׁלַח כְּנוֹשׁ יֵת בְּעִירְךָ וְיֵת כָּל דָּלְךָ בַּחֲקֵלָא כָּל אֲנָשָׁא וּבְעִירָא דִּישְׁתַּכַּח בַּחֲקֵלָא וְלֹא יתְכַנְיֵשׁ לְבֵיתָא וַיִּיחָתוּ עַל־יְהוֹן בֶּרֶדָא וַיָּמוּתוּן:
שְׁלַח הָעֹז – כְּמִרְגּוּמוֹ: "שְׁלַח כְּנוֹשׁ", וְכֵן: "וְיָשְׁבִי מִגָּבִים הָעִיזוּ", "הָעֹזוּ בְּנֵי בְנֵי־מֶן". וְלֹא יֵאָסֶף הַבֵּיתָה – לְשׁוֹן הַכְּנָסָה הוּא.	
הִירָא אֶת־דָּבָר יִהְיֶה מַעֲבָדִי פֶרְעָה הִגִּיס אֶת־עַבְדָּיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ אֶל־הַבְּתִיּוֹם:	דְּדָחִיל מִפְתָּגְמָא דִּי מַעֲבָדִי פֶרְעָה כְּנוֹשׁ יֵת עַבְדֻּהִי וְיֵת בְּעִירִיה לְבִתְיָא:
הִגִּיס – הִבְרִיט, לְשׁוֹן "וַיִּגַּס".	
וְאֲשֶׁר לֹא־שָׁם לְבֹו אֶל־דָּבָר יִהְיֶה וַיַּעֲזֹב אֶת־עַבְדָּיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה:	וְדִלָּא שְׁוִי לְבִיָּה לְפִתְגָמָא דִּי שָׁבַק יֵת עַבְדֻּהִי וְיֵת בְּעִירִיה בַּחֲקֵלָא:
וַיֹּאמֶר יִהְיֶה אֶל־מֹשֶׁה נָטָה אֶת־יָדָךְ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי בָרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם עַל־הָאֲדָמָה וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־עֹשֵׁב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:	וַאֲמַר יִי לְמֹשֶׁה אֲרִיִּם יֵת יָדְךָ עַל צִית שְׁמַיָּא וַיְהִי בֶרֶדָא בְּכָל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם עַל אֲנָשָׁא וְעַל בְּעִירָא וְעַל כָּל עֶסְבָּא דְּחֲקֵלָא בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:
עַל הַשָּׁמַיִם – לְצַד הַשָּׁמַיִם. וּמִדְּרַשׁ אַגָּדָה: הִגְבִּיהוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמַיִם.	
וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־מַטְּהוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיִּהְיֶה נָתַן קֹלֶת וּבָרָד וַתִּהְלַךְ אֵשׁ אֲרָצָה וַיִּמָּטֵר יִהְיֶה בָרָד עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:	וְאֲרִיִּם מֹשֶׁה יֵת חוּטְרִיה עַל צִית שְׁמַיָּא וַיִּי יִהֵב קִלְיֹן וּבֶרֶד וּמִהֲלָכָא אִישְׁתָּא עַל אֶרְעָא וְאִמָּטֵר יִי בֶרֶדָא עַל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:
וַיְהִי בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד כִּבְדַּ מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כְּמֵהוּ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם מֵאִזְ הָיְתָה לְגוֹי:	וַיְהִי בֶרֶדָא וְאִישְׁתָּא מִשְׁתַּלְהָבָא בְּגוֹ בֶרֶדָא תַקִּיף לְחֻדָּא דִּלָּא הָיָה דְּכֹוֹתִיָּה בְּכָל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם מֵעַד דְּהָיָה לְעַם:
מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד – גַּם בְּתוֹךְ גַּם: הָאֵשׁ וְהַבָּרָד מְעַרְבִין, וְהַבָּרָד וַיִּיךְ הַבָּרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם אֵת כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מֵאֲדָמָה וְעַד־בְּהֵמָה וְאֵת כָּל־עֹשֵׁב הַשָּׂדֶה הִכָּה הַבָּרָד וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבָּר:	וּמִחָא בֶרֶדָא בְּכָל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם יֵת כָּל דְּבַחֲקֵלָא מֵאֲנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא וְיֵת כָּל עֶסְבָּא דְּחֲקֵלָא מִחָא בֶרֶדָא וְיֵת כָּל אִילָנֵי חֲקֵלָא תַבַּר:
רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר־שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בָרָד:	לְחוּד בְּאֶרְעָא דְּגֹשֶׁן דְּתַמָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בֶרֶדָא:
וַיִּשְׁלַח פֶּרְעָה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם חֲטָאתִי הַפֶּעַם יִהְיֶה הַצִּדִּיק וְאֲנִי וְעַמִּי הָרָשָׁעִים:	וַיִּשְׁלַח פֶּרְעָה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר לְהוֹן חַבִּית זַמְנָא הָדָא יִי זַכָּאָה וְאֲנָא וְעַמִּי חַיִּיבִין:
הַעֲתִירוּ אֵלַיִּי הֲיֶה וְרַב מִהֲנֵת קֹלֶת אֶ־לִּהֶיִם וּבָרָד וְאֲשַׁלַּחָה אֶתְכֶם וְלֹא תִסָּפּוּן לַעֲמֹד:	צִלוּ קָדָם יִי וְסַגִּי קְדָמוּהִי רִנּוֹת דִּלָּא יְהוֹן עַלְנָא קִלְיֹן דְּלֹנֵט כְּאִלִּין מִן קָדָם יִי וּבֶרֶד וְאֲשַׁלַּח יִתְכוּן וְלֹא תִסָּפּוּן לְאֶתְעַכְבָּא:
וְרַב – דִּי לֹו בְּמָה שְׁהוּרִיד כְּבָר.	
וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כִּצְאָתִי אֶת־הָעִיר אֶפְרַשׁ אֶת־כַּפִּי אֵלַיִּי הֲנִיָּה הַקְּלֹוֹת יִתְדָלּוּן וְהַבָּרָד לֹא יִהְיֶה־עוֹד לְמַעַן תִּדְּעַ כִּי לִי־הֲנִיָּה הָאֶרֶץ:	וַאֲמַר לִיָּה מֹשֶׁה כְּמַפְקִי יֵת קֶרְתָּא אֶפְרוֹס יֵת יָדֵי בְּצִלוֹ קָדָם יִי קִלְיָא יִתְמַנְעוּן וּבֶרֶדָא לֹא יְהִי עוֹד בְּדִיל דְּתִדְּעַ אֲרִי דִּי אֶרְעָא:
כִּצְאָתִי אֶת הָעִיר – מִן הָעִיר. אֲבָל בְּתוֹךְ הָעִיר לֹא הִתְפַּלֵּל, לְפִי שְׁהִיָּתָה מְלָאָה גְלוּלִים.	
וְאֵתָה וּבְעִגְדִּיהָ יִדְּעָתִי כִּי טָרָם תִּירָאוֹן מִפְּנֵי יִהְיֶה־אֶ־לִּהֶיִם:	וְאֵתָה וּבְעִגְדְךָ יִדְּעָנָא אֲרִי עַד כְּעַן לֹא אֶתְכַנְעָתוֹן מִן קָדָם יִי אֶ־לִּהֶיִם:

וְהַפְשַׁתָּהּ וְהַשְׁעָרָה גִּבְתָּהּ פִּי הַשְׁעָרָה אֲבִיב וּכְתָנָא וּסְעָרִי לְקוֹ אֲרִי סְעָרְיָא אֲבִיב וּכְתָנָא גְּבַעִילִין:

וְהַטָּה וְהַפְסָמַת לֹא גָבּוּ כִּי אִפִּילָת הַנֶּהָה:
וְהַטָּה וְהַפְסָמַת לֹא לְקָאָה אֲרִי אִפִּלָּתָא אֲנִין:

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה מַעַם פְּרַעֲהַ אֶת־הָעִיר וַיַּפְרֹשׁ כַּפָּיו אֶל־
 יְ-הוָה וַיִּחְדָּלוּ הַקָּלֹת וַהֲבִיֵּד וּמָטָר לֹא־נָתַד
 אֲרָצָה:
 וַנִּפְקֵן מֹשֶׁה מַלְּאָךְ פְּרַעֲהַ יָתֵן קֶרְתָּא וּפִרְס יְדֹהִי בַצָּלוֹ
 קָדָם יְיָ וְאֶת־מַנְעֻוֹ קָלִיָּא וּבִרְדָּא וּמָטָרָא דַּהֲוָה נַחֲמִית לָא
 מָטָא אֲרָעָא:

וַיֵּרָא פֶּרֶעָה כִּי־חָדַל הַמָּטָר וַהֲבָרַד וַהֲקָלַת וַיִּסָּף
לַחֲטֹא וַיִּכְבֵּד לְבֹו הוּא וַעֲבָדָיו:

וַיִּחְזֹק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שְׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר
דִּבֶּר י-הוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

מַסַּכַת גִּזְרֵי

מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב) שְׁאִינָה מְטִמָּאת טוֹמָאת שְׂבָעָה - אֵינּוּ דִין שְׁתַּעֲשֶׂה קָבֵר הַתְּהוֹם! לֹא זֶה דְּבָר נֶאֱמַר:
"אֵין לָךְ עוֹשֶׂה קָבֵר הַתְּהוֹם, אֶלֶּא מֵת בְּלֶבֶד" - לְהוֹצִיא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב.

[דף מ"ה ע"א]

לֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה, דְּרַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אָמַר: טוּמְאַתָּה טְמוּנָה בְּקֶרְקְעוֹ שֶׁל בֵּית - הַנְּזִיר מְגִלָּח!
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּאֵן מִן הַצַּד וְכֹאֵן מִכְנֶגְדֵּן. רַבִּי עֲזַרְהָ בֶּשֶׁם רַבִּי יוֹדֵן אָמַר: וְאַפִּילוּ תֵימַר כֹּאֵן וְכֹאֵן

כג וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: גַּם־הַיּוֹם מָרִי שָׁחִי יָדִי כַבֶּדָּה עַל־אַנְחָתִי: מִי־יִתֶּן יָדַעְתִּי וְאַמְצָאֶהוּ אָבוֹא עַד־תְּכוּנָתוֹ: דָּאֶעֱרֹכָה לִפְנֵי מִשְׁפָּט וְפִי אֲמַלֵּא תוֹכְחוֹת: הֲאֵדַעָה מַלְאִים יַעֲגֹגִי וְאַבְיָנָה מִה־יֹּאמֶר לִי: הִבְרַב־כֹּחַ יָרִיב עִמָּדִי לֹא אֶד־הִוא יֵשֶׁם בִּי: וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל נֹכַח עִמּוֹ וְאַפְלָטָה לְנֻצַּח מִשְׁפָּטִי: הִנֵּן קָדָם אֶהְלֹךְ וְאֵינִנּוּ וְאַחֹר וְלֹא־אֲבִין לוֹ: שְׁמֵאֹל בַּעֲשָׂתוֹ וְלֹא־אֶחָז יַעֲטֹף לְמִין וְלֹא אֶרְאֶה: כִּי־יִדַּע דֶּרֶךְ עִמָּדִי בְּחֻנִּי כִּזְהָב אֲצֹא: בְּאַשְׁרוּ אֲחֻזָּה רִגְלִי דֶּרֶךְ שְׁמֵרָתִי וְלֹא־אָט: בַּמִּצָּנוֹת שִׁפְתָיו וְלֹא אֲמִישׁ מִחֻלֵּי צַפְנֹתַי אֲמַר־כִּיו: וְהִוא בְּאַחַד וּמִי יִשְׁיִבֵנוּ וְנִפְשׁוּ אֹתָהּ וַיַּעַשׂ: כִּי יִשְׁלִים חֻקִּי וְכִהְיֶה רַבּוֹת עִמּוֹ: וְעַל־כֵּן מִפְּנֵי אֲבִהָל אֲתַבּוֹנֶנּוּ וְאַפְתָּח מִמֶּנּוּ: וְיֵאֵל הֲרֹךְ לִבִּי וְשִׁי־יִי הִבְהִילֵנִי: כִּי־לֹא גִצַּמְתִּי מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ וּמִפְּנֵי כֹסֶה אֶפֶל:

כד «מִדּוּעַ מִש־דִּי לֹא־נִצַּפְנּוּ עֲתִים וַיִּדְעוּ לֹא־תָזוּ יָמָיו: בְּגִבְלוֹת יִשְׁיִגּוּ עֲדָר גִּזְלוּ וַיִּרְעוּ: תִּמּוֹר יְתוּמִים יִנְהָגוּ יַחְבְּלוּ שׁוֹר אֶלְמָנָה: דִּישׁוּ אֲבִינִים מִדֶּרֶךְ יַחַד חֲבָאוּ עֲנִי־אֶרֶץ: הִנֵּן פְּרָאִים וּבַמִּדְבָּר יֵצְאוּ בַּפֶּעֶלָם מִשְׁתַּרִּי לַטֶּרֶף עֲרָבָה לוֹ לֶחֶם לַנְּעָרִים: וּבַשָּׂדֶה בְּלִילוֹ יִקְצְרוּ וְכָרֶם רִשְׁעֵי יִלְקְשׁוּ: וְעָרוֹם יִלְבִּנוּ מִבְּלִי לְבוּשׁ וְאִין כְּסוּת בַּקֶּרֶה: מִזֶּרֶם הָרִים יִרְטְבוּ וּמִבְּלִי מַחֲסֶה תִּבְקֹר־צוֹר: וַיִּגְזְלוּ מִשָּׂד יְתוֹם וְעַל־עֲגִי יַחְבְּלוּ: וְעָרוֹם הִלְכוּ בְּלִי לְבוּשׁ וְרַעֲבִים גִּשְׁאוּ עֹמֶר: «בִּין שׁוֹרָתָם יִצְהִירוּ יִקְבִּים דֶּרֶכּוֹ וַיִּצְמָאוּ: יִמְעִיר מֵתִים וַיִּנָּקוּ וּנְפֹש־חַלְלִים תִּשְׁוַע וְאֹ־לוֹזֶה לֹא־יֵשִׁים תִּפְלָה: הִקְמָה וְהִיוּ בַּמֶּרְדִּי־אֹר לֹא־הִקִּירוּ דֶּרֶכּוֹ וְלֹא יִשְׁבּוּ בְּנִתִּיבָתָיו: הֲלֹאֹר יָקוֹם רוֹצֵחַ יִקְטֹל־עֲנִי וְאַבְיָנוּ וּבְלִילָה יִהְיֶה כַּגֵּב: וַיַּעֲיֵן נֹאֶף וּשְׁמֵרָה־נִּשְׁפָּה לֹא־מֵר לֹא־תִשׁוּרְנִי עֵינִי וְסִתֵּר פָּנִים יֵשִׁים: וְתִתֵּר בַּחֲשֹׁךְ בָּתִּים יוֹמָם תִּתְמוֹל־לָמוּ לֹא־יִדְעוּ אֹר: כִּי יַחְדּוּ וּבָקֵר לָמוּ צִלְמוֹת כִּי־יִכְיִר בְּלִהוֹת צִלְמוֹת: «קֹל־הִוא וְעַל־פְּנֵי־מִים תִּקְלַל חֻלְקָתָם בְּאֶרֶץ לֹא־יִפְנֶה דֶּרֶךְ כְּרָמִים: «צִיָּה גַם־חֵם יִגְזְלוּ מִיָּמִי־שֶׁלֶג שְׁאוֹל חֲטָאוּ: בִּישְׁפֹּתָהּ רָחֵם וּמִתְקוֹ רָמָה עוֹד לֹא־יִזְכֹּר וּתִשְׁבֵּר כַּעֲץ

עוֹלָה: «רָעָה עֲקָרָה לֹא תִלְדַּ וְלֹא־לְמָנָה לֹא יִיטִיב: וּבְמִשְׁפָּח אֲבִינִים בְּכַחוֹ לָקוֹם וְלֹא־יֵאֱמִין בַּחֲיִין: וַיִּתֵּן־לוֹ לְבַטָּח וַיִּשְׁעֶנּוּ וַיַּעֲיִנְהוּ עַל־דֶּרֶכֵיהֶם: וְרֹמּוֹ מַעַט וַיֵּאֲיָנוּ וְהִמְכּוּ כָּל יִקְפְּצוֹן וּכְרָאֵשׁ שִׁבְלֹת יָמָיו: וְיֵאֱמֹר־לֹא אָפוּ מִי יִכְזִיבֵנִי וַיִּשֶׁם לֹאֵל מִלְתִּי:

כה וַיַּעַן בַּלְדָּד הַשָּׁחִי וַיֹּאמֶר: הַמִּשְׁחָל וּפְתַח עִמּוֹ עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו: הִנֵּשׁ מִסְפָּר לַגְדוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוֹם אוֹרָהּ: וּמִה־יִּצְדָּק אֲנוֹשׁ עִם־אֵל וּמִה־יִּזְכֶּה יָלוֹד אִשָּׁה: הִנֵּן עַד־גֶּרֶחַ וְלֹא יֵאֱהִיל וְכֹכָבִים לֹא־יִזְכּוּ בְּעֵינָיו: יֵאֶף כִּי־אֲנוֹשׁ רָמָה וּבֶן־אָדָם תוֹלַעָה:

כו וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: מִה־עֲזָרְתָּ לֹא־כָח הוֹשַׁעְתָּ זָרוּעַ לֹא־עוֹ: מִה־יַּעֲצָתָ לֹא חֲכָמָה וְתִשְׁיָה לְרֹב הוֹדַעְתָּ: דָּאת־מִי הִגִּדְתָּ מַלְיָן וּנְשִׁמַּת־מִי יִצְאָה מִמֶּךָ: הִרְפָּאִים יַחֲלִלוּ מִתַּחַת מַיִם וּשְׁכֻנֵיהֶם: וְעָרוֹם שְׁאוֹל נִגְדּוּ וְאִין כְּסוּת לֹא־בְדוּן: וְנִטָּה צִפּוֹן עַל־תְּהוֹתָהּ תִּלָּה אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה: «צֶרֶר־מִים בַּעֲבִיו וְלֹא־נִבְקַע עֲנָן תַּחְתָּם: מֵאֲחֻז פָּנִי־כֹסֶה פָּרִישׁ עָלָיו עֲנָנוּ: חֲקִי־חַג עַל־פְּנֵי־מִים עַד־תִּכְלִית אֹר עִם־חֹשֶׁךְ: «עִמָּדִי שָׁמַיִם יִרְפְּפוּ וַיִּתְמָהּוּ מִגְעָרָתוֹ: בְּכַחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ מִחַץ רָהֵב: «בְּרוּחוֹ שָׁמַיִם שִׁפְרָה חִלְלָה יָדוֹ נָחַשׁ בָּרַח: «הֵן־אֵלֶּה וּקְצוֹת דֶּרֶכּוֹ וּמִה־שָׁמַיִם דָּבָר נִשְׁמַע־בּוֹ וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבוּנֶנּוּ:

כז וַיִּסֹּף אִיּוֹב שְׂאֵת מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר: כִּי־אֵל הַסִּיר מִשְׁפָּטִי וְשִׁי־דִי הִמָּר נִפְשִׁי: כִּי־כָל־עוֹד נִשְׁמָתִי בִּי וְרוּחַ אֹ־לוֹזֶה בְּאִפִּי: דָּאִם־תִּדְבַּרְנָה שִׁפְתֵי עוֹלָה וְלִשׁוֹנִי אִם־יִהְיֶה רַמְיָה: חִלְלִילָה לִי אִם־אֲצַדִּיק אֲתִכֶּם עַד־אֲגֻעַ לֹא־אֲסִיר תַּמָּתִי מִמֶּנִּי: וּבְצַדִּיקָתִי הִחַזְקָתִי וְלֹא אֲרַפֶּה לֹא־יִתְרַף לְבָבִי מִיָּמִי: יִהְיֶה כְּרִשָּׁע אִיבִי וּמִתְקוֹמֵמִי כַּעֲלוֹ: כִּי מִה־תִּקְוַת חֲנוּף כִּי יִבְצַע כִּי יִשָּׁל אֹ־לוֹזֶה נִפְשׁוֹ: «הַצַּעֲקָתוֹ יִשְׁמַע אֵל כִּי־תָבוֹא עָלָיו צָרָה: יֵאֱמֹר־עַל־שִׁי־דִי יִתְעַנֵּג יִקְרָא אֹ־לוֹזֶה בְּכָל־עֵת: «אוֹרָה אֲתִכֶּם בְּיַד־אֵל אֲשֶׁר עִם־שִׁי־דִי לֹא אֲכַחֵד: «הֵן־אַתֶּם כָּלְכֶם חֲזִיתֶם וְלִמָּה־זֶּה הִבֵּל תִּהְבְּלוּ: «זֶה וּחֻלְקָאֲדָם

רָשַׁע עִם־אֵל וְנִחַלַת עָרִיצִים מִש־דֵּי יִקְחוּ: ^יהָאִם־
יִרְבּוּ בָנָיו לְמוֹתָרָב וְצֹאצְאָיו לֹא יִשְׁבְּעוּ־לָחֶם:
^{טו}יִשְׁרִידוּ בַּמָּוֶת יִקְבְּרוּ וְאִלְמִנְתּוֹ לֹא תִבְכֶּנָּה:
^{טז}הָאִם־יִצְבֹּר פַּעֲפֹר פֶּסֶף וְכַחֲמָר יָכִין מִלְּבוּשׁ: יִכְיִן
וְצִדִּיק יִלְבָּשׁ וְכֶסֶף נָקִי יִחַלֵּק: ^{יז}בִּנְיָה כַּעֲשׂ בֵּיתוֹ
וְכִסְפָּה עָשָׂה נֶצֶר: ^{יח}עֲשִׂיר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאָסֶף עֵינָיו
פָּקַח וְאֵינָנו: ^{יט}תִּשְׁיַגְהוּ בַּמִּים בַּלְהוֹת לִילָה גִּנְבָתוֹ
סוּפָה: ^כיִשְׁאַהוּ קָדִים וְיִלְךָ וְיִשְׁעֶרְהוּ מִמָּקְמוֹ:
^{כא}וְיִשְׁלַךְ עָלָיו וְלֹא יִחַמֵּל מִיָּדוֹ בְּרוּחַ יִבְרַח: ^{כב}יִשְׁפֹּק
עָלֵימוֹ כַּפֵּימוֹ וְיִשְׂרַק עָלָיו מִמָּקְמוֹ:

כח ^אכִּי יֵשׁ לַפֶּסֶף מוֹצֵא וּמָקוֹם לְזָהָב יִזְקוּ: ^בבְּרִזֵּל
מִעֲפָר יִקָּח וְאָבֹן יִצוּק נְחוּשָׁה: ^גקִץ ו שֵׁם לַחֲשָׁד
וְלִכְל־תְּכֵלִית הוּא חוֹקֵר אָבֹן אֶפֶל וְצִלְמוֹת: ^דפֶּרֶץ
נִחַל ו מַעַם־גָּר הַנִּשְׁפָּתִים מִנִּי־רָגֵל דָּלוּ מֵאֲנוּשׁ
נָעוּ: ^ההָאֶרֶץ מִמִּנְהָ יֵצֵא־לָחֶם וְתַחֲתֶיהָ נִהַפֹּף כְּמוֹ־
אֵשׁ: ^ומָקוֹם־סִפִּיר אֲבִינֶיהָ וְעִפְרַת זָהָב לֹו: ^זגְּתִיב
לֹא־יִדְעוּ עֵיט וְלֹא שְׁזַפְתּוּ עֵין אֵיהָ: ^חלֹא־
הִדְרִיכוּהוּ בְּנִי־שַׁחַץ לֹא־עֲדָה עָלָיו שְׁחַל:
^טבַּחֲלָמִישׁ שָׁלַח יָדוֹ הִפֹּף מִשְׁרַשׁ הָרִים: ^יבַּצּוּרוֹת
יֵאָרִים בִּקְעָה וְכִל־יָקָר רֵאֲתָה עֵינָיו: ^{יא}מִבְּכִי נִהְרֹות
חֲבֹשׁ וְתַעֲלָמָה נִצָּא אוֹר: ^{יב}וְהַתְּכֵמָה מֵאִין תִּמָּצֵא
וְאִי זֶה מָקוֹם בִּינָה: ^{יג}לֹא־יִדְעַע אָנוּשׁ עֶרְכָּה וְלֹא
תִּמָּצֵא בָּאֶרֶץ הַחַיִּים: ^{יד}תִּהְיוּם אָמַר לֹא בִי־הִיא וְיִם
אָמַר אֵין עִמָּדִי: ^{טו}לֹא־יִתֵּן סִגּוֹר תַּחֲתֶיהָ וְלֹא יִשְׁקָל
פֶּסֶף מִחִירָה: ^{טז}לֹא־תִסְלָה בְּכַתֶּם אוֹפִיר בְּשֵׁהֶם
יִקָּר וְסִפִּיר: ^{יז}לֹא־יַעֲרֹכְנָה זָהָב וְזָכוּכִית וְתַמּוּרְתָּהָ
כְּלִי־פֶזֶז: ^{יח}הָרֵאמוֹת וּגְבִישׁ לֹא יִזְכָּר וּמִשָּׁד חֲכָמָה
מִפְּנִינִים: ^{יט}לֹא־יַעֲרֹכְנָה פִּטְדַת־פּוֹשׁ בְּכַתֶּם טָהוֹר
לֹא תִסְלָה: ^כוְהַתְּכֵמָה מֵאִין תִּבּוֹא וְאִי זֶה מָקוֹם
בִּינָה: ^{כא}וְנִעְלָמָה מַעֲיָנִי כָל־חֵי וּמַעֲוָה הַשָּׁמַיִם
נִסְתָּרָה: ^{כב}אֲבָדוֹן וּמוֹת אֲמָרוּ בְּאֲזֻנָּיו שְׁמַעְנוּ
שְׁמָעָה: ^{כג}אֵל־לֵהִים הִבִּין דָּרְכָה וְהוּא יָדַע אֶת־
מָקוֹמָה: ^{כד}כִּי־הוּא לִקְצוֹת־הָאֶרֶץ יִבְיֹט תַּחַת כָּל־
הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה: ^{כה}לַעֲשׂוֹת לָרוּחַ מִשְׁקָל וּלְמִים תִּכּוֹן
בְּמַדָּה: ^{כו}בַּעֲשֻׁתּוֹ לַמָּטָר חֶק וְלָדָד לַחֲזִיו קִלּוֹת: ^{כז}אֲזַן
רָאָה וְיִסְפָּרָה הִכִּינָה וְגַם־תִּקְרָה: ^{כח}וַיֹּאמֶר ו לֹאֲלֹם
הֵן יִרְאֵת אֶ־דָּנִי הִיא חֲכָמָה וְסוֹר מֶרַע בִּינָה:

כט ^אוְכִסֶּף אֵינֹב שְׁאֵת מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר: ^במִי־יִתְּנִנִי
כִּירְחִי־קָדָם כִּי־מִי אֶ־לוֹהֵ יִשְׁמְרֵנִי: ^גבִּהְלֹו גָּרוֹ עָלִי
רֵאשִׁי לְאוּרוֹ אֶלְדָּ חֲשָׁד: ^דכַּפְּאֶשׁ הָיִיתִי בִימִי
חֲרָפִי בְּסוֹד אֶ־לוֹהֵ עָלִי אֶהְלִי: ^הבַּעֲוֹד ש־דֵּי עִמָּדִי
סְבִיבוֹתַי נַעֲרִי: ^ובְּרַחֵץ הַלִּיכִי בַחֲמָה וְצוּר יִצּוּק
עִמָּדִי פִלְגִי־שָׁמֹן: ^זבַּצֵּאתִי שַׁעַר עַל־קֶרֶת בְּרָחוֹב
אֲכִין מוֹשָׁבִי: ^חהָרֵאוּנִי נַעֲרִים וְנִחְבָּאוּ וְיִשְׁיָשִׁים
קָמוּ עִמָּדוֹ: ^טשָׁרִים עֲצָרוּ בַּמָּלִים וְכָה יִשְׁיִמוּ
לְפִיָּהֶם: ^יקוֹל־גְּגִידִים נִחְבָּאוּ וְלִשְׁוֹנָם לַחֲכָם
דְּבִקָּה: ^{יא}כִּי אֲזֹן שְׁמָעָה וְתַאשְׁרֵנִי וְעֵין רֵאֲתָה
וְתַעֲיִדְנִי: ^{יב}כִּי־אֲמַלֵּט עָנִי מִשְׁוֹעַ וְיִתּוֹם וְלֹא־עֲזָר
לוֹ: ^{יג}בְּרַפְתָּ אֲבָד עָלִי תִבָּא וְלֵב אִלְמָנָה אֲרָנוּ:
^{יד}יִצְדֹק לִבְשָׁתִי וְיִלְבָּשָׁנִי כַּמַּעֲיִל וְצִנּוֹף מִשְׁפָּטִי:
^{טו}עֵינָיִם הָיִיתִי לַעֲוֹר וְרִגְלַיִם לַפֶּסֶס אָנִי: ^{טז}אֲבָב אֲנֹכִי
לְאֲבִיוָנִים וְרַב לֹא־יִדְעָתִי אֶחְקֶרְהוּ: ^{יז}וַיֹּאשְׁבֶּרָה
מִתְלַעֲוֹת עֹגֵל וּמִשְׁנֵיוֹ אֲשַׁלִּיף טָרֶף: ^{יח}וַיֹּאמֶר עִם־
קוֹנֵי אֲגוּעַ וְכַחֲוֹל אֲרֻבָּה יָמִים: ^{יט}שָׁרָשִׁי פְתוּחַ אֶל־יִ
מִים וְטָל יִלִּין בַּקְצִירִי: ^ככַּבּוּדִי חֲדָשׁ עִמָּדִי וְקִשְׁתִּי
בִּידֵי תַחֲלִיף: ^{כא}לִי־שְׁמָעוּ וְיִחַלּוּ וְיִדְמּוּ לָמוֹ עֲצָתִי:
^{כב}אֲחֵרִי דְּבָרִי לֹא יִשְׁגּוּ וְעָלִימוּ תַטָּף מִלִּחֵי: ^{כג}וְיִחַלּוּ
כַּמָּטָר לִי וּפִיָּהֶם פִּעָרוּ לַמִּלְקוֹשׁ: ^{כד}אֲשַׁחֵק אֱלֹהִים
לֹא יֵאֱמִינוּ וְאוֹר פָּנַי לֹא יִפִּילּוּן: ^{כה}אֲבַחֵר דָּרְכָם
וְאֲשַׁב רֵאשׁ וְאֲשַׁכּוֹן כְּמִלֹּךְ בַּגְּדוּד כַּאֲשֶׁר אֲבִלִים
יִנָּחֶם:

הַלְבוֹת אֶבֶל פֶּרֶק ד

ד, א מְנַחֵם יִשְׂרָאֵל בְּמֵתִים וּבְקִבּוּרָה, כֶּדָּה
הוּא: מֵאַמְצִין עֵינָיו שְׁלֵמַת, וְאֵם נִפְתַּח פִּיו,
קוֹשְׁרִין אֶת לְחֵייו; וּפּוֹקְקִין אֶת נִקְבֵּיו, אַחֵר
שְׁמִדִּיחִין אוֹתוֹ, וְסָכִין אוֹתוֹ בְּמִינֵי בְשָׂמִים,
וְגוֹזְזִין שְׁעָרוֹ. וּמַלְבִּישִׁין אוֹתוֹ תְּכָרִיכִין
תְּפוּרִין שְׁלֹפְשֶׁתָן לְבָנִים, וְלֹא יִהְיֶה דְמִיָּהֶם
יְקָרִים; נִהְגוּ חֲכָמִים בְּצוּר שוֹנָה זִוָּה, שְׁלֹא
לְבִישׁ אֶת מִי שְׂאִין לוֹ. וּמַכְסִּין פְּנֵי הַמֵּת,
שְׁלֹא לְבִישׁ אֶת הָעֲנָיִים שְׁפָנִיהֶם מִשְׁחָרִין
בְּרַעֲב.

ד, ב וְאַסּוּר לְקַבֵּר בְּתְּכָרִיכִין שְׁלֵמֵשׁ
וּבְבִגְדִים הַמְּזַהְבִּין הַמְּרַקְמִין, אֶפְלוּ לְנִשְׂיָא
שְׁבִישְׂרָאֵל, שׁוֹזֵז גִּסּוֹת רוּחַ וְחִשְׁתָּתָהּ, וּמַעֲשֶׂה
גִּוְיִים.

ד, ג וְסוֹבְלִין אֶת הַמֵּת עַל הַכֶּתֶף, עַד בֵּית
הַקְּבָרוֹת. וְנוֹשְׂאֵי הַמָּטָה אֲסוּרִין בְּנִעִילַת
הַסֵּנְדֵל שְׁמָא תִּפְסֵק רְצוּעָה מִסֵּנְדָּלוֹ שְׁלֹאֲחַד
מֵהוּ, וְנִמְצָא מִתַּעֲבָב מִן הַמִּצְוָה. וְחוֹפְרִין
בְּעֶפֶר מְעֵרוֹת, וְעוֹשִׂין כּוּף בְּצֵד הַמְּעֵרָה;
וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בּוֹ וּפָנָיו לְמַעְלָה, וּמַחֲזִירִין
הָעֶפֶר וְהָאֲבָנִים לְמַעְלָה. וְיֵשׁ לָהֶן לְקַבֵּר
בְּאַרְזֵן שְׁלֵעִין. וְהַמְּלִיץ אֶת הַמֵּת אוֹמְרִין לוֹ
לֵךְ בְּשָׁלוֹם, שְׁנֵאמַר "וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל—
אַבְתֶּיךָ, בְּשָׁלוֹם".

ד, ד וּמַצִּינִין אֶת הַקְּבָרוֹת, וּבוֹנִין נֶפֶשׁ עַל
הַקְּבָר; וְחֻצְדִּיקִים, אֵין בּוֹנִים לָהֶם נֶפֶשׁ עַל
קְבָרוֹתֵיהֶן דְּבָרֵיהֶם הֵם זְכָרוֹנָם. וְלֹא יִפְנֶה
אָדָם לְבַקֵּר הַקְּבָרוֹת.

ד, ה הַגּוֹסֵס, הָרִי הוּא כָּחִי לְכָל דְּבָר; אֵין
קוֹשְׁרִין לְחֵייו, וְאֵין פּוֹקְקִין נִקְבֵּיו, וְאֵין
מְנִיחִין כְּלִי מִתְּכֹת וּכְלִי מִקָּר עַל טְבוּרָו

שְׁלֹא יִתְפַּח, וְלֹא סָכִין אוֹתוֹ, וְלֹא מְדִיחִין
אוֹתוֹ, וְלֹא מְטִילִין אוֹתוֹ עַל הַחוּל וְלֹא עַל
הַמֵּלֶח עַד שְׁעָה שְׁיִמוּתָהּ; וְחַנּוּגָּע בּוֹ, הָרִי זֶה
שׁוֹפֵךְ דָּמִים. לְמָה זֶה דּוֹמָה: לְנֵר שְׁמִטְפָּטָף
כִּיּוֹן שְׁיִנּוּעַ בּוֹ אָדָם, יִכְבֶּה. וְכָל הַמֵּאֲמִין עִם
יְצִיאַת נֶפֶשׁ, הָרִי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים, אֵלֹא יִשְׁתַּח
מַעַט, שְׁמָא נִתְעַלָּה. וְכֵן אֵין קוֹרְעִין עָלָיו,
וְלֹא חוֹלְצִין כֶּתֶף, וְלֹא מַסְפִּידִין, וְלֹא
מַכְנִיסִין עִמּוֹ אֲרוֹן וְתְּכָרִיכִין בְּבֵית עַד
שְׁיִמוּתָהּ.

ד, ו מִי שְׁמָתוֹ מִטָּל לְפָנָיו, אוֹכֵל בְּבֵית אַחֵר;
אֵין לוֹ בֵּית אַחֵר, עוֹשֶׂה מַחֲצָה וְאוֹכֵל; אֵין
לוֹ דְּבָר לַעֲשׂוֹת מַחֲצָה, מַחֲזִיר פָּנָיו וְאוֹכֵל.
וְכֵין כֶּדָּה וְכֵין כֶּדָּה, אֵינּוּ מַסֵּב וְאוֹכֵל, וְלֹא
אוֹכֵל בְּשָׂר, וְאֵינּוּ שׁוֹתָה יַיִן, וְאֵינּוּ מְבַרֵךְ,
וְאֵינּוּ מְזַמֵּן, וְאֵין מְבַרְכִין עָלָיו, וְאֵין מְזַמְנִין
עָלָיו, וּפְטוּר מִקְרִית שְׁמַע, וּמִן הַתְּפִלָּה, וּמִן
הַתְּפִלִּין, וּמִכָּל מִצְוֹת הָאֲמִוּרוֹת בְּתוֹרָה.

ד, ז בְּשִׁבְתַּת מַסֵּב, וְאוֹכֵל בְּשָׂר, וְשׁוֹתָה יַיִן,
וּמְזַמֵּן, וּמְבַרֵךְ, וּמְבַרְכִין עָלָיו, וּמְזַמְנִין
עָלָיו; וְחַיֵּב בְּכָל מִצְוֹת הָאֲמִוּרוֹת בְּתוֹרָה,
חוּץ מִתְּשִׁמִּישׁ הַמָּטָה. נִקְבֵּר הַמֵּת הָרִי זֶה
מִתֵּר לְאֹכֵל בְּשָׂר, וְלִשְׁתוֹת יַיִן מַעַט כְּדִי
לְשִׁרוֹת אֲכִילָה שְׁבִמְעִיו, אֲבָל לֹא לְרוּחַת.

ד, ח אֵין מְשַׁחִין אֶת הַמֵּת, אֵלֹא מְדַחִין מִטָּתוֹ
מִיָּד; וְכָל הַמְּדַחֵה מִטָּתוֹ, הָרִי זֶה מְשַׁבֵּחַ. וְעַל
אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ, הָרִי זֶה מְגַנֵּה: הִיָּה עָרֵב
שִׁבְתָּ, אוֹ עָרֵב יוֹם טוֹב, אוֹ שְׁחִיז גִּשְׁמִים
מְזַלְפִּין עַל הַמָּטָה מִתֵּר, שְׁלֹא אַחֵר אֵלֹא
לְכָבוֹד אֲבִיו וְאִמּוֹ. וְכָל הַמְּלִיץ אֶת מִתּוֹ
עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, אֵלֹא אִם כֵּן הִלִּינוּ
לְכָבוֹדוֹ וְלַחֲשָׁלִים צָרְכָּיו.

ד, ט האבל ביום הראשון בלבד אסור להניח תפלין, ולאכל מושלו, וחיב לישב על מטה בפניה. ובשאר ימי האבל מתר לו לאכל מושלו, ולישב על גבי מפין או מרקע, ומניח תפלין.

ד, ו ומנין שהוא אסור בראשון להניח תפלין שחרי נאמר ליחזקאל "פארך חבוש עליך", מכלל שכל העם אסורין. ונאמר לו "ולחם אנשים לא תאכל" מכלל שכל העם אוכלין משל אחרים ביום ראשון, ואסורין לאכל משל עצמן.

הלכות אבל פרק ה

הא אלו דברים שהאבל אסור בהן ביום הראשון מן התורה, ובשאר שבעת ימי האבל מדבריהם אסור לספר, ולכבס, ולרחץ, ולסוד, ולשמש מטתו, ולנעל את הסנדל, ולעשות מלאכה, ולקרוא בדברי תורה, ולזקף את המטה, ולפרע את ראשו, ולשאל שלום: הכל אחד עשר דבר.

הב ומנין שהאבל אסור בתספורת: שחרי הזהיר בני אהרן "ראשיכם אל-תפרעו" מכלל שכל המתאבל אסור לספר שער, אלא מגדל פרע. וכשם שאסור לגלח שער ראשו, כך אסור לגלח שער זקנו, וכל שער שיש בו אחד המגלח, ואחד המתגלח. היה מגלח, ושמע שמות אביו משלים תגלחת ראשו, אחד המגלח ואחד המתגלח. וכן אסור לגלח שפה, ולטל צפרניו בכלי; אבל בשניו או שנטל צפרן בצפרן, מתר.

הג ומנין שהאבל אסור לכבס בגדיו, ולרחץ גופו, ולסוד: שנאמר "התאבלי-נא ולבשי-נא בגדי-אבל, ואל-תסובי שמן";

ורחיצה בכלל סיכה שהרחיצה קודמת לסיכה, שנאמר "ורחצת וסבת". וכשם שהאבל אסור בכבוס בגדים, כך אסור ללבש פלים לבנים חדשים ומגהצין.

הד אסור לסוד מקצת גופו, בכל גופו; ואם להעביר את הזהמה, מתר. וכן ברחיצת מקצת גופו בחמין; אבל בצונן רוחץ פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו.

הה מנין לאבל שאסור בתשמיש המטה שנאמר "וינחם דוד, את בת-שבע אשתו, ויבא אליה, וישכב עמה", מכלל שהיה אסור מקדש. וכן לא ישא האבל אשה, ולא תנשא האשה, אף על פי שאין משמשין מטתו. ומתר להתיחד עם אשתו, אף על פי שהוא אסור בתשמיש המטה.

הו מנין שהאבל אסור בנעילת הסנדל שחרי נאמר ביחזקאל "ונעליך תשים ברגליך", מכלל שכל העם אסורין. היה בא בדרך, נועל וחליה; וכשיכנס במדינה, חולץ מנעליו.

הז רמז לאבל שאסור בעשיית מלאכה: זה שנאמר "והפכתי חגיכם לאבל" מה חג אסור בעשיית מלאכה, אף אבל אסור בעשיית מלאכה. וכשם שהוא אסור בעשיית מלאכה כך הוא אסור לשא ולתן בסחורה, ולילך במדינה למדינה בסחורה.

הח כל שלוש ימים הראשונים, אסור בעשיית מלאכה, אפלו היה עני המתפרנס מן הצדקה. מבאן ואלה, אם היה עני עושה בצנעה בתוך ביתו, והאשה טוהה בפלך בתוך ביתה. שני אחים או שני שתפין שהן בחנות אחת, וארע אבל לאחד מהן נועליו

את החנות כל שבועה.

ה,ט אפלו דברים המתרין לעשותן בחלו שלמועד, אסור לאכל לעשותן בידו בימי אפלו; אבל אחרים עושים לו. פיצד: היו זיתיו להפך, וכדיו לגוף, ופשתנו לעלות מן המשרה, וצמרו מן היורה שוכר אחרים לעשותן לו, כדי שלא יאבדו. ומרבצין לו שדהו, משתגיע עונת המים.

ה,י האריסין והחכירין שלו והקבלנין, הרי אלו יעשו בדרך. אבל החמרין והגמלין בבהמות שלו, והספנין בספינה שלו הרי אלו לא יעשו; ואם היו מחכירין או משכירין מתקדם לזמן קצוב, הרי אלו יעשו. שכיר יום, אפלו בעיר אחרת לא יעשה לו.

ה,יא האבל שהיתה מלאכת אחרים בידו, בין בקבלנות בין שאינה בקבלנות לא יעשה. היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו, לא יעשו; בבית אחרים, עושין. היה לו דין עם אדם, אינו תובע אותו כל שבועת ימי האבלות; ואם היה דבר אבר, עושה שליח. בזה חזרו הגאונים.

ה,יב מנין שהאבל אסור בדברי תורה, שהרי נאמר ליחזקאל "האנק דם". אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות במשנה ובמדרש ובהלכות ובהגדות. ואם היו רבים צריכין לו, מתר: ובלבד שלא יעמיד תרגמן, אלא ילחש לאחר בצדו; וזה שפצדו אומר לתרגמן, וחתרגמן משמיע לרבים.

ה,יג ומנין שאין האבל יושב על המטה, שנאמר "ויקם המלך ויקרע את-בגדיו, וישב ארצה". וחיב לכפות את המטה, כל

שבועה. ולא מטתו בלבד הוא כופה, אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה: אפלו עשר מטות בעשרה בתים, ובעשר עירות חיב לכפות את כלן. ואפלו חמשה אחים, ומת אחד מהן כלן כופין את כל מטותיהן.

ה,יד המטה המיוחדת לבלים או למעות, אינו צריך לכפותה. דרגש, אינו צריך לכפותו; אלא מתיר את קרביטיו, והוא נופל מאליו. מטה שנקליטיה יוצאין ממנה, שהרי אי אפשר להפכה זוקפה ודיו. הפך כל מטותיו, והיה הוא ישן על גבי מטות אחרים, או על גבי כסא, או על גבי ארון, או על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו; אלא יישן על גבי מטה הכפויה.

ה,טו מנין לאכל שאסור בפריעת הראש: שהרי נאמר ליחזקאל "לא תעטה על-שפם", מכלל ששאר האבלים חיבין בעטיפת הראש; והסודר שמכסה בו ראשו, עוטה ממקצתו מעט על פיו, שנאמר "ועל-שפם, יעטה", ותרגם אנקלוס הגר באבילא יתעטף. ה,טז ומנין שהאבל אסור בשאלת שלום, שנאמר "האנק דם". כל שלוש ימים הראשונים מי שנתן לו שלום, אינו מחזיר לו אלא מודיעו שהוא אבל. ומשלושה ועד שבועה מי ששאל בשלום, מחזיר לו שלום. ומשבועה ועד שלוש ימים, שואל בשלום אחרים; אבל אחרים אין שואלין בשלום, עד לאחר שלוש ימים יום. ועל אביו ועל אמו אין שואלין בשלום, עד לאחר שנים עשר חדש.

ה,יז אם בשאלת שלום נאסר האבל קל

וְחָמַר שֶׁהוּא אָסוּר לְהַרְבוֹת דְּבָרִים וּלְשַׁחֵק שְׂנֵאמַר "דָּם". וְלֹא יֵאָחַז תִּינוּק בְּחִיקוֹ, שֶׁלֹּא יִבְיָאֲנוּ לְיָדֵי שְׁחוּקָה; וְלֹא יִכְנַס לְמָקוֹם שְׂמֻחָה, כְּגוֹן בֵּיתִי הַמְּשֻׁתָּאוֹת וּכְיוּצָא בָּהֶן.

הַלְבוֹת אֲבֵל פֶּרֶק ו

וְאֵל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים שֶׁהֵיחָה הָאֲבֵל נֹחַה בְּמִקְצֵת דְּבָרֵי אֲבִלוּת, כָּל שְׁלוּשִׁים יוֹם. וּמִנֵּין סָמְכוּ לְשְׁלוּשִׁים יוֹם שְׁחָרִי הוּא אוֹמֵר "וּבִכְתָּה אֶת-אֲבִיָּה וְאֶת-אִמָּהּ, יָרַח יָמִים", מִכָּלֵל שֶׁהָאֲבֵל מַצְטַעֵר כָּל שְׁלוּשִׁים יוֹם.

וְכֵן וְאֵלֹה דְּבָרִים שֶׁהָאֲבֵל אָסוּר בָּהֶן כָּל שְׁלוּשִׁים יוֹם אָסוּר בַּתְּסַפְּרָתָהּ, וּבִגְהוּזִין, וּבְנִשְׁוֹאִין, וּבְשִׂמְחַת מִרְעוּתָהּ, וְלִילָךְ בִּסְחוּרָה מִמְּדִינָה לְמְדִינָה: הַכֹּל חֲמֻשָּׁה דְּבָרִים.

וְגַם בַּתְּסַפְּרָתָהּ כִּיּוֹצֵד: כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְסַפֵּר כָּל שְׁעָר גּוֹפּוֹ, אוֹ לְגַלֵּחַ שְׂפָמוֹ, אוֹ לְקַץ צִפְרָנָיו בְּכָלִי, כָּל שִׁבְעָה כֶּךָ אָסוּר כָּל שְׁלוּשִׁים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאִישׁ; אֲבֵל הָאִשָּׁה מִתְּרַת בְּנִטְיִילַת שְׁעָר לְאַחַר שִׁבְעָה, וְהָאִישׁ עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם. וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ חַיִּב לְגַדֵּל שְׁעָרוֹ עַד שִׁישְׁלַח פָּרַע, אוֹ עַד שִׁיגְעָרוֹ בּוֹ חֲבָרָיו.

וְדָ וְכֵן אָסוּר לְלַבֵּשׁ כִּלִּים לְבָנִים חֲדָשִׁים וּמִגְהָצִין כָּל שְׁלוּשִׁים, אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. הָיוּ צָבוּעִין וּמִגְהָצִין, מִתְּרִין; וְכֵן אִם לֹא הָיוּ חֲדָשִׁים אָף עַל פִּי שֶׁהָיוּ לְבָנִים וּמִגְהָצִין, מִתְּרִין. וּכְלִי פִשְׁתָּן, אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם גְּהוּזִין. וְלְאַחַר שְׁלוּשִׁים יוֹם, מִתְּרַת בִּגְהוּזִין, אֲפִלּוֹ עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ.

וְהָ בְנִשְׁוֹאִין כִּיּוֹצֵד: אָסוּר לְשֹׂא אִשָּׁה, כָּל שְׁלוּשִׁים יוֹם; וּמִתְּרַת לְאַרְסָהּ, אֲפִלּוֹ בְיוֹם הַמִּיתָהּ. וּמִי שֶׁמִּיתָה אִשְׁתּוֹ אִם כָּבֵר קָנָם

מִצֻּוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה, וַיֵּשׁ לוֹ מִי שִׁישְׁמֻשְׁנוֹ, וְאֵין לוֹ בָּנִים קְטָנִים הָרִי זֶה אָסוּר לְשֹׂא אִשָּׁה אַחֲרָתָהּ, עַד שִׁיעֲבְרוּ עָלָיו שְׁלוּשָׁה רְגָלִים. וְכֵן אֲבֵל מִי שֶׁלֹּא קָנָם עַדִּין מִצֻּוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה, אוֹ שְׁקָנָם וַיֵּשׁ לוֹ בָּנִים קְטָנִים, אוֹ מִי שֶׁאֵין לוֹ מִי שִׁישְׁמֻשְׁנוֹ הָרִי זֶה מִתְּרַת לְאַרְסָהּ, וְלִכְנֵס מִיָּד; וְאָסוּר לוֹ לְבֹא עָלֶיהָ, עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהֵיחָה אֲבִלָּה לֹא תִבְעַל, עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם.

וְזֶה שְׂמֻחַת מִרְעוּתָהּ שֶׁהֵיחָה חַיִּב לְפָרַע אוֹתָהּ, מִתְּרַת לַעֲשׂוֹתָהּ מִיָּד לְאַחַר שִׁבְעָה. אֲבֵל אִם אֵינָה חַיִּב לְפָרַעָהּ אָסוּר לְהַכְנִיסָהּ לָהּ, עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֹׂאֵר מִתִּים; אֲבֵל עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ לֹא יִכְנַס לְשִׂמְחַת מִרְעוּתָהּ, עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ.

וְחָ עַל כָּל הַמִּתִּים כֶּלֶן מִתְּרַת לִילָךְ בִּסְחוּרָה, לְאַחַר שְׁלוּשִׁים יוֹם. וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שִׁיגְעָרוֹ בּוֹ חֲבָרָיו, וַיֵּאמְרוּ לוֹ לֶךְ עִמָּנוּ. וְכֵן עַל כָּל הַמִּתִּים כֶּלֶן רָצָה, מִמַּעַט בַּעֲסָקוֹ; רָצָה, אֵינָה מִמַּעַט. עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ, מִמַּעַט בַּעֲסָקוֹ. תְּחִילָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אִם יָכוֹל לְמַעַט בַּעֲסָקוֹ, מִמַּעַט; וְאִם לֹא, יִקְנֶה צָרָפִי חֲדָרָה וּדְבָרִים שִׁישׁ בָּהֶן חַיִּי נִפְשׁוֹ.

וְטָ מִי שֶׁהֵיחָ בַּעֲלָה צְלוּב עֲמָה בָּעִיר, אוֹ אִשְׁתּוֹ צְלוּבָהּ, אוֹ אָבִיו אוֹ אִמּוֹ אָסוּר לוֹ לְשָׁכֵן בְּאוֹתָהּ הָעִיר, עַד שִׁיכְלָה הַבֶּשֶׁר. וְאִם הֵיחָה עִיר גְּדוּלָּה פֶּאֶנְטוּכִיָּה, יֵשׁ לוֹ לְשָׁכֵן בְּצֵד הָאֲחֵר שֶׁאֵינָה צְלוּבִין בּוֹ.

וְיָ יוֹם שְׁבִיעִי מִקְצֵתוֹ כְּכֹל, וְהוּא עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן; לְפִיכָךְ מִתְּרַת לְכַבֵּם וּלְרַחֵן וּלְעֲשׂוֹת שְׂאֵר הַדְּבָרִים, בְּיוֹם שְׁבִיעִי. וְכֵן

יום שלוששים מקצתו ככלו, ומתן לספר ולגהץ ביום שלוששים.

ו, יא מי שתכפוהו אבליו הכביר שער, מקל בתער לא במספרים; ומכבם פסותו במים, אבל לא בנתר ולא בחול; ורוחין כל גופו בצונן, אבל לא בחמין. וכן מי שתכפוהו אבליו, ובא ממודינת הים, ומבית השביה, או שיצא מבית האסורים, או שהיה מנדה וחתר, או שהיה מדר ונשאל על נדרו וחתר, וכל היוצא מטמאה לטהרה חרי אלו מגלחין בימי אבלם, הואיל ותבא אותם אבל אחר אבל ולא מצאו פנאי.

הלכות אבל פרק ז

ז, א מי שבאח לו שמועה שמת לו קרוב אם בתוך שלוששים יום הגיעה השמועה, אפלו ביום שלוששים עצמו חרי זו שמועה קרובה; וחיב לנהוג שבעת ימי אבלות מיום שהגיעה השמועה, וקורע, ומונה שלוששים יום לאסור התספורת, עם שאר הדברים. כללו שלדבר יום שמועתו הקרובה, ביום הקבורה.

ז, ב אבל אם הגיעה לו השמועה אחר שלוששים חרי זו שמועה רחוקה, ואינה נזקקת אלא יום אחד בלבד; ואינו קורע. ובאלו יום השמועה הוא יום שביעי ויום שלוששים, ומקצת היום ככלו.

ז, ג פיצד מקצת היום ככלו: פיון שנהג אבלות שעה אחת באלו נהג כל היום כלו, ומתן לנעל ולרחץ ולסוך ולגלח בשאר היום; וכן הוא מתן בכל הדברים.

ז, ד מי שבאח לו שמועה קרובה בתוך הרגל או ביום השבת, ולאחר השבת או אחר הרגל נעשת רחוקה עולה לו; ואינו נזהג

לאחר הרגל או לאחר השבת, אלא יום אחד בלבד, ומקצת היום ככלו, כמו שבארנו.

ז, ה מי שמת לו קרוב, ולא ידע עד שבא אם היה במקום קרוב שהוא מחלף עשר פרסאות, שאפשר שיבוא ביום אחד אפלו בא ביום השביעי: אם מצא מנחמין אצל גדול הבית אף על פי שנגערו לעמוד הואיל ומצא מנחמין, עולה לו ומונה עמחן תשלום שלוששים יום; ואם לא מצא מנחמין, מונה לעצמו. וכן אם היה במקום רחוק אפלו בא ביום שני, מונה לעצמו שבעה ושלששים מיום שבא.

ז, ו האבל בשלושה ימים הראשונים אינו חולף, אפלו לבית אבל אחר; מפאן ואלף חולף, ואינו יושב במקום המנחמין אלא במקום המתנחמין. ולא יצא למקום אחר מפתח ביתו, כל שבת הראשונה; שניה, יוצא ואינו יושב במקומו; שלישית, יושב במקומו ואינו מדבר בדרבו; רביעית, חרי הוא בכל אדם.

ז, ז פוחן גדול חיב בכל דברי אבלות, אלא שאסור לו לקרע בגדיו למעלה, ולגדל פרע, ולצאת אחר המטה. וכל העם באין לנחמו לביתו. ובשמברין אותו כל העם מסבין על הארץ, והוא מסב על הספסל. ואומרים לו בשמנחמין אותו, אנו בפרתך, והוא אומר להם, תתברכו מן השמים; ואם רצה לנחם אחרים הממנה ממצעו בתוך העם, ואומר להם תנחמו.

ז, ח וכן המלך חיב בכל דברי אבלות, אלא שאינו יוצא מפתח פלטורין שלו אחר מתו, ואין צריך לומר אחר מתים אחרים, ואינו

מִנַּחֵם אֲבֵלִים. וְלֹא יֵצֵא דָוִיד אַחֵר אֲבִנֵּר, אֲלֵא לְהוֹדִיעַ לָעָם שְׁלֹא נִהְרַג בְּרִצּוֹנוֹ.

ז, ט אֵין אָדָם נִכְנָס לְמִלָּה לְנַחֲמוֹ, אֲלֵא עֲבָדֵיו וּמִי שֶׁנִּתֵּן לוֹ רִשּׁוּת לְהַכְנִיס; וְאֵין לָהֶן רִשּׁוּת לְדַבֵּר לוֹ תִּנְחוּמִין, אֲלֵא כִּפִּי מִה שִׁירֶשֶׁה אוֹתָן. וּבְשִׁמְכֵרִין אוֹתוֹ כָּל הָעָם מוֹסִפִּין עַל הָאָרֶץ, וְהוּא מוֹסֵב עַל הַדְּרָגָשׁ.

הַלְבוֹת אֲבֵל פֶּרֶק ח

ח, א אֲבֵל חַיִּב לְקָרֵעַ עַל מֵתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וּבִגְדֵיכֶם לֹא-תִפְרֹמוּ, וְלֹא תִמְתּוּ", הֵא אַחֵר חַיִּב לִפְרֹם. וְאֵין קָרִיעָה אֲלֵא מֵעוֹמֵד, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת-בִּגְדָיו". וּמִחֵיכֵן קוֹרֵעַ, מִלְּפָנָיו; וְהַקּוֹרֵעַ מֵאַחֲרָיו אוֹ מִן הַצְּדִידִין אוֹ מִלְּמַטָּה, לֹא יֵצֵא יָדֵי הַזֵּבֶת קָרִיעָה אֲלֵא בִּזְיוֹן גָּדוֹל בְּלִבָּהּ, שֶׁהוּא פוֹרֵם מִלְּמַטָּה.

ח, ב בְּמַה שֶׁעוֹר הַקֶּרַע, טַפַּח. וְאֵינוֹ צָרִיף לְהַבְדִּיל שְׂפַת הַבֶּגֶד, וּמִתָּר לוֹ לְקָרֵעַ בְּכָלִי. וַיֵּשׁ לוֹ לְקָרֵעַ בִּפְנִים, שְׁלֹא בִּפְנֵי אָדָם; לְפִיכָּהּ יֵשׁ לוֹ לְהַכְנִיס יָדוֹ בִּפְנִים, וְקוֹרֵעַ בְּצִנְעָה. וְאֵינוֹ חַיִּב לְקָרֵעַ אֲלֵא בֶּגֶד הָעֲלִיוֹן בְּלִבָּהּ. וְכָל שִׁבְעַת יְמֵי אֲבִלוֹת, הַקֶּרַע לְפָנִים; וְאִם בָּא לְהַחֲלִיף מִחֲלִיף, וְאֵינוֹ קוֹרֵעַ קֶרַע אַחֵר, שֶׁכָּל קֶרַע שֶׁאֵינוֹ בְּשַׁעַת חֲמוּם, אֵינוֹ קֶרַע.

ח, ג בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֹׂאֵר הַמֵּתִים, חוּץ מֵאֲבִיו וְאִמּוֹ. אֲבֵל עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ קוֹרֵעַ עַד שֶׁמִּגָּלָה אֶת לְבוֹ, וּמִבְדִּיל שְׂפַת הַבֶּגֶד, וְאֵינוֹ קוֹרֵעַ בְּכָלִי אֲלֵא בִּידוֹ, מִבְּחוּץ בִּפְנֵי כָּל הָעָם. וְקוֹרֵעַ אֶת כָּל הַבְּגָדִים שֶׁעָלָיו; וּבֶגֶד הַזִּיעָה הַדְּבוּק לְבָשָׁרוֹ, אֵינוֹ מוֹעֵב. וְאִם הַחֲלִיף בֶּגֶד אַחֵר, חַיִּב לְקָרֵעַ כָּל שִׁבְעָה. וְכֵן עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ חוּלִין כְּתוּב וּמוֹצִיא

וְזוֹעוֹ מִן הַחֲלוּק, עַד שִׁיתְּגַלָּה כְּתוּב וְזוֹעוֹ; וְחוּלָה כֶּךָ לְפָנֵי הַמָּטָה. וְאַחֵר שִׁיקְבֹּר אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ, אֵינוֹ חַיִּב לְחַלֵּץ.

ח, ד קוֹרֵעִין לְקָטָן, מִפְּנֵי עֲגָמַת נַפְשׁוֹ. וְחוּלָה שְׂמֵת לוֹ מֵת אֵין מְקַרְעִין לוֹ, וְלֹא מוֹדִיעִין אוֹתוֹ, שֶׁמֶא תַּטְרַף דַּעְתּוֹ עָלָיו, וּמִשְׁתַּקִּין אֶת הַנָּשִׁים מִפְּנָיו. וְקוֹרֵעַ אָדָם עַל חֲמוֹ וְעַל חֲמוֹתוֹ, מִפְּנֵי כְבוֹד אִשְׁתּוֹ; וְכֵן הִיא קוֹרֵעַת עַל חֲמוּהָ וְעַל חֲמוֹתֶיהָ, מִפְּנֵי כְבוֹד בַּעֲלָהּ.

ח, ה מִי שֶׁאֵין לוֹ חֲלוּק לְקָרֵעַ, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ חֲלוּק בְּתוֹךְ שִׁבְעָה, קוֹרֵעַ; לְאַחֵר שִׁבְעָה, אֵינוֹ קוֹרֵעַ. וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ אֵפְלוֹ לְאַחֵר שִׁבְעָה קוֹרֵעַ, כָּל שְׁלוֹשִׁים יוֹם. וְכָל חִיוָּצָא בִּבְגָד הַקּוֹרֵעַ לְפָנֵי מֵתִים, כְּלוּמַר שֶׁהוּא קֶרַע עֲתִידָה עָלֶיהֶן חֲרִי זֶה גוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת, וְזוֹלֵל בְּכְבוֹד הַחַיִּים וְהַמֵּתִים.

ח, ו הָאוֹמֵר לְחַבְרוֹ הַשְּׂאִילָנִי חֲלוּקָהּ, וְאַבְקָר אֶת אֲבִי שֶׁהוּא חוּלָה, וְחִלָּהּ, וּמִצָּאוֹ שְׂמֵת קוֹרֵעַ; וּמֵאַחַח לוֹ אֶת חֲלוּקוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ דְּמֵי קֶרַעַ. וְאִם לֹא הוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מְבַקֵּר בּוֹ חוּלָה, חֲרִי זֶה לֹא יָגַע בּוֹ.

ח, ז מִי שֶׁחִיָּה לוֹ חוּלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְנִתְעַלָּה, וְסָבוֹר שְׂמֵת וְקָרַע, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת אִם בְּתוֹךְ בְּדֵי דְבוּר, אֵינוֹ חוֹזֵר וְקוֹרֵעַ; וְאִם לְאַחֵר בְּדֵי דְבוּר, חוֹזֵר וְקוֹרֵעַ קֶרַע אַחֵר.

ח, ח וְכֵן מִי שֶׁאֱמָרוּ לוֹ מֵת אֲבִיו וְקָרַע, וְאַחֵר כֶּךָ נִמְצָא בְּנוֹ אִם בְּתוֹךְ בְּדֵי דְבוּר נִזְדַּע לוֹ אֲמִתָּת הַדְּבָר, יֵצֵא יָדֵי קָרִיעָה; וְאִם אַחֵר בְּדֵי דְבוּר לֹא יֵצֵא, וְחַיִּב לְקָרֵעַ קֶרַע אַחֵר.

ח, ט מִי שֶׁמֵּתוֹ לוֹ מֵתִים חֲרִיבָה כְּאַחֵד, קוֹרֵעַ קֶרַע אֶחָד לְכָלָם. חִיָּה בְּכָלֵל אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ קוֹרֵעַ עַל כָּלָן קֶרַע אֶחָד, וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ

קָרַע אַחֵר.

ח,י מי שָׁמַת לוֹ מֵת וְקָרַע עָלָיו, וְאַחֵר בֶּן־
מֵת לוֹ מֵת אַחֵר אִם בְּתוֹךְ שִׁבְעָה, קוֹרֵעַ קָרַע
אַחֵר; וְאִם לְאַחֵר שִׁבְעָה, מוֹסִיף עַל הַקָּרַע
הָרִאשׁוֹן כָּל שְׁהוּא. מֵת לוֹ מֵת שְׁלִישִׁי אַחֵר
שִׁבְעָה שְׁלִשְׁנִי, מוֹסִיף כָּל שְׁהוּא. וְכֵן מוֹסִיף
וְהוֹלִיךְ, עַד טַבּוּרוֹ; הַגִּיעַ לְטַבּוּרוֹ, מֵרַחֵק
שָׁלוֹשׁ אַצְבָּעוֹת וְקוֹרֵעַ. נִתְּמַלֵּא מִלִּפְנֵי
מַחְזִירוֹ לְאַחֲרָיו; נִתְּמַלֵּא מִלְּמַעְלָה, הוֹפֵכוֹ
לְמַטָּה.

ח,יא אָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו וְקָרַע, וְאַחֵר שִׁבְעָה
מֵת בָּנוֹ וְהוֹסִיף הַתַּחֲתוֹן מִתְּאַחָה, וְהַעֲלִיזוֹן
אֵינּוּ מִתְּאַחָה כְּמוֹ שְׁתֵּיתָבָאָר. אָמְרוּ לוֹ מֵת
בָּנוֹ וְקָרַע, וְאַחֵר שִׁבְעָה מֵת אָבִיו אֵינּוּ
מוֹסִיף, אֲלֹא קוֹרֵעַ קָרַע אַחֵר: שְׂאִין אָבִיו
וְאִמּוֹ בְּתוֹסֶפֶת.

הַלְבוֹת אֲבֵל פֶּרֶק ט

ט,א כָּל הַקָּרְעִים שֶׁקוֹרֵעַ אָדָם עַל שְׂאֵר
קְרוֹבָיו שׁוֹלֵל הַקָּרַע לְאַחֵר שִׁבְעָה, וּמֵאַחָה
לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים; וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ שׁוֹלֵל
לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים, וְאֵינּוּ מֵאַחָה לְעוֹלָם. וְהָאִשָּׁה
קוֹרֵעַת וְשׁוֹלֶלֶת מִיָּד, אֲפִלּוּ עַל אֲבִיהָ וְעַל
אִמָּהּ, מִפְּנֵי הַצְּנִיעוּת.

ט,ב בְּדֶרֶךְ שֶׁקוֹרֵעַ אָדָם עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ
בֶּן־הוּא חַיֵּב לְקָרַע עַל רֵבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ תוֹרָה,
וְעַל הַנְּשִׂיא, וְעַל אָב בֵּית דִּין, וְעַל רֵב
הַצְּבוּר שֶׁנִּהְרַג, וְעַל בְּרַכַּת הַשֵּׁם, וְעַל סֵפֶר
תוֹרָה שֶׁנִּשְׂרָף, וְעַל עֲרֵי יְהוּדָה, וְעַל
יְרוּשָׁלַיִם, וְעַל הַמִּקְדָּשׁ.

ט,ג כָּל אֵלּוּ הַקָּרְעִים קוֹרֵעַ עַד שֶׁמִּגִּלָּה אֶת
לְבוֹ, וְאֵינּוּ מֵאַחָה לְעוֹלָם. וְאִם עַל פִּי שְׂאִינָן
מִתְּאַחִין, מִתֵּר לְשַׁלֵּל, לְמַלְלֵן, וּלְלַקְטוֹן,

וְלַעֲשׂוֹתָן כְּמִין סִלְמוֹת לֹא אָסְרוּ אֲלֹא בְּאַחֵי
אֲלֶכְסַנְדְּרִי בְּלֶבֶד. וְכָל הַקוֹרֵעַ מִתוֹךְ הַשָּׁלֵל
אוֹ הַמִּלֵּל אוֹ הַלְקוּט, לֹא עָשָׂה כְּלוּם; אֲבִל
קוֹרֵעַ הוּא מִתוֹךְ הָאֲחֵי הָאֲלֶכְסַנְדְּרִי. אֲפִלּוּ
הַכֶּן הַכְּלִי, וְנִעֲשֶׂת שְׁפָתוֹ לְמַטָּה לֹא יֵאָחֵז.
וּכְשֶׁם שֶׁהַמוֹכֵר אָסוּר לְאַחֲתוֹ, בֶּן־הַלּוֹקָח;
לְפִיכָךְ הַמוֹכֵר צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְלוֹקָח, שֶׁקָּרַע
זֶה אֵינּוּ מִתְּאַחָה.

ט,ד וּמִנֵּין שֶׁקוֹרֵעַ עַל רֵבּוֹ, בְּדֶרֶךְ קָרַע אָבִיו
שֶׁנֶּאֱמַר "וְהוּא מִצֵּעַק אָבִי אָבִי רֵכֶב יִשְׂרָאֵל
וּפָרָשָׁיו, וְלֹא רָאָהוּ, עוֹד; וַיַּחֲזֹק, בִּבְגָדָיו,
וַיִּקְרַעֵם, לְשָׁנִים קָרְעִים", מִכָּאן שֶׁחַיֵּב
לְהַבְדִּיל הַשִּׁפְתָּה.

ט,ה וּמִנֵּין שֶׁקוֹרֵעִין עַל הַנְּשִׂיא, וְעַל אָב בֵּית
דִּין, וְעַל שְׁמוּעָה שֶׁבָּאָה שֶׁנִּהְרַג רֵב הַצְּבוּר:
שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּחֲזֹק דָּוִד בִּבְגָדוֹ, וַיִּקְרַעֵם; וְגַם
כָּל-הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר אִתּוֹ. וַיִּסְפְּדוּ, וַיִּכְבּוּ,
וַיִּצְמּוּ, עַד-הָעֶרֶב" "עַל-שְׂאוּל" זֶה נְשִׂיא,
"וְעַל-יְהוֹנָתָן בֶּנוֹ" זֶה אָב בֵּית דִּין, "וְעַל-
עַם ה'" וְעַל-בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי נָפְלוּ, בְּחֶרֶב" זֶה
שְׁמוּעָה הִרְעָה.

ט,ו וּמִנֵּין שֶׁקוֹרֵעִין עַל בְּרַכַּת הַשֵּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר
"וַיִּבֹּא אֱלֹיָקִים בֶּן-חֶלְקִיָּה אֲשֶׁר-עַל-הַבַּיִת
וַשְׁבֵּנָא הַסֵּפֶר וַיִּזְאַח בֶּן-אֶסָף הַמִּזְבִּיר, אֶל-
חֶלְקִיָּהוּ קְרוֹעֵי בְגָדִים". אֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ, וְאֶחָד
הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַשּׁוֹמֵעַ חַיֵּב לְקָרַע. וְהַעֲדִים
אֵין חַיֵּב לְקָרַע פְּשִׁיעֵידוֹ בְּבֵית דִּין, שֶׁכָּבֵר
קָרְעוּ בְּשָׁעָה שֶׁשִּׁמְעוּ.

ט,ז וּמִנֵּין שֶׁקוֹרֵעִין עַל סֵפֶר תוֹרָה שֶׁנִּשְׂרָף
שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְחִי בְּקִרְוֹא יְהוּדִי, שָׁלֹשׁ דָּלָתוֹת
וְאַרְבָּעָה... עַד-תֵּם, כָּל-הַמִּגִּלָּה, עַל-הָאִשׁ,
אֲשֶׁר עַל-הָאֵח. וְלֹא פָּחַדוּ, וְלֹא קָרְעוּ אֶת-

בגדיהם המלה, וכל-עבדיו, מכלל שחיבין לקרע. ואין חיבין קריעה אלא על ספר שגשרה בזרוע, כמעשה שהיה. וחיב לקרע שתי קריעות אחת על הגויל ואחת על הכתב, שנאמר "אחרי שרף המלה, את-המגלה זאת-הדברים".

ט, ח ומנין שקורעין על ערי יהודה, ועל ירושלים, ועל המקדש שחרבו שנאמר "ויבאו אנשים משכם ומשלו ומשמרון, שמונים איש, מגלחי זקן וקרעי בגדים".

ט, ט כל מי שעמד עם המלך בשעת יציאת נשמתו חיב לקרע, אף על פי שאינו קרובו; וכן אדם פשוט שמת הכל חיבין לקרע עליו, אף על פי שאינו חכם. וקורעין טפה, כשאר האבלים.

ט, י אבל חכם שמת, הכל קרוביו; והכל קורעין עליו עד שמגלין את לביהן, וחולצין מימין. ובית מדרשו שלאותו חכם, בטל כל שבועה. וכבר נהגו תלמידי חכמים בכל מקום, לקרע זה על זה טפה, אף על פי שהן שווין, ואין אחד מהם מלמד את חברו.

ט, יא כל הקורעין על החכם שמת פיון שחתזירו פניהם מאחורי המטה, שוללין. ויראה לי שחקורע על החכם, מאחה למחר: שאפלו רבו שמות אין מתאבל עליו אלא יום אחד בלבד, או יום מיתה או יום שמועה. וכן יראה לי שאפלו הקורע על הנשיא וכיוצא בו, שולל למחר, אף על פי שאינו מאחה לעולם.

ט, יב חכם שבאח שמועתו שמת אין קורעין עליו אלא בשעת הספד, וזה הוא כבודו; ושולל בו פיום, ומאחה למחר.

ט, יג אב בית דין שמת הכל קורעין עליו, וחולצין משמאל. וכל בתי מדרשות שבעירו בטליו; ובני בית הכנסת נכנסין לבית הכנסת, ומשנין את מקומן היושבין בדרום ישובו בצפון, והיושבים בצפון ישובו בדרום.

ט, יד נשיא שמת הכל קורעין עליו, וחולצין שתי הידים מכאן ומכאן; וכל בתי מדרשות בטליו. ובני בית הכנסת נכנסין בשבת לבית הכנסת, וקוראין שבועה ויוצאין; ולא יטילו בשוק, אלא יושבין משפחות משפחות דווין כל היום.

הלכות אבל פרק י

י, א השבת עולה למנין אבלות. ואין אבלות בשבת אלא בדברים שפצנעה, כגון עטיפת הראש, ותשמיש המטה, ורחיצה בחמין. אבל דברים שפגלו, אינו נוהג בהן אבלות, אלא לובש מנעליו, וזוקף את המטה, ונותן שלום לכל אדם. ואם יש לו בגד מחליף, ולא ילבש בגד קרוע בשבת, אפלו על אביו ועל אמו; ואם אין לו להחליף, מחזיר את הקרע לאחוריו.

י, ב מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת, מן המנחה ולמעלה; ואף על פי כן, לא ישב עליה עד שתחשך. ואף על פי שלא נשתיר לו אלא יום אחד, חוזר וכופה אותה במוצאי שבת.

י, ג הרגלים, וכן ראש השנה ויום הכפורים אין דבר מדברי אבלות נוהג בהן. וכל הקובר את מתו, אפלו שעה אחת קדם הרגל, או קדם ראש השנה ויום הכפורים בטלה ממנו גזרת שבועה.

י, ד נִמְצָא מוֹנֶה לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם
הַכַּפּוּרִים, שְׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים יוֹם. וְלֹא־אֶחָד
הַפֶּסַח, מוֹנֶה שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם: שְׁתֵּי בָטְלָה
מִמֶּנּוּ גִזְרֵת שִׁבְעָה, וְשִׁבְעַת יָמֵי הַחֹג הָרִי
אַרְבָּעָה עָשָׂר. וְכֵן אִם קָבַר קוֹדֵם עֲצָרָתָהּ,
מוֹנֶה אַחֲרֶיהָ שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם אֲפִלְפִי שֶׁהִיא
יוֹם אֶחָד, הָרִי הִיא רֶגֶל וְעוֹלָה לְשִׁבְעַת יָמִים.
י, ה קָבַר אֶת מֵתוֹ קֹדֵם חֹג הַפֶּסַח, מוֹנֶה אֶחָד
הַחֹג תִּשְׁעָה יָמִים בְּלִבָּד: שְׁתֵּי שְׁמִינִי רֶגֶל
בִּפְנֵי עֲצָמוֹ; וְנִמְצָא יוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן מִפְּסִיק
שִׁבְעָה, וְשִׁבְעַת יָמֵי הַחֹג, וְשְׁמִינִי שְׁלֹחַג רֶגֶל
אֶחָד הָרִי אֶחָד וְעֶשְׂרִים יוֹם.

י, ו הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ שִׁבְעַת יָמִים קֹדֵם רֶגֶל
מִן הָרֶגֶלִים, אוֹ קֹדֵם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם
הַכַּפּוּרִים בָּטְלָה מִמֶּנּוּ גִזְרֵת שְׁלוֹשִׁים. וּמִתֵּר
לְסַפֵּר וּלְכַבֵּם בְּעֶרְבַּיּוֹם טוֹב אוֹ בְּעֶרְבַּיּוֹם
הַכַּפּוּרִים, שֶׁמִּקְצַת הַיּוֹם כְּבָלוֹ; וַאֲיֵנוּ מוֹנֶה
לְאַחֲרֵיהֶם כְּלוּם.

י, ז וְאִם עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ הוּא מֵתָאֵבֵל אֶפְלוֹ
מֵתוֹ קֹדֵם הָרֶגֶל בְּשְׁלוֹשִׁים יוֹם אֵינּוּ מִגִּלָּה עַד
שִׁישְׁלָה פָּרַע, אוֹ עַד שִׁיגְעֵרוּ בּוֹ חֲבֵרָיו; וְאִין
הָרֶגֶלִים מִפְּסִיקִין דְּכָר זֶה.

י, ח חֵל שְׁשֵׁי שְׁלוֹ בְּעֶרְבַּיּוֹם הָרֶגֶל, וְאִין צָרִיף
לִזְמַר חֲמִישִׁי אוֹ שְׁלִישִׁי אֵינּוּ מִגִּלָּה, וְלֹא
בָּטְלָה מִמֶּנּוּ אֵלָּא גִזְרֵת שִׁבְעָה בְּלִבָּד. וַאֲיֵנוּ
מִתֵּר לְרַחֵץ וְלִסּוּף, וְלֹא לַעֲשׂוֹת מִלֻּאכָה, עַד
שִׁיכְנִם יוֹם טוֹב; וַיּוֹם טוֹב מִפְּסִיק שְׁאֵר
הַשִּׁבְעָה. וְלֹא־אֶחָד יוֹם טוֹב, מִשְׁלִים שְׁלוֹשִׁים
מִיּוֹם הַמִּיתָה, וְאִסּוּר בָּהֶן בְּכָל הַחֲמִשָּׁה
דְּבָרִים.

י, ט חֵל שְׁבִיעִי שְׁלוֹ לַחֲיוֹת בְּעֶרְבַּיּוֹם הָרֶגֶל, וְהָרִי
הוּא שִׁבְתָּ בָּטְלָה מִמֶּנּוּ גִזְרֵת שְׁלוֹשִׁים, וּמִתֵּר

לְגִלָּה בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד: שְׁתֵּי אָנוּם הִיָּה, וְאִי
אֶפְשָׁר לוֹ לְגִלָּה בַּשַּׁבָּת. וְכֵן מִגִּלָּה אֶחָד
עֲצָרָתָהּ, אוֹ אֶחָד רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים,
שְׁתֵּי בָטְלָה גִזְרֵת שְׁלוֹשִׁים.

י, י מִי שְׁחַל שְׁבִיעִי שְׁלוֹ לַחֲיוֹת בְּעֶרְבַּיּוֹם הָרֶגֶל,
וְלֹא גִלָּה אֲפִלְפִי עַל פִּי שְׁאִסּוּר לְגִלָּה בַּמוֹעֵד,
מִתֵּר לְגִלָּה לְאַחַר הַמוֹעֵד: שְׁתֵּי בָטְלָה גִזְרֵת
שְׁלוֹשִׁים, וַיֵּשׁ לוֹ לְגִלָּה בְּכָל עֵת שְׁיִרְצָה.

י, יא הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ בְּתוֹךְ הָרֶגֶל לֹא חָלָה
עָלָיו אֲבִלוֹת כָּלָל, וַאֲיֵנוּ נוֹחַג אֲבִלוֹת בְּרֶגֶל;
אֵלָּא לְאַחַר הָרֶגֶל מִתְּחִיל לְמִנּוֹת שִׁבְעָה,
וְנוֹחַג בָּהֶן כָּל דְּבָרֵי אֲבִלוֹת, וּמוֹנֶה שְׁלוֹשִׁים
מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, וְנוֹחַג בְּשְׁאֵר הַשְּׁלוֹשִׁים בְּכָל
גִּזְרֵת שְׁלוֹשִׁים.

י, יב הַמְּקוֹמֹת שְׁעוֹשִׁין שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים,
מוֹנֶה הַשִּׁבְעָה מִיּוֹם טוֹב שְׁנֵי הָאֲחֵרִין: אֲפִלְפִי
עַל פִּי שְׁאִין נוֹחַג בּוֹ אֲבִלוֹת, הוֹאִיל
וּמִדְּבָרֵיהֶם הוּא, עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנִּין, וּמוֹנֶה
מֵאַחֲרֵיוֹ שִׁשָּׁה יָמִים בְּלִבָּד; וּמוֹנֶה שְׁלוֹשִׁים
יוֹם מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, כְּמוֹ שְׁבַּאֲרָנוּ.

י, יג הַקּוֹבֵר אֶת מֵתוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שֶׁהוּא
יוֹם טוֹב הָאֲחֵרִין, אוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי
שְׁלֻעֲצָרָתָהּ נוֹחַג בּוֹ אֲבִלוֹת: הוֹאִיל וַיּוֹם טוֹב
שְׁנֵי מִדְּבָרֵיהֶם, וְאֲבִלוֹת יוֹם רֹאשׁוֹן מִן
הַתּוֹרָה יִדְּחָה עֲשֵׂה שְׁלֹדְבָרֵיהֶם, מִפְּנֵי עֲשֵׂה
שְׁלֵתוֹרָה. אֲבָל אִם קָבַר בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי
שְׁלֹרָאשׁ הַשָּׁנָה אֵינּוּ נוֹחַג בּוֹ אֲבִלוֹת,
שְׁשִׁנִּיָּהֶן בְּיוֹם אֶחָד אֲרוּף הֵן מִהַטָּעַם
שְׁבַּאֲרָנוּ בְּהַלְכּוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

11 JAN	ראשון Sunday	כב 22	בבלי: זבחים קיט ירושלמי: נזיר לח תוספתא: זבים ג נ"ך: איוב כג רמב"ם: אבל ד	נץ החמה 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:28 צה"כ לשיטת ר"ת 6:02	עלות השחר 6:06 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:04 שקיעה 4:49
------------------	------------------------	-----------------	---	--	---

12 JAN	שני Monday	כג 23	בבלי: זבחים כט ירושלמי: נזיר ט תוספתא: זבים ד נ"ך: איוב כד רמב"ם: אבל ה	נץ החמה 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 6:03	עלות השחר 6:06 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:05 שקיעה 4:50
------------------	----------------------	-----------------	---	--	---

13 JAN	שלישי Tuesday	כד 24	בבלי: מנחות ב ירושלמי: נזיר מ תוספתא: זבים ה נ"ך: איוב כה רמב"ם: אבל ו	נץ החמה 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 6:04	עלות השחר 6:06 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:05 שקיעה 4:51
------------------	-------------------------	-----------------	--	--	---

14 JAN	רביעי Wednesday	כה 25	בבלי: מנחות ג ירושלמי: נזיר מא תוספתא: טבול יום א נ"ך: איוב כו רמב"ם: אבל ז	נץ החמה 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 6:05	עלות השחר 6:05 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:05 שקיעה 4:52
------------------	---------------------------	-----------------	---	--	---

15 JAN	המישי Thursday	כו 26	בבלי: מנחות ד ירושלמי: נזיר מב תוספתא: טבול יום ב נ"ך: איוב כז רמב"ם: אבל ח	נץ החמה 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 6:06	עלות השחר 6:05 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:05 שקיעה 4:53
------------------	--------------------------	-----------------	---	--	---

16 JAN	ששי Friday	כז 27	בבלי: מנחות ה ירושלמי: נזיר מג תוספתא: ידים א נ"ך: איוב כח רמב"ם: אבל ט	נץ החמה 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 6:07	עלות השחר 6:05 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:05 שקיעה 4:54
------------------	----------------------	-----------------	---	--	---

Candle Lighting 4:37 הדלקת הנרות

17 JAN	שב"ק Shabbos	כח 28	בבלי: מנחות ו ירושלמי: נזיר מד תוספתא: ידים ב נ"ך: איוב כט רמב"ם: אבל י	וארא, פבה"ח	
Shabbos Ends 6:08 זמן מוצש"ק				נץ החמה 7:17 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א ... 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת 6:08	עלות השחר 6:04 סו"ז קר"ש - פג"א ... 9:05 סו"ז תפלה - פג"א ... 10:05 שקיעה 4:55

מברכים חודש שבט המולד: זונטאג נאכמיטאג 6 מינוט און 11 חלקים נאך 3. ראש חודש: שני

ווער עס האט נישט פאראקטן זיינע עבירות פון די יונגע יארן, דורך דעם קומען אויף אים
דאגות. (ספר המדות אות עצבות סקון א')